

Dr. A. TH. v. MIDDENDORFF'S
REISE
IN DEN
ÄUSSERSTEN NORDEN UND OSTEN SIBIRIENS.

BAND III.

ÜBER

DIE SPRACHE DER JAKUTEN.

von

OTTO BÖHTLINGK.

THEIL 2.

JAKUTISCH-DEUTSCHES WÖRTERBUCH.

St. Petersburg.

Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

1851.

Zu haben bei Eggers & Comp., Commissionaires der Akademie; in Leipzig bei Leopold Voss.
(Preis für beide Theile: 5 Rbl. 40 Kop. Silb. = 6 Thlr.)

Gedruckt auf Verfügung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

St. Petersburg, den 16-ten Juni 1851.

P. H. Fuss,
beständiger Secretär.

JAKUTISCH-DEUTSCHES
W Ö R T E R B U C H.

ас, ашабын. Vgl. انجام من Iw. S. 157.

ас, асабын, *vorübergehen*. Vgl. لىچىز чрезъ, durch, Gig. Lex. S. 659. Iw. S. 218.

асаңстыйк, Adv. *offen*. Асаңстыйк сытар арь
ай «*offen daliegende Butter und Fleisch*», Uw. — Von асаңас.

асар, асарабын, *vorübergehen lassen, vertreiben, beseitigen*, Uw.

асым, асышабын. Vgl. ساختا من тоекую, Gig. Lex. S. 609.

асынайлах, *bedauerlich, beklagenswerth*, Uw.
— Von асышы.

астан, астанабын, *sich mit Eiter anfüllen*, Uw.

акчиргэ oder акчиргэ жас, *Knüttel*, Uw.

ама. Vgl. Gramm. §. 287.

ама. Lies амак.

ама. Vgl. ام Troj. Gramm. S. 493.

ам, амабын, *(an der Brust) saugen*, Uw. — Vgl. ايمك.

амак. So ist statt амак zu lesen.

амакчицо hat wohl nichts mit амак zu thun.

амарып, амарашибын, *faul werden, vermodern, versch werden*, Uw. — Von амак.

амаса. Харах амасары «*Augenwinkel*», Uw.

ами. Stammt von ам, *saugen*.

амар, амтәрабын, *an der Brust saugen lassen*, Uw. — Von ам, *saugen*.

амсах, Songhorn. Кулакх амсах «*Ohrklappen*», Uw. — Von ам, *saugen*.

амяжэе. Von ам.

ампак. Vgl. осм. اپر اندر عورانی اپر اندر penis, Chals. II. 805.

ампак, Hoffnung, Uw. — Von ампак.

амак. Vgl. коман/еличагил irride, Klapr.

амак, schnell *Vorbeistreichen*. Аласаң гын «*schnell vorbeistreichen*», Uw. — Vgl. алас, алак, алак амсажачи.

ама. Vgl. осжак. јиг, јих, *Vater, Bürg, Gastron, Versuch einer östjak. Sprachlehre*; S. 84.

аенна. S. Gramm. §. 426.

аэлин, аэлләбин, *losgeschossen werden*, Uw. —

Von аэ, ohne Ziel in die Luft schiessen.

оиню. Lies اوینامن statt اوینامن und vgl.

Gramm. §. 495.

охтор, охторобун, *umwerfen, mit dem Acc.*

Uw. — Von озут, охтобун.

охсүй, Schlag. Бир-охсүнан «*mit einem Schlag*», Uw.

охсун. Lies хасты охсун and көнү охсун.

охсулун, охсуллабын, *an etwas (Dat.) anprallen*, Uw.

охсус, охсусабын, *sich gegenseitig schlagen*, Uw. — Von озус, охсобун.

охуттар. Diese Form verwirrt jetzt Uwarowskiij.

оуус, Ochs. Vgl. گل Kow. S. 562. b.

оуус, охсобун, *haava, zimmern*. Цяа оуус «*ein Haus zimmern*», тоңү оуус «*Verhake machen*», Uw.

оуулун, оууллабын, *ausgerissen oder ausgeschnitten werden*, Uw. — Von оу.

оцтор. Vgl. گل schlafen, Schm. 51. c.

отуң. Ist wohl auf үот, Feuer, zurückzuführen.

оччуң, Grasmäher, Uw. — Von от.

омук. Vgl. Note 204, zu Gramm. §. 172.

омуруоп. Neben گل besteht auch گل.

ојојосто, ојојостубун, *auf die Seite zu liegen kommen*.

Ојојосто ىجىت «*so fallen, dass man*

auf die Seite zu liegen kommt», Uw. — Von

ојојос.

ојојостог, ојојостогобун, *auf die Seite legen*,

Ојојостого ىخىر «*Jind so hinwerfen, dass*

er auf die Seite zu liegen kommt», Uw. —

— Von ојојост.

оројос. Lies ئەرسۇن statt оројосун.

орулă, орулубун, *brüllen*, Uw.

ордук. Z. 6. Lies ihr statt sein.

ордۇлан, ордۇланабын, *sich lagern, sich fest-*

setzen, Uw. — Von ордۇ, Lagerplatz.

S. 168. کوزنیک اپاس *Augapfel*, Gig.
Gl. S. 27.

िбіт. Steht nach einem Praesens und drückt aus, dass die Aussage eine Ansicht des Sprechenden sei, auf die dieser erst eben gekommen sei: Таңара жоюла союх кісі түнә таҳтыйбат буолар ібіт «*ohne den Willen Gottes tritt* (wie ich also sehe) *die Seele des Menschen nicht aus (dem Körper)*», кісіні союх әрдымнаң дікти саны қытатыниарап буолар ібіт «*den Menschen ermuthigt bisweilen* (wie ich sehe) *ein absonderlicher Gedanke*», машина саңыр түсәр ібіт «*hier regnet es also* (wie ich sehe)», Уш. — Vgl. auch unter 6ap. Ueber die Bedeutung von *بیش* s. Iwanow, S. 141. und S. 311.

lößlich, Adv. in Fetzen. Lößlich teilt ein Fetzen zerreißen», Uw.

i.ä. Neben ζ auch ω .

ipānālān, ipānālānābīn, *eltern*, Uw.—Von ipānā.
iprāz hängt wohl mit āp zusammen wie اپ کے
mit

ii. auch einstecken, einstechen, Uw. 19.
iii. Vgl. uig. ilik, Klapr. S. 19.

ilir, **ilir läbiñ**, *anfeuchten*, Uw. — Von **ilir**.
ilirba, **ilir illäbiñ**, *angefeuchtet werden*, Uw. — Von **ilir**.

іс, іеабін, gehen, drückt mit einem Gerund. praes. schlechtweg eine anhaltende Thätigkeit aus: Ҳојуккуттар џахтарым іккі сырахының бысаулық жылғанчыләс міні кутам біләрдің тұммыш усатан іспітті «in der Folge erhielt mir meine Frau mein Leben, indem sie mir die beiden Kinnladen mit einem Messer öffnete und warme Brühe hineingoss». Пш.

ісіана. §. Gramm. §. 426.

існ. Z. 2. L ўпк st. ўп.

ist unbedingt. Vgl. Gramm. §. 384.

y, Schaf. L. y.

уоруяут, уоруягабын, *erzürnen, böse machen*,
mit dem Acc. Uw. — Von уоруяи.

үрге. Die Bedeutung *einrichten* und das darauf folgende Beispiel hätte u. үксар, dem Gau- sativ von үрге, ausgeführt werden sollen; aber aller Wahrscheinlichkeit nach ist im Kat. түксарылғын zu lesen.

yigox. Vgl. osm. سُكَّ. Das im nig. süngüki ist das affig. Pronomen der 3ten Person, ytar, durstig werden. Vgl. لَمْ durstig sein, Gig. Lex. S. 151.

ytyi. Z. 5. lies ſtatt y.

ұтуі, ұтујабын, *zu Wasser werden*, Uw. —
Von ұ, *Wasser*.

وَرِيقَلٌ، Schott, *Ueber d. Alt.* S. 125.

yôb. Vgl. صَاب, Gig. Lex. S. 652. فَرَاعَتْ صَبْ
Johannisbeerstrauch, Gig. Gl. S. 42.

убах, das Zerrciben eines festen Körpers in einer Flüssigkeit mit den Händen, Uw.

убахтā, убахтыйн, mit den Händen einen festen Körper in einer Flüssigkeit zerreiben.

Tienan убахт «mit den Zähnen zerfleischt», Uw. — Von убахт ^{зубами} в ^{зубами} и т. д.

убахтан, убахтанаабын, Reflex. und Pass. von
убахта. Тісінан убахтан «sich mit den Zäh-
нах тиснуть». Н-

умсар, умсарабын, *mit dem Gesicht nach unten legen*. Цып. — Von *жыл*.

усадьб. Adv. mit dem Gesicht nach unten

Умсары окут (*fallen*), охтор (*niederwerfen*),
Uw.— Von умсар.

yp, *Auswuchs*, *Kropf*, Uw. — Vgl. § 3, *excroissance qui vient sur les arbres*, Kow. N 28.

436. a.

yäx, schläfrig. Lies *yäx*.

улат. Vgl. Kow. S. 2673. 6.

је. Streiche. Vgl. **جىتاكىنى** «Meister.»
усарабыт. Der Katechismus hat усурабыть.
усун, schwimmen. Vgl. **بۇز**, Schott, Ueber
das Alt. S. 81.

յох. Vgl. **جى** **كى** Kow. S. 242b. a.
كى **كى**

յор. Vgl. **جى** اوئلىك Gig. Gramm. S. 107.

յор. Streiche: «**هەردىپەردى**» und füge
hinzu: «**سۈرۈ**» (Gig. Lex. S. 575.) und **جى**
هەردى, **سۈرەمك** **treiben.** **جى**

յэрәх. Lies јэрәх.

յөрән. Lies **أوڭراڭماڭ** statt **أوڭراڭماڭ** und vgl.
Gramm. §. 486. Јөрән bedeutet auch sich
an Etwas (Dat.) gewöhnen, Uw.

յօс. Die ursprüngliche Bedeutung scheint *Centrum*, *Mitte* zu sein: түп јօс «Mitternachts-
stunde», Uw.

յոյىق. Das tatarische **شۇرمۇقى** heißt grüssen und
verklagen, Trojanskij, Lex. I. S. 206.

յدүңäх, der *Hintere*, Uw.

յчүрәй. Vgl. **ايىز كەو**, Chalf. I. S. 293.

յб. Vgl. **جى** *partie, portion, part, apanage,*
Kow. **جى** 501, b.

յltى. Lies hier und im folgenden Artikel: јлтى.
Statt *Scherbe, Stück* ist zu setzen *in Scher-
ben, in Stücke.*

յсү. Кин олбىт јсүтүп иситтى «ich habe gehört,
dass er tott sein soll, Uw.

кәт. Vgl. **كېتىك.**

кәтәгәри. Vielleicht zusammengesetzt aus кә-
тäx, *Nacken*, und орун, *Stelle*. Vgl. Gramm.
§. 48.

кәтиä. Streiche: «Vgl. **كىتاپ.**»

кәтичи. Vgl. ostjak. **кевч**, Gastrén, *Versuch*
u. w. S. 85.

кәпсәйт, жәпсәтәбін, verloben, Uw.

кәпсәя. Vgl. Gramm. §. 499.

кәбіс. Vgl. coman. **cbemis chil proice** (*projec*),

Klapr. S. 176. **پىارەمك** schicken hat in Ver-
bindung mit Gerundien eine ähnliche Bedeu-
tung wie кәбіс; Iwanow, S. 105.
кәмәйä, Vgl. **كى** Kow. S. 258b. a.

кәмсін, Reue, Uw. — Von кәмсін.

кайш, жайнаң, sich stechen, sich erstechen,
Uw. — Von кай.

кәрәх. Vgl. **جى** **كى** *nécessité absolue, affaire.*

кәпәтä, gleichkommend. Урасайтыгар тәскى-
лір жәпәтä сүрүнән тәнәүбүшүт «wir kehr-
ten in unsere Jurte mit einem Laufe, der
einer Flucht gleichkam, heim», Uw.

кәрі. Lies кәрі.

кәрән. Vgl. **كى** *maison; épouse, famille*, Kow.
S. 2503. a. **كى** *épouse*, ibid. S. 2518. b.

кәрәрәй. Vgl. **جى** **كى** *cruel, dur, impitoyable,*
méchant, **كى** **كى** Kow. S. 2517. a.

кәлиу. Streiche die letzte Zeile: «Vgl. a. u. s. w.»

кәлрүй. Vgl. **كى** *être enfile, se lier, se réunir*,
Kow. S. 2480. b.

кәл. Vgl. **كى** *grâce, faveur, bonté, bienfait*,
Kow. S. 2459.

көгө. Vgl. **كى** **كى** Kow. S. 2442. b.

көгөр. Vgl. **كى** Gig. Gramm. S. 168. **كى** **كى**
Kow. S. 2628. b.

көгүл. Vgl. **كى** **كى** Gig. Gl. S. 39.

көңүй. Lies көңүй statt көңүй.

кötöгүлүнбәр, котоғүлүнпәрәбін, bewirken, dass
Etwas (Acc.) aufgehoben wird, Uw. — Von
котоғүлүн.

кötöрдө, котоңдаубын, auf die Vogeljagd gehen,
Uw. — Von котоғүл.

көб, auf der Oberfläche schwimmen. Vgl.
كى **كى** Kow. S. 2580. a. **كوبامن** *подни-*
كى **كى** *маюсь, путусь, надуваюсь*, Gig.
Gramm. S. 41. u. 109.

кöö, *locker, rauch.* Vgl. كوبورامن پушуся, Gig. Lex. S. 484.
 кööлlyö. Im Mongolischen auch كوي Kow. S. 2483. a.
 кöрөүö. Vgl. كوي كوي Kow. S. 2516. a.
 кöлö. Auch كوي Kow. S. 2607. b.
 кölyi. Vgl. كوي كوي Kow. S. 2609. a.
 кыз. قاز (Gig. Lex. S. 613.); vgl. auch دەۋى Russ. Kow. S. 2563. a.
 кыалта. Vgl. Gramm. §. 265.
 кытак. Streiche die Vergleichung.
 кытат. Die erste Bedeutung ist *fest oder hart werden*, Uw.
 кытанах. Vgl. кытат.
 кытабыл. Vgl. فوش hinzufügen, Chalfia, II. S. 542.
 кытар, *roth werden.* Vgl. кысыл.
 вытальк. Streiche die Vergleichung.
 кытыт. Vgl. кытылар.
 кытылар. Vgl. кытыт.
 кыл. Vgl. قىلى und Gramm. §. 290.
 кыттата, Adv. *jeden Winter*, Uw. — Durch Assimilation aus кыстата. Vgl. Gramm. §. 183. §. 494.
 кыцъж. Vgl. قىچىن Kow. S. 2543. a.
 кымын. Vgl. ostjak. камді, хомде und Gramm. §. 171.
 юра, *verflachen*, Uw. Davon кыран.
 кырыа. Im Mongolischen finden sich noch folgende Formen: كوي كوي كوي كوي Kow. S. 2546. b.
 кырып. *zuschneiden.* Vgl. قىرقىن couper, резь, londre, Kow. S. 2551. a. كوي كوي *hacher de la viande, la couper en petits morceaux*, ibid. S. 2549. b.
 кырып, *altern.* S. 64, b, Z. 2. Streiche anicht.

Vgl. كارى من ich werde alt von ئارى alt, Gig. Lex. S. 577.
 кырынас. Vgl. كوي und ungar. görény, Itis.
 кырымах. Vgl. كوي كوي Kow. S. 2547. a.
 кылар. كوي = كوي = كوي geht auf كوي = كوي regarder de côté (Kow. S. 2531. b.) zurück. Vgl. قىلى (Gig. Gl. S. 71.) oder قلى كوزلى (Gig. Lex. S. 246.) *schielend.*
 кыс, *böse.* Lies кыс.
 кыс, *Winter.* Erscheint als Subject in der längeren Form кысын.
 кысыл. Vgl. кыс, *glatt schneiden.*
 кысын. قىشىن ist kein Accusativ, sondern der stärkere Stamm.
 кысыннары, Adv. *den ganzen Winter hindurch*, Uw. — Von кысын.
 кысыр. Lies кысыр und кыс.
 кысыл. Vgl. кытар, *roth werden.*
 кыстата, Adv. *jeden Winter*, Uw. — Von кыс, Winter.
 кى. Vgl. قىس Mist, Gig. Lex. S. 293.
 киaprä. Vgl. كوي beau, beauté, charme, parure, Kow. S. 2492. a.
 киapräi. Vgl. كوي avoir de la fierté, s'enorgueilir, préten كوي dre à quelque dignité, Kow. S. 2518. b.
 киaprämäx. Vgl. كوي كوي كوي كوي Kow. S. 2495. a.
 киäcälik, die *Abendzeit:* كىئالىرى تاڭتىپلىك «ich mag nicht die Abendzeit», Uw.
 кик. Vgl. كوي exhorter, encourager, Kow. S. 2631. a.
 кичанى. Vgl. كوي كوي soin u. s. w. Kow. S. 2539. b. كوي كوي

кічамәл, *sorgfältig zu Werke gehend*, Uw. —

Von ківәл.

кічамәл, *Sorgfalt*, Uw. — Von ківәл.

кічәл, *Sorgfalt*: қічәлләх «was mit Sorgfalt behandelt wird», Uw. — Von ківәл; vgl. گیچەل Kow. S. 2540. b.

кімәнә, Vgl. Gramm. §. 426.

кір. Auch گیچەل Kow. S. 2545. b.

кір, қірәбін. S. 68. Z. 4. Lies: түләр.

кіріс. Lies گرشن statt فرش.

кірдік. Vgl. қурдауқ.

кіршіктәй, қіршіктібін, *bewähren, fahr machen*, mit dem Acc. Бұ кімі тұлғын қіршіктабітің «dieses bewährte seine Worte», Uw. — Von кіршік.

кіршіктан, қіршіктәбін, *sich bewähren; bewährt werden*, Uw. — Von кіршіктәй.

killәр, қилләрәбін. Қанатыгар killәр «zu seinem Bewusstsein bringen, sich vorstellen», Uw.

куорчах. Streiche das persische «کور» Grab».

куорсун. Näher steht گیچەل = گیچەل.

кучча, *ganz und gar*. Мұнна кучча суюға «die Nase fehlte ihm ganz und gar».

куба. Vgl. گیچەل бледный, Gig. Gr. S. 168.

кубархай. Vgl. куба.

кујар. Lies pfeisen.

куյүр, *ein Sack an einer Stange zum Fischfang*. Wird im Winter gebraucht, indem man den Sack in eine Wuhne hinablässt, Uw.

куртујах. Vgl. گورتىكى.

курлук. Vgl. кірдік.

кул, құлабын, *umkreisen, umgehen*, Uw.

кулаң, *wild, ungestüm*, Uw. — Vgl. گیچەل گیچەل

espece de cheval sauvage etc. Kow. S. 2598. b.

кулу. Neben құлу und құлуң bestehen auch die verstärkten Formen құлудың und құлудутың, Uw.

күйгәлүү. Vgl. іяյалы.

күйсү. Lies گیچەل und vgl. noch گیچەل und گیچەل.

Kow. S. 2627. a.

күйәләи. گیچەل ist aus گیچەل entstanden, Kow. S. 2626. a.

күйли; گیچەلәبىن, zu einem See ansetzen, Uw. — Von گیچەل.

куйын. Vgl. گیچەل گیچەل brume, brouillard épais, Kow. S. 2589. b.

кур. Vgl. گیچەل گیچەل troupe, Kow. S. 2636. a.

куржо. Vgl. گیچەل گیچەل rôder où et là, errer, aller demander son nécessaire de ceci et d'autre, Kow. S. 2515. a.

курзук. Vgl. گیچەل گیچەل tiefer Schnen, Gig. Gl. S. 72.

кус. Als Subject erscheint die vollere Form گیچەل.

кус. Lies گیچەل statt گیچەل.

кустар, Adv. jeden Herbst, Uw. — Von گیچەل.

хан, aufhören. Vgl. گانق Gig. Lex. S. 636.

хабыјахай. Lies Schneehuhn statt Rebhuhn.

хамса. Ерман (S. 294.): changsa.

хая, wo, wohin, kann aus хаяза (Dat. von хая) zusammengezogen sein.

хартаса, Augenlied. Азын хартаса «das untere Augenlied», ўрұт хартаса «das obere Augenlied», Uw.

халын, халлабын, heiter werden (vom Himmel).

Халдан халдан әрәп, Uw.

ханка. Vgl. گانغان = گانغان Kow. S. 795. a.

Gig. Lex. S. 674.

халын. Von халын.

хас, wie viele = گیچەل.

хасынын, хасынабын, gegraben werden, Uw. — Von хас, graben.

хастарыл, хастарыңабын, sich ablösen (von einer Kruste), Uw. — Vgl. хаста.

хотую. Vgl. Gramm. §. 287.

хоя. Vgl. Gramm. §. 486.

- хонуох. Lies **جومش** statt **جوج**.
- хонук. Streiche: « **تىپ** » Schm. 168. b.;
- хоруи, antworten. Vgl. **تىپ** *repenir.*
- хюлай, *Lufttröhre*, Uw. — Vgl. **كەلە** Kehle, Gurgel, Schm. 165. a. **كەلە** **كەلە** (die trockene Kehle) *Auft* **كەلە** **كەلە** röhre, ibid. 132. b.
- тай. Vgl. osm. **دای**, دای *aeunculus.*
- таяыс. Streiche die Vergleichung.
- таңас. Таңасыгар көрбүг «(man hat an ihrem Kleide bemerkt) sie hat die Regeln», Uw.
- тарай. Vgl. die Interj. **تىپ** Bobrownikow, S. 184. §. 313.
- тараң. Vgl. nishag. طاناو.
- таяж. Vgl. osm. **داباق** داباق *fulcrum, Men.*
- тарбах. Vgl. بارماق.
- талкаччы oder сыңах талкаччыга, die *Gegend, wo die beiden Kinnladen zusammenkommen*, Uw.
- тасах, *Hode*. Тасах жата (von **خا**) « *Hoden-sack* », Uw.
- тасыра. Streiche: « vgl. طشره ». *Aussenseite*: тасыр-паны **كەلە**, тасырцаттан källim, Uw. Die Vergleichungen sind zu streichen.
- тохсуннү. Siehe Gramm. §. 171.
- төөнөх. Vgl. төбөй.
- тојон. Die Russen nennen die Anführer der Indianer in Amerika gleichfalls тојон; vgl. Baer und Helmersen, *Beiträge*, I. S. 86.
- төөү, *angefüllt*: туузунан төөү **ئىي**, Uw.
- төөүк. Vgl. جولونچ Gig. Lex. S. 215, soman.
- түлмө, Klapr. S. 178.
- тотурүй. Vgl. تۈركىلەتىن sich herumdröhnen, Chalfin, II. S. 355.
- төнүрпәc. Vgl. توڭىرىنى, Gig. Lex. S. 485.
- төрүб. Streiche das angezogene osm. Verbum.
- төрдүнүй. Vgl. Gramm. §. 171.
- тыа. Vgl. تىپ Kow. S. 1655. b.
- тырыщка, *fein gespaltenes Holz*, Uw. — Vgl. تىپر.
- тырыщкалай, тырыщкамыбын. Von тырыщка.
- тымы ist auch Adjectiv: бу Сахада тымы киси, Uw.
- тиәрд, тиәрдәбін = tiäp, Uw. — Vgl. Gramm. §. 487.
- тиi. تىپ ist aus تىكىلەك (Gig. Lex. S. 297.) entstanden.
- тиric. Das, тиric zu Grunde liegende тiк ist die ältere Form von тiي.
- туорәх. Vgl. طورەق Gig. Lex. S. 666.
- тутум. Vgl. توتم Gig. Gramm. S. 128.
- тутүр. Vgl. طوقتار Chalf. II. S. 500.
- туму. Lies тумү.
- тумуләх. Lies тумуләх und тумү.
- тумус. Vgl. نومش Gig. Gl. S. 44.
- түяж. Lies: « *Huf* ».
- түрут. Lies: « Intensiva von түр ». تۈنۈرەن = توڭىنەن (Iwanow, S. 103.); vgl. das Simplex توڭىنەن *umstürzen* (neutr.), Troj. Lex. I. S. 377.
- түл. Streiche: « **نۇل** ».
- түсүö = لۇغ Gig. Gramm. S. 112.
- дәлбi ist Adverb: *aus einander*.
- доңор. Vgl. ostj. тօгос, Castrén a. a. O. S. 99.
- дiәрi. Vgl. Gramm. §. 159. §. 528.
- нир, ниргii, ниргiчi, ниргiр. Lies überall نىر statt نىر.
- ниңәй. Vgl. Gramm. §. 293.
- чакыр. Lies: чакыр, чокүр und **چەكىر**.
- чай. Vgl. **ئە** (d.e) oui, bien, Kow. S. 2309. a.
- чәл. Vgl. **ئە** **ئە** vert fonce, Kow. S. 2120. a.
- чокүр. Lies: « чокүр, чакыр ». **چەكىر**.

- чокноң. Lies: чокнәйдöр.
- чоргуи. Vgl. كورغۇي Kow. S. 2221. b.
- чычах. Vgl. قىچاڭ, mandsh. tchetchike, Kow. S. 2123. b.
- чынчырхай. Vgl. قىنچەرخاڭ baton, canne, verge, Kow. S. 2152. a.
- чуобур. Vgl. auch كۈبۈر Kow. S. 2191. a.
- чуор. Vgl. كۈر Kow. S. 2220. a.
- чадаи. قىداى bedeutet auch s'appauoirir, Kow. S. 2276. b.
- чайкىр. قىايىك bedeutet auch pâle, qui n'est pas bien clair, Kow. S. 2118. a.; vgl. noch قىايىك très blanc, très clair, très serein, Kow. S. 2127. a.
- чабин. Vgl. قىابىن Kow. S. 2258. a. S. 2335. a.
- чондои und چوندوپور. Vgl. چوندوى und چوندوپور.
- чоруо. Vgl. قىرۇم Passgänger.
- чүсүн. Vgl. قىىن la couleur de la peau ou du poil, encolure des chevaux, teint, air, mine, figure, Kow. S. 2337. b.
- чондои und چوندوپور. Vgl. چوندوى und چوندوپور.
- бай, binden. Lies: بىلەن.
- бадаран. Vgl. батылыш, батырчах.
- бабыр. Im Russ. бобръ, *Felis uncia*.
- бэр. S. 129. b. In den Beispielen түгү онор-
бута бара, туюх сулуну бәрбітә бэр, ту-
лајах байбін торолоштууц бара, хара да-
лајыш и. s. w., калиңа бара и. s. w. sind die,
бара und бэр vorangehenden Formen als
Nomina aufzufassen.
- балыктага, балыктыйбыш, fischen, Uw. — Von
балык.
- бәрдим. قىىن hat harte Vocale.
- бәләмтәй. Von бәләм.
- басини. Vgl. Gramm. §. 171.
- боңбои. Vgl. بىنرىن marir, Kow. S. 1194. a.
- болжомто. Vgl. بولجومتىن Kow. S. 1194. b.
- бодуо. Vgl. بۇدۇق Gig. Gramm. S. 112.
- бөкөйи. Vgl. بۈكۈك بۈكۈك.
- бөх. Lies sax statt cox und vgl. ۋېرۆخ.
- бөтөңжо. Vgl. بۆتەن جەز gésier des oiseaux, Kow. S. 1113. a.
- быга. Vgl. осм. باغ und باغ.
- быгар. Vgl. بەغەن Troj. Lex. I. S. 214.
- бытык. Vgl. بېق Schnurbart, Schott.
- бырасты. Aus dem russ. простн.
- былас. Vgl. فوچ Gig. Lex. S. 523.
- быс. كېسلى, Gerund. von كېسىك schneiden, be-
deutet gleichfalls hinüber, quer über; vgl.
Gig. Lex. S. 368. und 371.
- бىل, *Salmo Taimen*. Vgl. بىل Gig. Gl. S. 40.
- бىل, Taille. Vgl. بىل Kow. S. 1113. b.
- билин. Vgl. Gramm. §. 48. §. 122, 4. §. 123.
- билин, биләбіл, hervorheben, deutlich werden,
offenbar werden, mit dem Abl. woraus, Kat.
Uw. — Von бил.
- бисик. Vgl. بىسىك und Gramm. §. 203. 7).
- буол, буолабын. Das Futurem von буол in
Verbindung mit dem Partic. praet. bildet
das Futurem exactum: йиит (von it) буюوزа «er wird geladen haben», Uw.
- бүтәи, eine aus Heu mit Pferdehaaren genäherte
Pferdedecke, die unter den Packsattel gelegt
wird, Uw.
- бутуи. Vgl. بۇتۇن färben, Iwanow, S. 306.
- бутук. بۇتۇق von بۇتۇق Zweige abhauen, Troj.
Lex. I. S. 213.
- бурул. Vgl. بۇرۇل Gig. Gl. S. 38.

бүрүи. Vgl. بىركامك 'einhüllen'; Gig. Gr. S. 111.

манаи. S. Gramm. §. 429.

мат, *um Etwas (Abl.) kommen*, Uw. — Davon das Causat. матар.

маны, маны. Streiche: «weiden, das Weiden».

мэн, Geburtsflecken, Uw. — Vgl. كۈن كۈن Kow. S. 2006. a.

маны. Vgl. مانگا Gig. Gl. S. 73. منگو Gig. Lex. S. 89.

монус, *der viel isst*, *Vielfrass*, Uw.

мултү ist Adverb: *ab-*, *hinab-*.

саи. Als Subject kommt nur сајын vor.

сах. Vgl. ساھ.

саңар, *neu werden*. Vgl. يانكار Gig. Gr. S. 168.

сай. Vgl. осм. يانیس, kas. (Chalfin, I.

S. 259.), coman. janadim (Klapr. S. 170.).

сапсын. Vgl. саба und Gramm. §. 498.

сарын. Streiche: «осм. يارن».

сарсын. Vgl. сара.

саалай. Das von mir vermutete سالاي findet sich bei Kow. S. 2279. b.

саалы. Vgl. سالى and سالى كۈن Kow. S. 2286. b.

саңаصلу. Vgl. سالى = سالى كۈن Kow. S. 2287. a.

саңа. Vgl. Gramm. §. 177.

саңарп, саңарпен, *Schadenfreude an den Tag legen*, Uw.

саңарп, саңарпабын, *um sich greifen* (von einer Wunde), Uw.

саңтүн. Vgl. Gramm. §. 173.

саңар. Vgl. سار Gig. Gl. S. 66.

сараптә, *Vorsicht*, Uw. — Vgl. сәпәх, сәпәт, сәпән.

саپل. Vgl. جىرىك Kow. S. 2128. a.

саپرә, *Reihe*, Streiche: «پېرىڭ».

сои. Vgl. صومق refrigerari, Men.

собую. Vgl. جۇپا sich in Kindesnöthen quälen,

Schott, Ueber das Altaï'sche, S. 107.

сөрүб, *eine aus Gras oder Pferdehaaren geflochtene Decke, die über den бүгәи gelegt wird*, Uw.

сыңсырый. Vgl. Gramm. §. 501.

сынта, *unter den Kopf legen*. Vgl. باصلامق.

сынтарый. Vgl. Gramm. §. 501.

сынчах. Vgl. Gramm. §. 427.

сынтарып. Vgl. سەرەت odour (de l'urine, du chien), Kow. S. 1481. a.

сынсајай. Vgl. يۈمىشان erweichen, *weich werden*, يۈمىشاق weich.

сырьят. Vgl. سۈرت schnell laufen, Gig. Lex.

S. 35. Mit сырьят in der Bedeutung *leben*, *sich befinden* vgl. طول بولوكىچى سۈرەت ich bin Wittwe, Gig. Lex. S. 42.

сиәрән. Kommt nicht von сиә, sondern ist = سىەن Kow. S. 2352. b.

сиәбәләс = жимолость, *Zwergkirsche*.

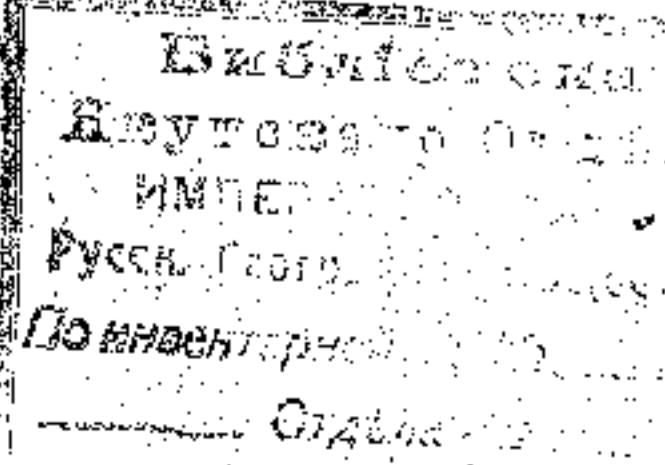
сиällәп, *im Trabe reiten* = بلور Gig. Lex.

S. 520.

сиңи. Vgl. Gramm. §. 169.

сурасыла. Vgl. Gramm. §. 491.

сүлә. Vgl. جولغا منق Gig. Gramm. S. 113.

Үтуолаҳ тоюн Otto Ныжадајабыс!

Ан ария әттакъ тымъя билих барысында, яснит куалы тутар монгол даорор
шабар калан кансайбын, ан бары Саха тымъя суружа түркес жасын.
Бу араиіләр көмөлөс дән, ал мәйини көрдүбүтүң.

Саха лойдуга миң төрүбүт сирбى. Саха тымъя миң төрүбүт тымъя: «Бу гәниң әз
үтүб тусалых үләнләр миң көмөлөсүнә көр дән бары дую?»

Сәттис ың туолан бәрәр ан Саха тымъя төрүтүбүт күннүттән, бу азырах ыңта за
үләң бутан бәрәр. Аң бүйүң ан Саха тымъя төрдүн күсүн азырах ың іккі аралыгар билинг
сөйүләх дағаның мәктәсит ан биріншеміт арыйц барда түсарга түрүзүн.

Саха тымъя суружа суюуттаса обуют тымъянан айылмар, ан кимні түлениарләх жаңы
ауырах халық. Азырах халық ал түрлүк да, үоралыл да, дон-жарууларларлар түрән Саха

Gnädiger Herr Otto Nikolajewitsch!

Aus Verlangen, die Sprachen verschieden benannter Völker kennen zu lernen,
kamst Du im vergangenen März in meine Wohnung, und erzähltest mich von Deinen
Vorhaben, die ganze von den Jakuten gesprochene Sprache in Schrift zu schaffen. Du
bist nach, Dir bei dieser Arbeit behilflich zu sein.

Das Land der Jakuten ist mein Geburtsland, die Sprache der Jakuten meine Mutter-
sprache. Hätte ich demnach nicht sagen und Dir bei Deiner schönen und nützlichen
Arbeit nicht behilflich sein sollen?

Der siebente Monat wird eben voll seit dem Tage, da Du den Anfang mit der
Jakutischen Sprache machtest: in wenigen Monaten geht Deine Arbeit zu Ende. Dein
Verstand und der Umstand, dass Du im Verlauf von wenigen Monaten den Grund
und die Kraft der Jakutischen Sprache erkanntest, ist ein bewundernswerther und
guter Bürge dafür, dass die Mühen, mit denen Du Dich abgemüht hast, zu grossem
Nutzen gereichen werden.

Die Jakutische Sprache gilt aus Mangel an Schrift für eine tote Sprache; es bleibt
nur eine kurze Zeit, so wirst Du sie beleben. In kürzem wirst Du das Lob sowohl
hochstehender als auch gelehrter Leute erlangen und den endlosen Dank des Jakutischen

да смук усуга суюх маҳтамытын ылъяң. Төрүбүт Саха мичата ён айыккынан толору тусаланылаң, ал айып үрдаттайш, ырас сүрәйттап ал тускар үрдүк айыга тапараңа сүсүбүн сүгүттөйдө. Бу буолуоңа киндер төлөбүрдәрә, бу буолуоңа ён маниаң.

Бу ўлабіт іккі арлыгар ён бағарбытың-мін ўбекәп төрүөн сыйыбыт мәіткыбын Сахалы сурулмубут суруктаң біләххін. Ал үтүң тусуттан мін бу да тусугар ён бағарбыккын күсүм тіріәріәнән сітәrbät буолуохпүн түктәрі бара. Бу сапабыттан мін олодум майтынын сурујан бараң, актің дінән шттән бу суругу тытта айлах біләбін.

Еїләбін бу сурук тусата суюғун: кініні холобур кәрәтә ён ара айыаң, ажигстән атын кісі кім да айыаң суюң. Ол да гылнар кініні сурујар балай ара араідәх бара, оннук буолумуоуттан да түктәрі бара: урут Саха тымынаң бір да сурук сурулма ілігә, кіні сурукка кірәр госхомо худоута біләл ілігә. Быльыргы ўйтән аныжаха дәрі көстөр Сахалы сурулмубут араі бір Кәтихіс діни таңара суруга, бу да сурук Нуңа кінігаттән бәрд кусағаныңк тылбастамыт. Бу тусуттан мін білігін үбрәбін, ташыр Сахам тыңыңан маң-наңы суругу мін суруібушттан.

Бу ахты сурукка соютох байам тусун сурујуохпүн мін айыјаъшан, ахылтым: кінажа сортоң санарымдах ахтыттан ордук туюх да суюх. Бу тусуттан мін, бара да

Volkes empfangen. Die jetzige Generation der Jakuten wird in vollem Maasse aus Deiner Schöpfung Nutzen ziehen, Deinen Namen erhöhen und mit aufrichtigem Herzen für Dich, ihre Kniee beugen vor dem hohen göttlichen Erschaffer. Dies wird Ihre Bezahlung, dies Dein Lohn sein.

Im Verlauf dieser unserer Beschriftigung erwünscht Du aus einer Jakutischen geschriebenen Schrift die Art und Weise meines Entstehung, meiner Geburt und meines Gangs kennen zu lernen. In Folge Deiner Freundlichkeit war es nicht möglich, auch in diesem Punkte Deinen Wunsch nicht nach Kräften zu erfüllen. Das mit diesem Gedanken von mir beschriebene Leben, das ich «Erinnerungen» benenne, übergebe ich Dir mit diesem Briefe.

Ich habe mir der Nutzlosigkeit dieser Schrift bewusst; nur Du wirst sie Beispiels halber lesen. Niemand anderes als Du wird sie lesen. Nichtsdestoweniger war das Schreiben derselben ziemlich schwierig, und es könnte auch nicht anders sein; es war vorher noch keine Schrift in Jakutischer Sprache geschrieben worden, man kannte noch nicht die geeignete Weise und das Gesetz, die Sprache in Schrift zu setzen. Von alten Zeiten her bis jetzt tritt uns, Jakutisch geschrieben, nur ein heiliges Buch, Katechismus genannt, entgegen; und auch diese Schrift ist aus einem Russischen Buche sehr schlecht übersetzt worden. Daher freue ich mich jetzt darüber, dass ich die erste Schrift in der Sprache der von mir geliebten Jakuten verfasst habe.

Es bleibt es für zu gering, in diesen «Erinnerungen» einzlig und allein von mir selbst zu schreiben: hier findet sich nichts als Unglück und traurige Erinnerungen;

кылгастык буодзар, ѿбі сургібутум Саха олорор майтын хуолутр. Несундук сур-
јуюхпун сүргутум кіәба буоіуга. ы гәнеш Саха олорор майтынан бары төвтөн даңын,
саната майтында да ўй устатьгар азыјах улшарыңынх, хуолута көңілі ураты, олорор
сіріп устата кәмә сух, тыалара бараммат күпдү көмілкен, үзара әттәх үтүб балыттың
байдар, сіріп тажиетк ітірә кәнә сух жүсік, ото жаңа фінж күсі холобура сух. Бу
машы барытың бірді бінілік сурудақханда, да халық кінің сурук тажиеткән аті. Ма-
нижа әбілдік тустих үйттәп, үәдә ыңғаттан ыччакта ішір үскак тұлды: дін бірақ кінің
торут асаңра. Гуохтан кысашан кінің кәмә сух ырах деңгүнү бұлжуттардың үзүншіттеп
кінің суругту 6ілбәттәрә ду, хојут сурудаң сұтәрбіттері да? Бу үскак қолжадар
тылшартсан кісі туюк амай туасіліх 6ағұллых былыргымыз таңрьларда ғына. Бу барыта 6іл-
тін анықтама хана, да қындың дәрі-табиуда Саха да төрт үйрәхтің бар төвтінен су-
руя 6ірәнішір дітрі! 6ілтәр көзүйіндең 6ағасында 6ағасында! Нұтқианың арғы
бадаңыр ыльмыңдар дәрі! Ол іскі сарылғар әдеб әрә үесады! буодзар бірақ ул кіңір
тәншарылар тапары сурудаң да, әттәх кініләр олордук майтынан тұбыстың сурудан
кініңгә ыттар буодзар! Кініләр оны барытың ақсаң 6ілдөң саләрла үйрәхтә сыйыма-
тара ғына.

113

Aus diesem Grunde fügte ich, wenn es auch kurz geschah, eine Beschreibung der
Lebensweise der Jakuten hinzu. Ausführlich zu schreiben, verbot der Umfang meiner
Schrift; dann ist aber auch der Jakute in seiner Lebensweise von allen andern Völkern
verschieden; seine Denkweise und sein Charakter haben sich im Verlauf von mehreren
Jahrhunderten wenig verändert, seine Gesetze und Rechte sind eigenthümlich, der
Umfang des von ihm bewohnten Landes maasslos, seine Wälder reich an unvernichtbaren
kostbaren Thieren, seine Gewässer an bekannten schönen Fischen, die Kälte und Hitze
seines Landes ist von übermässiger Heftigkeit, die Treibkraft der Gräser und Bäume sucht
ihres Gleichen. Wenn man alles dieses ins Einzelne beschreiben wollte, würden mehrere
dicke Bücher hervorgehen. Dazu müssten noch die von Jahrhundert zu Jahrhun-
dert, von Generation zu Generation gehenden mündlichen Ueberlieferungen gefügt
werden: wer war ihr Urahne? wodurch getrieben, fanden sie das über alle Maassen
entfernte Land? haben sie von Alters her keine Schrift gekannt, oder haben sie ihre
Schrift in der Folge eingebüßt? Aus diesen mündlichen Ueberlieferungen würde man
manches Alterthümliche, das nützlich und glaubwürdig wäre, zichen können. Alles dieses
bleibt jetzt ungesagt bis zu der Zeit, da die Jakuten aus Deiner Anfangslehre in der Sprache,
die sie reden, werden zu schreiben gelernt haben, oder da ein verständiger Russe, in freien
und glücklichen Lebensverhältnissen, eine solche Mühe wird auf sich nehmen. Wie nutz-
lich wäre es, wenn man indessen die heilige Schrift oder die Lebensbeschreibung berühmter
Männer in ihre Sprache übersetzte und ihnen zusendete! Sie würden dieses Alles lesen,
begreifen und sich an Nachdenken und Unterricht gewöhnen.

Сүрәхпіттән бағарабын төрүттүбүт сүолгүн бүтәріаххін. Ылаңдар сүтәр айлахх, кәрәңцәр дағасы түбәтін, олғох кәмдәр дәрі ханылық да сор айлахх сыйстыбытын.

Айыл мәлік ытыктажы айлахх утүңгү бағарачы

Убарыскай.

Саха жылтынан сәттілік ың ағыс саңата.

Von Herzen wünsche ich, dass Du das von Dir begonnene Werk vollenden mögest. Krankheit und Verlust treffe weder Dich noch Deine Familie, Unglück irgend einer Art nahe sich Dir nicht bis zur Stunde, da Du stirbst.

Dein Dich beständig achtender und Dir Gutes wünschender

Uwarowskij.

Nach der Rechnung der Jakuten: der achte Tag der neuen Hälften
des siebenten Monats (November).

Уваровский вспоминает

Сибирь и ее жители

Сибирь и ее жители

Сибирь и ее жители

Сибирь и ее жители

УВАРОВСКАЯ АХТЫА.

Чол сор юкі жыл түгін сәргі сыйналар

Ое хосино.

Бурдук отун тобото жайланырақ бурдук буолар.

Ое хосино.

Аттах дау биріншік калтырылар сүс мөс Шокусав гуоралыктан шұрас бүхш
білдірдің Азаттың аттык гуорад бара. Күй жайын бір бірде. Бу гуоралык
ағам ыспрабийлік бара, бу гуоралык төрүбүгін сары.

Бу гуорад жайын тәннің мін ағам Шокусав гуоралытар тәншібүсті, мін очиңде
түрттәх ду бістәх дү барым. Бу сәкен оғе азыңды ахтар, діл да тұшынар мін бібір
хайбында, хайтак еңін ағам ынтаға ағысты тоқусту ыңы ырах аюорда тәйдіре әрі үкітін
сұрад. хайтак шілдіңін тұтти ынтарым үйнекүйін кінін күті салы, хайтак жіктә өз
сындырым. бірдей үржаны мас тегуди тақсан болып тұрай. Сондай-ақ оғында
турар жыл асылығын анылтырап түсейн.

UWAROWSKIJ'S ERINNERUNGEN.

Glück und Unglück gehen in einer Reihe mit dem Menschen.

Sprichwort.

Korn wird Mehl, wenn es gepullet wird.

Sprichwort.

Am linken Ufer des berühmten grossen Flusses (der Lena), 100 Kös von der
Stadt Jakutsk, nahe am Eismeer, war eine Stadt mit Namen Shigansk. Es ist schon
lange her, dass sie aufgehoben wurde. In dieser Stadt war mein Vater Kreishauptmann;
diese Stadt ist mein Geburtsort.

Nach Aufhebung dieser Stadt kehrte mein Vater nach Jakutsk zurück: ich war
damals vier oder fünf Jahre alt. In diesem Alter erinnert sich das Kind Weniges, des-
selben geachtet ist in meinem Gedächtniss geblieben; wie mein Vater acht bis neun
Monate im Jahr auf fernen Reisen zubrachte, ein hübsches Theil Mühen auf seine Schul-
tern belastend; wie ich mit meiner Mutter weinte, mich langweilend und ihn nicht
erwarten konnend; wie ich zweimal beinahe gestorben wäre: einmal, als ich längs eines
Baumes über einen Fluss ging und in's Wasser fiel; das andere Mal, als ich im Hause
eines Jakuten in einen Kessel fiel, in dem Futter für die Hunde kochte.

Үсугар бу: бірдә сајын сарсын ёрдә турал блө куттамштым сүрләх ыпзырыктых барнактан дә ісігәр аңда Ылләх сәны тутан турарынтан. Хојут білбітім кімі кәтабіл кәбісіллібіт ібітін, дозотторо аңас бісірі үйнүтін талабатыннар ділін.

Кімі біра уоп ордуга түбәрд ау біләс ду күрүбәх барнак дөжоро. Кіншәр бары ләмы түс бұсарап сірттән күрүөн зара албәх атбысыт ырдытын үалай барал Адам устүн, улахан брүскә түсін Ағірәңшә устап жәлбіттәрә. Бу мәнна түн кәлән саллаттары хасактары утујан сыйталмартын баттаң илләрін атахтарын баян барал болғанна білдөрүттән әсара ішідан барал хәй шәйін үгац хатап кәбісіннәттәрә. Бәйжаләрә хас да аңы үлластән бары гуорад үбүн талабыттара.

Сөз күи күнүскү ынах ыр кәм кәріңгәр талымартын бүтәрән барал барылара бісірі шабіттәр мүниустубуттара.

Бәйжәнің күрсүк ахтабын хайтах бу кыл курдуқ сүрләх тәмітін суюх сыраңтарындар күөх бәйжән фон, бука уордах хара хәнинара уотунаш оргуја жіппәр блөрбүт кісіләрін хәнинара буруолғү турдаына, ажам ішім іккі тұла турал көрүөх бәтәрәді оттуғтар сүрләх бәйжаләріттән утуд өүрәктәх кісі мағыттындар кубулуван сұрахтарин ісіттән басыбалабыттарын бу кіппәр үтюләріттән ғарадаң әлеңде көмб буодалмартын ісін.

Endlich dieses (ist mir im Gedächtniss geblieben): Als ich eines Tages im Sommer früh am Morgen aufgestanden war, erschrak ich mich zu Tode vor einem furchtbaren Räuber von wildem Aussehen, der im Hause am Eingange, ein geladenes Gewehr haltend, stand. Später erfuhr ich, dass er als Wache hingestellt worden war, damit nicht seine Gefährten aus Versehen unser Gut raubten.

Er war der Gefährte von 13 bis 15 entlaufenen Spitzhaben. Sie alle waren aus dem Orte in Ochotsk, wo das Salz gekocht wird, entlaufen; hatten unterweges das Gepäck von vielen Kaufleuten geraubt, sich längs des Aldan in die Lena hinabgelassen und waren so zu Schiff nach Shigansk gekommen. Als sie hier in der Nacht anlangend, die Soldaten und Kosaken schlafend antrafen, banden sie deren Hände und Füsse, machten sie darauf so betrunken, dass sie sie der Besinnung beraubten, steckten sie ins Arrestantenhaus und schlossen sie dort ein. Sie selbst theilten sich in mehrere Partien und raubten die Güter der ganzen Stadt.

Denselben Tag, ungefähr zu der Zeit, wann die Tagesmelkung der Kühe (zwischen 9 und 10) vor sich geht, versammelten sie sich alle, nachdem sie den Raub vollbracht hatten, in unserm Hause.

Ich erinnere mich wie eines gestrigen Ereignisses, wie diese thierähnlichen, furchtbaren Leute ohne Nasenlöcher und mit blauen Mahlen auf den Gesichtern¹⁾), eben zu der Zeit, als ihr zorniges schwarzes Blut vor Feuer kochte, und das Blut der von ihnen getöteten Menschen dampfte, meinen Vater und meine Mutter umstanden, in einem Augenblitke, aus ihrem Schrecken erregenden Wesen in die Art und Weise gutgesinn-

¹⁾ Es waren gebrauchsmärkte Verbrecher. V. 59, 54, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 999, 1000, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1049, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1069, 1070, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147, 1148, 1149, 1149

Білбасанңі курдук ахтабын қайта атамағанда Күркүйдің олук уәхшін дің баяндайтын
ділен сабын шарттаң бараған жағында егер үетгін көзүстегі сұндырылған буған міндеттін
көтөңжор ішінде оларбұтуни мінгілес асында шүйелдің баяндағы ыңғай оларбұтуның жағында
түрлі әрекеттегіштіктер.

тәнниң дүрөз аяғынан тарабынан көрүп, әйнеке бул мәдениеттеги

Алжастай түстәрі бары ғуорал отуттағанда кәргәдән саңыраябытын ылжымшылтаят. Күннөр аралы кілесе жүрүебүз түсініреттеги тәйінбі түйлірде күннөр ғеніндиң күннөрінің орталығындағы шүрәттейдің тұрағынаның бұзбұтарада сабактардағы мәдениеттегіңінде орталығындағы Сәлжуктегі жаңылардан шарт болып тақырынан, шокутан түсініреттеги тәйін салынғаса да касактағы берилестердың ең ізделгендегілерінде Ахмәнди. Күннөр ғұбайын бері

ter Menschen übergingen und aus dem Innern ihres Herzens ihren Dank dafür abstutzen, dass jene als Güte hilfreich waren gegen arme Leute. Dieser Ermessung hatte nicht seinen Gleichen im Lande der Jakuten.

Ich erinnere mich, als wenn es gestern geschehen wäre, wie ihr Anführer, seiner Nation nach ein Georgier, ein Mann von überaus grosser Statur, der sich allerlei Waffen angehängt hatte und mit einer rothen, längs der Naht mit Silber besetzten Hose angethan war, mich auf seinem Schoosse hielt und, während er mich beständig mit Sinsigkeiten bewirthete, selbst weinend dasass. Es hatte den Auschein, als wenn er sich irgend einer Vergangenheit erinnerte.

Mein Vater und meine Mutter konnten von ihrer Seite an diesem Tage, der unerwartetes Unglück gebracht hatte, nicht anders als vom Dunkl erfüllt sein: wenn der schwarze Gedanke des Raubes in die Köpfe dieser Leute gekommen wäre, dann wäre die gänzliche Zugrunderichtung jener offenbar gewesen.

Hierauf wurden die Räuber mit einem Frühstück satt gespeist, worauf sie um Mittagszeit, ihre reiche Beute mit sich nehmend, auf der Lena fortschifften. Es ist unmöglich, die damalige Trauer und das damalige Weinen aller Familien

der Stadt, deren über dreissig waren, zu schildern. Als sie erst am Abend aus dem Walde, in den sie sich geflüchtet hatten, zurückkehrten, fanden sie ihre Häuser rein ausgeleert, ohne es mit einem Worte zu sagen, von unten zu oberst gekehrt.

Jenelben Sommer, ich erinnere mich nicht mehr verlauf wie vieler Monate, holten von Jakutak gekommene Soldaten und Kosaken die Räuber in einer Entfernung von 70 Kös. von Shilgansk ein. Diese ergaben sich nicht in Güte, sondern schlugen sich

німнä ölörcubuttäpä, ба тусуттан кіннäр улахал аңардарын салмагтар ölörböя барап тіңнäх халбыттарын Цокускаға ыпшіттäрä.

Талайп ўптаріттäн бәрд аյыраңа костубута: сорютуң сытытан бурајан сарајан кәбеніт бәллара.

Аңған доңдуга кісі көрөрүгäр туох да ўтүötä ärälrätä суюх. Сірін аյылгыта мағыта маниык: кыараңас іккі хаја іккі арда, тұла ыт мунна башнат түң ојур, бу ојурға уонгата атылышырын тытта тобуккар діәрі бырылых коппöххö батыллың. Үнәр отонтон ўлых отор кіс асылыша халтаңас уцуохтäх отон дөлүсүни січйх.

Кысын көңдійарын кәмä аյыс ып; бу ажыс ылға ічігäс таңао кісі сандыттан түспәт. Иккі ып сис күсін іккіä yllärinäp, баражсан сајылцца тögürük сылтан арыйда араі іккі ып халлар.

Хар ірәтäпәр үрдүктүк түсәр, тылам кісіні атаңар турорбагтына тыалыра, тыныш ідей тынын хәјар, күн іккі кысырры ын кәріптäр кісі хараңар хасап да костубат. Бу барыта. Кіраңі кістіәмә äträxxä, мін көпүлбәр биәрбіттäрә буоллар, Аңғані мін туох да тусугар төрүр сір гына тамыз суюға атä.

Аңған қоно Тонус ахсылынан түбөрд біас сүс жіс. Бу қон іккі сүстән орлук көс

herum; in Folge dessen tödteten die Soldaten die grössere Hälfte derselben, die am Leben gebliebenen brachten sie nach Jakutsk.

Von dem geraubten Gute kam nur sehr wenig zum Vorschein: das Uebrige hatten sie verfaulten lassen und auf diese und jene Weise verschleudert.

Die Gegend von Shigansk enthebt für den Blick des Menschen jeglicher Schönheit und Männlichkeit! Die Physiognomie und der Charakter des Landes sind dieser Art: eine zwischen zwei Bergen besinnliche Enge, rund herum dichtes Gehölz, in dem die Schnauze eines Hundes nicht Raum findet; sobald du ungefähr zehn Schritte in dieses Gehölz machst, wirst du bis an die Kniee in kothigem weichen Grunde versinken. Von Beeren finden sich nur Preiselbeeren, schwarze Rauschbeeren (*Empetrum*), rothe Johannisbeeren, Steinbeeren und Hagelbutten.

Die Zeit, da der Winter wüthet, währt acht Monate; in diesen acht Monaten fällt die warme Kleidung nicht von den Schultern des Menschen. Zwei Monate vertheilen sich auf Frühjahr und Herbst, für den armen Sommer bleiben vom runden Jahr mit genauer Noth nur zwei Monate nach.

Der Schnee fällt mehr als haushoch; der Wind bläst so, dass er Einem nicht gestattet auf den Füssen zu stehen; die Kälte verschliesst Einem den Atem; die Sonne zeigt sich während der zwei Wintermonate ungefähr niemals dem Auge des Menschen. Dies ist Alles. Um die Wahrheit unverhohlen zu sagen: wenn man es in einem Willen anhören gestellt hätte, würde ich für nichts Shigansk gewählt haben, um es zu meinem Geburtsorte zu machen.

Die Bewohner von Shigansk sind Tungusen, an Zahl 4 bis 500 Menschen. Diese

сір кілін үстегіттар хар бақалы жәең саңдан булду бултұлтар. Бултартын аттара буолжына: таңара табета, хара сасым, кіс, кәрәмас сасым, кісем сасым, кырса, үйі, үйі, хара үйі, үрғы әсә, тарах оңорор ыларажан аймак мәд жусса.

Сір буолам баран туох Ынә үткөнді суюх буомбат: сајының іші үі кәріңір аударбат, үбіріңін суюх кісі төсөнді үтуя сыйынан кәмін бузбат. Аңтап үткөтә брус балыктын жолебура суюх Үйінен дағында үткөнгін сағынан тут балык сапы балык чыбас жатыс чыр мұксун, онда ынарғандағы деген кыра балык кынгата суюх буаттанар.

Бу утуб балык тусаты суюх курдук баранар ішін суюнган туох суюнгатын балык шон үйрәніп майгыттынан. Тенде бултүр сіріңір балык кәріңір дірің һәм хасар. Бу Ін тұлатын жатырсынан жоругар, түтіңір ауда жатырылған тәліріңір. Буаттабат балыктың ішінде оңуонун кіар тұлаған баран бу Ыңді сәнір. Мана бу утуб ділін балык көбір бу тұған буолуодар дірің сыйындар. Бу сыйынан балык. Токус таңтүр ынан: Білінбіз оңтүк балыктын ою әрдекінә кістін да ың да барык жаптап еірім; Сара буаттар, әлінін да сәнім әті.

Leute geben der Jagd nach, indem sie auf einem Umkreise von mehr als 200 Kös das Schneemeer durchwaten. Was die Namen ihrer Jagd anbetrifft, so sind es: das wilde Reinhier, der Schwarzfuchs, der Zobel, der Fuchs mit dunkelfarbiger Kehle, der Rothfuchs, der Eisfuchs, das Eichhörnchen, das Hermelin, der schwarze Bär, der weisse Bär (Eisbär) und das theure Thierhorn, aus dem Kämme gemacht werden (Mammuthszähne).

Ein Land, es sei welches es wolle, pflegt nicht alles Schönen zu entbehren: während der zwei Sommermonate ungefähr geht die Sonne nicht unter; ein Mensch, der nicht daran gewöhnt ist, findet nicht die Zeit, da er sich schlafen legen könnte.

Die ganze Gegend von Shigansk hat seines Gleichen nicht, was Fleissische anbetrifft, sowohl in Bezug auf Menge als auch auf Vorzüglichkeit: *Salmo petrossa*, Weissfisch, Stör, Sterlet, Tschir, Muksun, Omul, *Salmo learetus* und andere kleine Fische mit mannigfachen Namen werden in unzählbarer Menge gefangen.

Diese schönen Fische gehen scheinbar ohne Nutzen verloren und zwar aus zwei Umständen: aus Mangel an Salz, und dann, weil sich das Volk so daran gewöhnt hat. Der Tunguse gräbt an der Stelle, wo er den Fisch fängt, eine ungefähr einen Faden tiefe Grube. Die Wände dieser Grube bedeckt er mit Rinde, auf dem Boden breitet er gleichfalls Rinde aus. Nachdem er die Eingeweide und die Knochen entfernt hat, legt er die von ihm gefangenen Fische gedrängt voll in diese Grube. Hier fault dieser überaus schöne Fisch so lange, bis er blau und zur Grütze wird. Dieser faule Fisch ist eine Lieblingsspeise der Tungusen. Ich gestehe, dass ich in meiner Kindheit einen solchen Fisch im Geheimen und offen außerordentlich gern gegessen habe; wenn er da wäre, würde ich ihn auch jetzt essen.

Аны улахан ёмтіäччіләр сурујаллар, бағаса өлбүт балыгы сир кісіхә бәрл ыаңдары одорор дән. Кім міңгін ітәжәтіләй, бу тым кірік дән, тобою мін біләбін — аллара да ётіам — тысынчанай әхсемәк үон бу сыйыттан балыгынан һінән олоролморун кырдашас састарыгар дәрі тіjән? Мін байым даңаны тобону да сілтәхпінә туоғум да ыаңдарын ахтыбапсын. Аттінәр Толуска: «сыйыттан балыгы сімә, ölyläx», кіні күбум гынал барая ётіажа: «өлөрөт сіабіт балыгың іскәр сыйыттыңа суюа дур!»

Астылт ўя ортолугар Аңғанқа бір Өгрөпөнө дән аттах Нучча жахтара олорбута. Мін ёбам кішіні сырајыттан біләрә. Бу жахтар бәрл аттажынан аттанан олорбута ә кіл таптабыт кісітә үолабунақ аттанара, кім хоргутпүт кісітә усук сорабунаң азынара. Кіні ёшот тұма айы лоқтугуттан ётіллібіт курдук icilläpä. Ол гурдук үен ітәжәттер кірән барая кырдаш сасыгар Аңған ўсақі өттүтәр түбәрд көс сіргі тас жаңа, ішкі ардыгар шаға езотун туттаң олорбута. Бу кініхә тарығымыла албысөн ынымыңа тугу ёміә бäläx біәріміңә кім даңыны аспат бара. Ол гурдук гынымыңа аесыт үону жара суорунац кубулунан тъламаҳ ҳаларыгынан сітан ігіп сантәріп үтә ыттан бәрд аңархайға угара, байләрін саналарыттаң асараң мәнәрік гынара. Кіні өлбүтүн да тәннә бу сірлә балах

Heut zu Tage schreiben grosse Aerzte, dass der Genuss eines gestorbenen Fisches dem Menschen ein heftiges Unwohlsein verursache. Wer wird mich glauben machen, dass diese Worte Wahrheit seien, da ich weiss, und nunten werde ich es sagen, dass Tausende von Menschen, sich von diesem faulen Fische nähren und dabei ein hohes Alter erreichen? Auch ich selbst, wenn ich auch noch so viel gegessen hatte, erinnere mich nicht, dass mich darin nach irgend etwas geschockt hätte. Man sage dem Tungusen: «iss keinen faulen Fisch, er ist todbringend», er wird lächeln und sagen: «wird der Fisch, den du sogleich, nachdem du ihn getötet, gegessen hast, in deinem Leibe nicht faulen?»

In der Mitte des verflossenen Jahrhunderts lebte in Shigansk eine Russin, mit Namen Agrippina. Meine Grossmutter kannte sie von Gesicht. Diese Frau galt für eine grosse Zauberin: derjenige, den sie liebte, galt für glücklich; derjenige, dem sie zürnte, hielt sich für überaus unglücklich. Ein Wort, das sie sprach, würde so angehört, als wenn es aus der Welt Gottes gesprochen würde. Nachdem sie auf diese Weise das Zutrauen der Menschen gewonnen hatte, baute sie sich in ihrem Alter, in einer Entfernung von 4 Kös oberhalb Shigansk, zwischen Felsen ein Häuschen und wohnte daselbst. Niemand pflegte vorüberzugehen, ohne bei ihr anzusprechen, ohne ihren Segen zu empfangen und ohne ihr irgend etwas zum Geschenk zu bringen. Diejenigen Leute, die vorbeigingen, ohne so zu thun, brachte sie, indem sie sich in einen schwarzen Rahmen verwandelte, sie mit einem heftigen Wirbelwinde erreichte und ihnen verschlissene Sachen in's Wasser fallen liess, in grosses Elend, berannte sie des Verstandes und machte sie verrückt. Auch nach ihrem Tode bis jetzt geht man an diesem Orte nicht

ыңамыңа анында дайрә шешкеттер. Бұл ғимбірдің Ақтөбе ғимбірназардың буолуын барың Қазақстандың сірін Сақатта білдір. Нәрдің нәнәріх жаңтары Еттікішар, Ақжайық Орталықтің түншегінде.

Канойшір, бұл жағдай азыс ғонугар дәрі олорбута дастан, үкүкүнен күндеуінде, бірттең суюқ шыраға барі сібілтіккән балықтардан әрізін, харата жолбон сұлус муралук жыныс, сандат тімірі жохжут күрдүк жалған. Кітің шаяндаға дәрі хоттуу жаиста шығын.

Аңғанғай ятшар жүнжір оччотоғу үкім жуолутепе мін төрүбөгүй кірістің бер хабах буоржысыбыттым, тұңқуар жүнжір үткін шақыруға мәдени айын. Шоғберланаң хасол да жүнжібеттірім, БЛ ТУСУТТАН БІРДА ДІДАСЫ ХАНЫМДЫХАРА БУОРЖЫНАН ГАЗОРЕСТЕРДЕУ. Бұданнан және Аңғанғай бірдей да салдағыбатарым. Галара Өзір, төрүбөгүй дәлдүбүт айын жөрінжір көрінім кіре.

vorüber, ohne ein Geschenk aufzuhängen. Diese alte Frau kennen ausser den Bewohnern von Shigansk auch alle Jakuten der Umgegend von Jakutsk. Von einer recht verrückten Frau sagt man, dass die Agrippina von Shigansk sie ergriffen habe.

Man erzählt, dass diese alte Frau bis zum 80sten Jahre gelebt habe, dass sie klein von Wuchs, aber dick, ihr Gesicht von den Blättern buntgefurcht, ihr Auge wie der Morgenstern so scharf gewesen sei, und dass ihre Stimme so laut geklungen habe, als wenn man an Eisen schlägt. Ihr Name ist bis jetzt im nördlichen Lande noch nicht verloren gegangen.

Am Tage meiner Abreise aus Sligansk nahm ich nach der Sitte der damaligen Zeit eine Blase mit Erde aus meinem Geburtsorte, um am Tage des Heimwehs dieselbe in Wasser zu mischen und dieses zu trinken. Zum Glück habe ich niemals Heimweh empfunden und daher keimmaL meinen Magen mit schwarzer Erde angefüllt.

Nach dieser Zeit habe ich Shigansk keinmal besucht. Gott weiß es, ob ich mein Geburtsland wiedersehen werde oder nicht.

Zwei und ein halb Kös auf der Nordseite von der Stadt Jakutsk ist eine Gegend, die Killam heisst. Hier hatten mein Vater und meine Mutter, ehe sie nach Shigasinsk gingen, sich ein hübsches russisches Haus gehauet und darin gewohnt. Dicht an ihrem Hause wohnten in einem besonderen Hause der Vater und die Mutter meiner Mutter, ein hohes Alter erreichend.

Ich hatte noch keinmal, weder in Shigansk, noch unterwegs, ein weites Feld oder eine offene Gegend gesehen." Ich hatte nur die strahlende blaue Wasserfläche des Flusses, von einer so grossen Ausdehnung, dass sie das Auge des Menschen nicht er-

Мін көрөрүм соютох кілбайыр күбөх кісі хараңа түбәт усталдах бөрүс ўтун ўрдүн білтәр бу, ў іккі өттүйәп бысталанымна торујан турар тас хана буор хајалары мәлді ўрдула-
ртәң анныларытар дәрі кісі хараңа хойпот түң ојур масынан сабылман тураларын.
Мін күлгәзым хасан да істібаттаң тұраңас күтәс ырылатын білтәр ылдыр чычах саңатын,
мін істәрім соютох хара суор туралы іккі саңатын білтәр хасан амә тыа жарыласын
бытчылғаңытын. Оттон көрөрүм соютох сыға суох уолба отуя.

Бу гәинә бәյәсіт холуон көрүп төсө мін соғым бәрдін, бу Killäm діән доідуга ўктүйи
баран. Мін харахтар асымыбыта көстөн ордук туоралдах хас да көс усталдах күбөх
унар бәйләх ў ўрдүн курдук тәң ырас хонү. Атін діән дүсүніах әксіта суох албах
отун тоботб күбөх білтәр сасархай торғону талғампіт курдук буолан көстүбүтә. Ошо
майна хојү тілірік білтәр хатың оідор ўс кісі Шітінән өморшутун курдук ўнан тураллара.
Хожу хаба ортолуцан хара сирдах кіаң үрәх ырас кумаңын устуы кірә суох сұржіткіх
ү алайшітің турара. Бу үрәх уңуоргу оттө ўрдук хојү асылықтах охсуллар отуан
ўнан турара. Бу сірләргә сүсүнән әхсемдәх цион оту охсо турар хатырдара күн уотутан
үрүң көмүе курдук кілбәрчің турбуттара. Хонү кіәбін устатыңар әксіта суох сылғы
ынах сүсөү туохтан да күттанымна көнүл ғарбајан асты сыңдаллара. Бу хонүга уонну
біләті үрүң буор сыбахтах Саха шәләпә білтәр кілбәдір маңан мөжөл ураса шәләпә су-

reichen kann, gesehen, oder längs den beiden Seiten dieses Wassers ununterbrochen fortlaufende, dasselbe verdeckende Stein-, bisweilen aber auch Erdberge, die immer von oben bis unten mit Bäumen eines undurchdringlichen Gehölzes bedeckt sind, das eines Menschen Auge nicht bemeistern kann. Mein Ohr hatte niemals den Gesang der Iserche oder die Stimme eines Singvogels gehört, ich hatte nur die Stimme des schwarzen Raben und der Krabbe gehört, oder dann und wann das Gezwitscher des Dompfaffen. Von Gräsern hatte ich nur das geruchlose Riedgras gesehen.

Hiernach ermesset selbst, wie gross meine Verwunderung war, als ich die, Killäm genannte Gegend betreten hatte. Vor meinen Augen eröffnete sich eine mehr als ein Kös breite und mehrere Kös lange offene Wiese, über der die Luft mit grünlichem Scheine zitterte, und die so eben wie eine Wasserfläche war. Die allermannigfältigsten Blumen ohne Zahl hatten das Ansehen, als wenn man ein grünes oder gelbes Gewebe ausgebreitet hätte. Hier und da standen dichte Lärchen- oder Birkenwäldchen, als wenn man sie mit Künstlerhand hingesetzt hätte. Mitten durch die Wiese strich, dem reinen Sande eines mit schwarzen jähnen Ufern besetzten breiten Flusses entlang, ein reines stark fliessendes Wasser hin. Die gegenüberliegende Seite dieses Flusses war mit dichtem nahrhaften Mähgras bewachsen. Auf diesen Plätzen blitzten die grämmenden Sensen, von Hunderten von Menschen von den Strahlen der Sonne wie Silber. Auf der weiten Fläche der Wiese weideten zahllose Pferde und Rinder, sich vor alledem fürchtend und nach Lust umherwandelnd. Die auf dieser Wiese immer zu zehn oder fünf stehenden, mit Lehm übertünchten Jakuten Häuser oder glänzend

руллубут. курлук көстөллөрө. Баларртар сүлдә биіктәр тәс түнгіктәр ырахтаң күндү тәс курлук күн уотуттан кылбачыла тураладра. Усугар бу хенү ўрдук гөмторугар бісігі шабіт ўрдук булғуннах аурлук томрылан түрбуга.

Бу барыста кыттысан мін жарахпар жаңыланың әзіллібат үзүгірдің сууга суюх кілешін көстүбүтә жітеді. мін оғозынан сөзілсөлбәр кілләрбетә. Көстүбүтә сөзіткіш бу сір жүй аныгар кәмі суор кілешінде ың үзілдіктан ың үзілдік үйрүн тылжаның атіахтам түктәр бара.

Бу сіргә қалларбітә жәнін білгі үзілдіктендер булбута: мін адам ейтін уол ішкі сасыгар әйләрі хасан да жаңылабыла барынан бір күн үздібыт тәсіл оролдо бір суор охзубута, біл тәннә, бір жүз болғанда буома болса, кынчарда тәннән білрікті.

Бу көсүттүлүбастылайтараштан түбіндең көмірдің іккі кәмә суюх бара. Ол гурлук буолумуоңттан түккірі бара, түбірх үонған тәсіл сымы үтүб әйнанан оморбут оғонюоруттан жасан барай.

Адабын көмөн барын дін тулатын пар сөздөх кынчарас оттүн көрбүтә. Ілес үлкенета азыс төвс мұн, очоюң бу улакан жерханан дынылара. Ағтәңдүк төвс еым оморбуттарын тәннә Killämmәр хамбыт сүбсүләрінде бард азыязып булбуттара, сөрүтө бары тастың шынан бураң сарал тәннәлган хамбыт бара. Killämmәр үйі ақапа ішітәхтәміт бара.

weissen, grossen, kegelförmigen Sommerjurten nahmen sich wie gemalt aus. Die Fenster der Jurten, aus Marienglas oder aus Glas, blitzten durch die Sonnenstrahlen aus der Ferne wie Edelsteine. Am Ende, auf einer bedeutenden Erhöhung dieses Feldes, erhob sich unser Haus wie ein hoher Hügel.

Alles dieses zusammengenommen erschien meinen Augen unaussprechlich schön und unendlich ausgedehnt, wie es sich mein Kindergehirn vorher nicht hatte vorstellen können. Es schien mir nur diese Gegend unter der Sonne maasslos ausgedehnt zu sein; bei diesem Gedanken konnte meine grosse Freude nicht mit Worten ausgedrückt werden.

Kaum waren wir in diese Gegend gekommen, so traf ein Unglück unser Haus: mein Vater, der bis zu seinem 72sten Jahre niemals krank gewesen war, fiel eines Tages nach dem Mittagessen besinnungslos auf die Wandbank und übergab hierauf, ehe noch eine Stunde verflossen war, Gott seinen Geist.

Das Weinen und Trauern meiner Mutter über dieses unerwartete Unglück war ohne Maass. Dies konnte nicht anders sein, da sie ihres Alten verlustig ging, mit dem sie über 40 Jahre im besten Einverständniss gelebt hatte.

Nachdem meine Mutter meinen Vater begraben hatte, sah sie um sich herum nur besengte Verhältnisse. Es waren acht- bis neinhundert Rubel Schulden nachgeblieben; damals galt dies für eine grosse Summe. Nachdem man neun Jahre in Shigansk gelebt hatte, fand man von dem in Killäm zurückgebliebenen Vieh nur eine sehr geringe Anzahl vor; alles übrige war durch fremde Hände auf verschiedene Weise verloren gegangen. Das Killämsche Haus war bis zur Verwüstung ausgeleert worden.

Мін куччугуі байык ўораххә барыллах жамім учуғасын арар бара: бу тусутар гуоракка олоруохнуттар оноң шабыт суюға. Бу барыта тімәхтәнапт ішабын барккә санараптара. Ол да гыштар кілі мөлтүобатай оцорор суолуттан. Ол ішкі ардыгар мінгіттән іастамаң мін хас амбай тызық кіні тусун атәрбін.

Еїм суругу білбета, санағынан бәрд көрею бара, ойын бәрдә холобура суюға: кіні барытын ахтара түбіртәх сәсіттән, соччоғтоң сәттә уона туолжуоғар дәрі туту да істібітін хасан да умнубатаға, хаја таңара хаја күн буоларын санағында аран атәрә, хаја бојободо тоғон сұс сыл урут хас сыл одорбутун алғаса суюхтуқ кәңсірә, тобо да албак харчы ахсайта түмүктәләрін білтәрylläcilläriп санат алғаса суюхтуқ атәрә. Ол гурдук ойыттән тухы бызырыгы брәдірү суолу умнубут үон кінінәхә кәлән мөккүбінәрін субралләрә. Цең бызыргытын олоңхогун ырынтын табрыңын барытын кіні биләрә, жаҳтар істәнәр үләтә, бызыры төюң таңпар таңасын қырьынта тірітә тухы да кінін шілттән үсүттән тахсыбата. Бәрд таңараасыт бара, өлбүт күнгітәр дәрі бір да сымыға тъзық атпітәжә, бір амбай ачылж кісі кіні шілттән тотумуна аран тахсыбата; жадаңы үңіңде және буоларынан кіні шілтінәр бір мосож харчы хасан дағанын үон жемнүкка бутун турбат бара, үңін үзахан таңарата кәләр жамігәр асынан толору хоспохторун ашарлара халтара. Бу тусуттан кінін үтүб суралтәх кілбайыр, кірдіктәх хотунуман абыллара. Іаң білбіт кісі

Es nahte gerade die Zeit, wo ich Kleiner in die Lehre gegeben werden musste; mir zu diesem Endzwecke in der Stadt zu wohnen, fehlte uns dort ein Haus. Alles dieses zusammen genommen betrübte meine Mutter ausserordentlich. Dessenungeachtet liess sie nicht ab vom Wege des Handelns. Unterdessen mecknet es mir nicht als Schand lang, wenn ich einige Worte über sie sage.

Meine Mutter konnte nicht lesen und schreiben, von Verstand war sie aber klug; die Vorzüglichkeit ihres Gedächtnisses war ohne Gleichen; sie erinnerte sich Alles von ihrem vierten Lebensalter an; was irgend sie von dieser Zeit an bis zur Vollendung ihres 70sten Jahres gehört, hat sie niemals vergessen; ohne nachzudenken sagte sie, auf welchen Tag jeder Feiertag fiel; sie erzählte, ohne zu irren, welcher Gouverneur vor 100 Jahren, und wie viele Jahre er gelebt hatte; wenn sie nur eben nachgedacht hatte, sagte sie fehlerlos das Resultat einer Addition oder Division einer noch so grossen Geldzahl. Auf diese Weise kamen Leute, die irgend einen Umstand aus alten früheren Zeiten vergessen hatten, zu ihr und schlichteten ihren Streit. Sie kannte des Volkes Sagen, Märchen, Lieder, Rätsel, Alles; weibliche Näharbeiten, das Zuschneiden und Nähen der Kleider; die die Herren aus der alten Zeit trugen, entgingen ihrer Hand und ihrer Kunst nicht. Sie war sehr gottesfürchtig; bis zu ihrem Todestage hat sie kein unwahres Wort gesprochen; auch nicht ein hungriger Mensch trat aus ihrem Hause ohne sich gesättigt zu haben; da sie gegen arme Leute hilfreich war, pflegte in ihrem Hause ein Sack Geldes (100 Rubel) niemals zehn Tage hindurch ganz zu bleiben; zur Zeit, wo die grossen Festtage des Jahres kommen, blieb von ihnen mit Speisen ange-

жініхъ іасінъ ахткызынъ сагара, жінінъ түөхъ амікъ юйекъ суғынанъ білтәр шарынанъ ўортуғ
жісі баятніңъ бағынъ шолбугунаңъ күшінара.

Бұл азам әббүтә шаңға әмді бар, салының ішорбута! Мін бу талыттың әкесінен сөбектох оғо хариярым отөр астар үтті; мін шабайқаң да салархан жүсін, үйненк үзахада кісі сүрәтін хандылан кутар. Себе күнгін, зерілдімістің сормұх тірі біле, хандык бу аның сәсем үстательдер лібер! быстрына күн шын әрі арай! Мен ғанаң ішінде,

Олбутында кім да оббет, тәннің үйкессын сағар, ішін жаралып, сақарып, саңтын жарасты барак жағынан үйдін олодор түсарбита, да ганаң білсе сүзіл Білбенің күре-
бүспүн жетатындар сүбсүтүн балай арт. Айдан оның күріншілігінде көрінісінде

Бу Кішмің олорбұт алохшук ўорұтқа сүзін бара. Оғанноду тымың ырда ішінде
сіргә кісіні тасығыра тасарбада бара; білес ыңға білеңі жаңа да сөздікбет барельт. Мінезін
сарайн ардай асам суреккі үйрінірді, кіләк іжабар төңіре суругни Аспархом; фантер кім
мен салбайып салыяра тәнааралы тағынрга! Үркіншілік үгільстірдің рахасынын жиражарға
сыннаңас сандар жақташындағы ата-астабанда бір тыныштың үшін шығынға, ханаңдың төңіре
суруга бісілді жүнен үрар. Мін іжабін холебура сүзін тағтарбығынан байлан да торғаннан
шығынғынан бу кім аныттың маңынан бірдірдің да жүсарімдің істарын.

füllten Vorrathskammern nur die Hälfte übrig. Demzufolge galt sie für eine gutherzige Frau von reiner Wahrheitsliebe. Wer ihr gehörte, schämte sich der Schuld ~~zu~~ erwähnen; wer sie durch irgend ein gutes Werk oder durch einen Dienst erfreut hatte, sah sich an dem Tage für beglückt an.

Dieser Tod meines Vaters verursachte mir gleichfalls viele Sorgen. Ich meine mit diesen Worten nicht allein die Thränen des Kindes, die bald vorübergehen; ich meine jene Macht der Trauer, die sogar das Herz eines Grossen mit Blut übergieset. Von eben diesem Tage begann jene unglücksvolle Kette, die sich bis zu meinem jetzigen Lebensalter ununterbrochen, jeden Tag und jedes Jahr zunehmend, hinzog.

Niemand stirbt mit dem Gestorbenen, der Lebende denkt an den Liebenden. Nachdem meine Mutter die Gedanken der ersten Trauer verschwacht hatte, brachte sie zuerst das Haus in Ordnung; hierauf vermachte sie während der fünf Jahre, die wir in Killam wohnten, geltig den Viehstand.

Dieses Leben, das wir in Killam führten, entbehrt der Freude. Die damalige Kälte erlaubte Einem nicht hinauszugehen auf das frei gelegene, wüste Land : während fünf Monaten gingen wir nirgends hin. Mich unterrichtete am Morgen der Grossvater im Lesen und Schreiben, am Abend las ich der Mutter die heilige Schrift vor oder sie reichte meinen Sinn zur Liebe zu Gott, zur Verehrung des Kaisers, zur Pflege der Armen, zum Mitleid, zur Nichtkränkung der Menschen, mit einem Worte, zu jener guten Handlungsweise, die uns die heilige Schrift als Gesetz verschreibt. In Folge meiner unvergleichlichen Liebe zur Mutter und in Folge meines angeborenen Charakters hörte ich die von ihr gesprochenen Worte, ohne eines davon ausser Acht zu lassen.

Бу гурдук олорон бісігі жаңы Сахапы тұтта білсібіштіг. Бу Сахалар міңін төрдүбүттәріп курдук тантабыттара, мін да кінәрі сүрахшін тантабытым. Ол гурдук кінәрі тантан мін кінәр тылдарығар сітә үбрәммітім, олорор олохторун санаударын мағыттың сітә білбітім, өлеңхоморун ырындарың тәбрәннарың бұмыртың сурах тылдарың бағаран тантан істәрім, ысыахтарығар урұларың куруннарығар қоннорун мұшахтарығар бағабынан сыңдарым, сајың оңур оңуларығар кыттысарым.

Іншайтын байжам дағаны кінәр ідәләрігәр сітә үбрәммітім: бисейбышан дағаны чамчакішан дағаны хашык да бөздөчин Сахаттан халбатым. Саха да үрәр да сапан ытарбынаи ёттых барын, халан аты мінән кіәң хонұ кілбінан тылақ курдук сыңдарбын хаясағыга үраллара, ат бәйітінан күсүн аллаңың бисейжын ерін алғаса суюх біләрім, ынах сүбсүтү көрт үтүетүн кусағаның чінчітә суюх біләрім.

Машың бары жыра суюх ани ахтарбыттан ер кісітәйәр буолуох бары Саха амәхсінә ёдәр жаҳтара оғого міңін кісі ітәңајіәс сувун курдук тантылара. Ол гурдук Сахада тантатан ітәңәліріп кірән барад мін кінәр санаударыттан туораның оцоруохшун тұктарі барад, бу супта дозурдағым да бағаләүым да буоллар.

Бу сір күлләрә сајын үстата ағып күс юунаң, үчугас оқдоро тылалара күебағынан үларынан бочугурасынан хабыжаханынан толору буоллара. Сæе бұс үстүтә күсүн,

Indem wir auf diese Weise lebten, wurden wir mit vielen Jakuten bekannt. Diese Jakuten liebten mich wie ihr Kind, und auch ich liebte sie von Herzen. Indem ich sie auf diese Weise liebte, erlernte ich vollkommen ihre Sprache, machte mich mit ihrer Art und Weise zu leben und mit ihrer Denkungsart vollkommen vertraut, hörte überaus gern ihre Märchen, Lieder, Rätsel und alten Sagen, ging mit Lust auf ihre Feste, Hochzeitssehnen und Volksvergnügungen und nahm Theil an den Spielen, die sie im Sommer feierten.

Auf diese Weise erlernte auch ich ihre Geschicklichkeiten vollkommen: weder in Geschwindigkeit noch in Gewandtheit stand ich irgend einem Jakutischen Helden nach. Ich war bekannt für mein Schiessen sowohl aus dem Jakutischen Bogen als aus der Flinte; man lobte die Art und Weise, wie ich ein wildes Pferd bestieg und über das weite Feld wie der Wind dahin flog; an gewissen Zeichen am Pferde erkannte ich, ohne mich zu irren, seine Kraft, seine Geschwindigkeit, seine Raschheit und seinen Muth; kaum hatte ich ein Kind angesehen, so kannte ich, ohne es zu hiefühlen, seine Vorzüglichkeit oder seine Untauglichkeit.

Weil ich auf alle derartige geringfügige Umstände Acht gab, liebten mich nicht nur die Männer, sondern auch alle Jakutischen alten Mütterchen, jungen Frauen und Kinder auf eine unglaubliche Weise. Nachdem ich auf diese Weise die Jakuten mich zu lieben veranlasst und zu ihrem Vertrauen gelangt, war es mir unmöglich ihrer Denkungsart entgegen zu handeln, wenn ich auch zug dieser Handlungsweise geschickt und geneigt gewesen wäre.

Die Seen dieser Gegend waren im Laufe des Sommers mit verschiedenen Arten von Fischen angefüllt, die in den Nähe befindlichen Gebölze und Wälder mit Hasen,

бу бары котөр оютуң котутаң баран коттөрү 1чың сирдөргө которун сильчи, жаңа кус куба туруя жынталып бітін штәх кыра котөр сақатыттан кіші утујарылған Асара.

Мін уттардуга бірдәх ішкіләх сәснұттан ешқо котөрү алардың, тәсінү бары аудијах кісі көбөрүм буолуода. Мін ытарым басатылтап тісінде кірік кір үткесінди көстөрб, жетү әзгүрүк күңдә утујула ытартылған драйға ғынат барале, съымајр смызды хасан да білбей. Күсін түй жараңға жарылған көсүтән шығып кірге дінек сыйтасын суралып талда, сүок хантаң тарасын, съылдах жар саңар тікін јарылған түсін, утујарым; білтір бедаңын бер күнделік түнжылдың жүз меселесінде балынын буалтурған. Ол түрдүк байланыс оғардайтын арнага јурдиттік, маже жоют түсінде бара.

Ол түрдүк олорон жоюккүтүгар түбәреке оқоруот қынса артак 1900 Кіләнде оқорбүт рәмін котуралған түбәреке көсірбө бу жапта чынан ызбыт үтүб сиртәр түрүрдүк. Бұл үтүбүңар ділір 1900 жыл үтәрәкінде үсаптылып.

Уоз ордеге азбек сәспар ыралстары сурұяр үйнілір түрбүтүн Некусын түлек орнап. Манна бісінде сақаңтың бір тоюн бара Н. Н. штәх. Бұл тоюн төрүдің сүок екінші суруту оңтотору жағынан үшінші ағадың біләр булан сіңінді қызында жынып.

Birk-, Hasel- und Rebhühnern. Im Frühjahr, beim Fortschwimmen der Fässer, und im Herbst, wenn alle diese Vögel, nachdem sie ihre Jungen zum Flüge gebracht, in die warmeren Länder eindringen, ging man vor dem Geschehen der Gänse, Paden, Schwäne, Kraniche, Störche und kleiner Vögel mit verschiedenen Namen seines Schlafes verlustig.

Ich habe von meinem 11ten oder 12ten Jahre an so viele Vögel getötet, wie sehr wenige Menschen werden getötet haben. Da ich Lust am Schießsport hatte, erschien mir eine noch so entfernte Gegend nahe; drei ganze Tage ohne zu schlafen auf der Jagd zuzubringen dielt ich für keine Anstrengung; von Müdigkeit wusste ich nie etwas. Im Herbst schlief ich, auf das Weibchen der nächtlichen Knästerrisse wartend, auf feuchtem Boden, einen Baumstamm mir unter den Kopf legend, ohne Decke und ohne Bettzeug in Kleidern ohne Fell, während Schnee und Regen von Wind begleitet über mich fielen; oder ich sing Fische, indem ich die ganze Nacht auf dem Sande, wo die Netze ausgeworfen werden, im kalten Wasser watete. Dass ich mich auf diese Weise von Kindheit auf an Anstrengungen gewöhnt, ist mir in der Folge von Nutzen gewesen.

So lebten wir; da aber in der Folge die Nöthwendigkeit eintrat, in der Stadt zu wohnen, so liess meine Mutter das Haus, das wir in Killam bewohnten, aus einander nehmen, es in die Stadt überführen und es hier auf einem guten Platz hinstellen, den sie sich ausgewählt hatte. Bis diese Arbeit zu Stande kam, setzte ich meinen Unterricht fort.

In meinem 16ten Jahre trat ich in den Schreiberdienst des Kaisers in der Oberbehörde von Jakutsk. Hier stand über uns ein Herr mit Namen N. N. Dieser Herr, der von geringer Herkunft war und sich auf das Schreiben nach der damaligen Art und Weise nicht so obenhin verstand, war sehr unerträglich. Indem er sich in diesem

этанара. Бу цолугар олорой кіні кісі арајін бір да жарчыла үрбата. Кіні ыјаңшан бісігі хас күннітә сарсым ардаңғыттан асырга діәрі тоғусту асабыт тәнә түңә діәрі ақысты барытын уон ордуга сәттәлі күде быстыңын сұту олорол сурујарбыт. Бу арајібіт ісін ыңта бірді бәтәр іккілі сұс алтан жарчынаш біәрәлләрә. Бу гурдук мін іккі сыл кәрірін олорол бараж стуол тојоно буолбутум, ўсус төрдүе сымътар алташа діәрі стуолу туттарбылтара. Ол үрдүгәр отөр ураты улахад тојон кәңделәрійатын туттарбылтара. Бу бары бард араідәх суолу оцорорго көмб біәrbіт уонча көләріттан аңара бара кыра оғо мәхә ўбрәххә бәріллібіт, онтоң аңара ölop ісәтчі. Бу тусуттан мін арајім усуга суюх усабыта: мін күнә түрбәл күес быстыңын ýlälгрім. Бу арајім ісін ыңта біасті сұс алтан жарчылан ыларым. Тојотторум тантыллара бары uong ытыға бу барытынан іжам ўорұтә мәхә күс кыгарара, бол тәнә мін биләрім бу араідәміт арајім тусалах барын.

Іжам уон ордуга іккі төржобут оғотун тантыр оғонзорул көмөн бараж сөзотох мінгінан тыйннанан олорбута. Бу олорон мін жілі ўордәрім ортотугар кіні жыныштах кәмілар кінәхі улахан ölop ылаңдар кыттышыта. Бу ылаңдар күн күнтән ултап кінінек төгүрүк сымы тällәххә сыйнарбыла. Бу сымшытын үстәттыгар бір да түлү хасаш дағаны бір да жісіхә кінін көрбөү харажары ітәжәібәтәм; амь біәрәпі асынан асатары

Glück befand, schleg er die Mühe eines Menschen zu keinem Kopeken an. Auf seinen Befehl sassen wir und schrieben tagtäglich ununterbrochen vom frühen Morgen bis zum Mittag 9 Stunden, nach dem Mittag bis zur Nacht 8 Stunden, im Ganzen 17 Stunden. Für diese unsere Mühe gab man uns im Monat zu einem oder zwei Rubeln in Kupfer. Nachdem ich auf diese Weise ungefähr zwei Jahre gelebt hatte, wurde ich Tischhältester; im dritten und vierten Jahre übertrug man mir bis sechs Fische. Ueberdies übertrug man mir in Kurzem die abgesonderte Kanzlei des Gouverneurs. Von den zehn Personen ungefähr, die mir zur Hülfe gegeben waren, um alle diese überaus mühsamen Geschäfte zu verrichten, bestand die eine Hälfte aus kleinen Kindern, die mir in die Lehre gegeben wären, die andere Hälfte aus ausgemachten Säufern. In Folge dessen zog sich meine Arbeit ohne Ende hin: ich arbeitete am Tage zu zwanzig Stunden. Für diese meine Mühe erhielt ich im Monat fünf Rubel in Kupfer. Die Liebe meiner Vorgesetzten, die Achtung aller Leute und die Freunde meiner Mutter über alles dieses verliehen mir Kraft; dann hatte ich aber auch das Bewusstsein,— dass diese meine Bemühungen von Nutzen wären.

Nachdem meine Mutter zwölf Kinder, die ihr geboren worden waren, und ihren geliebten Alten begraben hatte, lebte sie, nur durch mich besetzt. Gerade als ich auf diese Weise sie erfreute, zu einer Zeit, wo sie hätte ausruhen sollen, ergriff sie eine grosse tödtliche Krankheit. Diese ihre Krankheit, die von Tage zu Tage zunahm, zwang sie zwei ganze Jahre im Bett zu liegen. Während der ganzen Zeit, dass sie lag, vertrautete ich auch nicht, eine Nacht irgend wann irgend Jemand die Aufsicht und Sorge um sie das Beischen der Medizin, das Speisen, das Umwenden im Bette, Alles pflegte

тэллэххэ архылар барыгын байым үйбийн гыварын, кий атыштар озорон арал узударын, улахан адарын утууруна суруяр сирбэр барарым. Учуурар кий жүйе косун барашад барбыта. Тобус түшүк күнү өлүбүүч эннэлдээ эйн хамна да та же съима утуужана да арал жоюн аюлбугаз. Бу тобус күндэ кий аныт кайрк тыңд албах бардаках бара. Ошында куауз түшүткөрдүнитай: «Ан Цокускал гуорадынтар жамын, бу сир харах бастык Нижний Тагилору. Айыл Саха тигитта, хојут да тапшыра; бу жандын кий фискус, кий түшүн «тынга ириибайрая, көңүлгүп баянаса, алтархайта угуор». Ай табын укун атасын, барын «бар» солурду жайдуги; осно жүн ыралгандын коруюп, бу он молук булакчыра. Ай балын «советодук хичадын күп анзыгар, эйн санын жайылмах хуозутун да, голору балык, май «майгъебеген та же съима. Бу майты, тобс да сир айыл булакчына, эн суралхан уордика. «Умнум жисіхкэ ужкүнди субаржын бәрігінин көмб буларгын: кий оинук буозуох түстүк. «Сарсын эйн өлүбдү күп та же съима жабыкка да, барын урбун билядләрбүт ынтыр.»

«Сарсын ардайын күсүнүрү күп тиң жамыт арабыт калбаса, күп арыттын эйн үзнэрлектилар көрли барал барын ытырыра жумыустубут дону жынта бырасылжасынта, б.и. күннөн күннөн күснүтү. Мин санинам кий алор тиңнен таңылтын балыктебүт, коруюп балыктардың боттубар берген көрдүн түрөр дон бир сацдан ациккыра. «Олар», йиши суюк буоза нүстү.

ich mit eigener Hand zu thun; an ihrer Seite sitzend schliess ich; nachdem ich die meiste Zeit schlaflos zugebracht, ging ich in die Kanzlei. Endlich begannen ihre Kräfte offenbar zu schwanden. Während neun Tagen und Nächten vor ihrem Tode pflegte ich sie, ohne irgendwohin auszugehen und ohne zu schlafen. Der letzten Vermächtniswerte, die sie in diesen neun Tagen sprach, waren viele, sehr viele. Die Nacht vor ihrem Todestage sagte sie: «Bleibe nicht in der Stadt Jakutsk, diese Stadt ist voll neidischer Russen. Die Jakuten haben dich geliebt und werden dich ferner lieben; hieraus wird Neid entspringen, der Neid wird bewirken, dass du wegen eines Wortes zur Verantwortung gezogen wirst, er wird deine Freiheit fesseln und dich in ein Elend bringen. Verkaufe dein Haus und deine Habe, du selbst aber gehe nach Russland; dort wirst du den Sonnenkaiser sehen; dies wird dein Glück werden. Du bleibst jetzt allein zurück unter der Sonne, die Art und Weise meines Denkens kennst du vollständig; entferne dich nicht von meiner Art und Weise zu sein. Diese Art und Weise wird dein Herz, wenn dich auch noch so viel Unglück beinträchtigt, erfreuen. Vergiss nicht gegen die Menschen hülfreich zu sein mit deiner Habe, mit deinem Rath, mit deiner Arbeit: der Art muss der Mensch sein. Morgen werde ich sterben; bei Sonnenaufgang schicke nach dem Geistlichen und rufe alle meine Verwandten und Bekannten herbei.»

Am frühen herbstlichen Tage, bei Anbruch der Morgendämmerung, kam der Geistliche; meine Mutter beichtete ihre Sünden, empfing das Abendmahl und nahm Abschied von allen Personen, die auf den Ruf sich versammelt hatten. Hierauf umarmte sie mich. Meine Schritte bemerkte die Kälte des Athemus der Sterbenden; nach einem Augen-

Кіні сыныт майгыттар бір даңаның өлбін арар кісі бысыта суюз, сырајыттар бір да сурасына кубулуібатаңа, кіні өлбута сылаїбыт кісі ғычас нураїттын ағына суюз бара. Ол гынан мүнкестубут түөрл үонча кісттән бір да кісіні бір да оғону күттабатса. Бу ғон төсө да күттәнімна арән көрбүттәрә кіні ўору күлүм гыммыт майгытын хайта айта суюз кісі, тішші іңітә ылдаңар өлөр айттән тахсарын сабына, ўрдук айы доідугун сырдық сірігәр бәләмнәміт олоғуп көрөн ўорбутүн курдук. Ошук бара кіні өлбут майгыт!

Үтүб іjäm! Ап бу күн аниыттар қысалыжата суюз күнү көрбөтөjүң, әолләх олоғулан оморбогуж: ән әолуң бара соғотох үтүб суюз. Бу суюлудаң ісін ай әолләх буолуонда ўрдук доіду сырдық сірігәр, хаппа айы таңара айта суюз талбыт кістія усура суюз ўордага омордор. Мін ап тәлінәххар ән көнүлгүн кәспәтәjүм, ахтыйбашын үтүб да сұррахқын хоргутуннарбышын. Ән мәлір мін түлбәр кіраjін, бу да түшәрбәр ай мін саңарыр санағын араңытадын, міғін қытатыннараңын. Бу соғотох үтүб, жаңылғынайтындах бајам әоллонан олоробун. Умнудлубат іjäm! үң мін ісің, күсүц тіjара буомлар, ўрадук айы таңара сырдық олоғун атаңар!

Іjабиң гылта мія барытын компүтум, туох міжің бу сір тұрулғар ўордәрә! Егер да

blicke sagten alle schauend dastehenden Personen mit einer Stimme „sie ist gestorben.“ Meine Mutter war plötzlich nicht mehr.

In der Art und Weise, wie sie lag, war auch nicht ein Ausdruck eines sterbenden Menschen; auf ihrem Gesichte hätte sich kein Zug verändert, ihr Tod unterschied sich nicht vom leisen Sichtumrner eines ermüdeten Menschen. Auf diese Weise hatte sie von gegenwärtig zusammengekommenen Menschen keinen Erwachsenen, kein Kind erschreckt. Diese Leute betrachteten, ohne auch am Geringsten zu fürchten, ihre Physisognomie, die ein Lächeln der Freude angenommen hatte, gleich als wenn die Mutter sich freute über den Anblick eines in der Lichtregion der Welt des hohen Gottes bereiteten Sitzes, wenn die Seele eines sündenlosen Menschen heraustritt aus dem, der Krankheit und dem Tode unterworfenen, Körper. Dies war die Art und Weise ihres Todes!

Gute Mutter! Du hast unter dieser Sonne keinen Tag ohne Noth gesehen, du hast kein glückliches Leben gelebt; dein Glück bestand einzig und allein in guten Werken. Für diese deine Werke wirst du glücklich sein in der Lichtregion jener hohen Welt, wohin der schaffende Gott den sündenlosen Menschen, den er auserwählt, zu endloser Freude hinsetzt. Während deiner Lebenszeit habe ich deinen Wälen nicht übertrafen, auch erinnere ich mich nicht, dass ich dein gutes Herz erzürnt hätte. Du erscheinst beständig in meinen Träumen, und in diesen meinen Träumen zerstreust du meine Trauergedanken und richtest mich auf. Dies ist das einzige Gut, durch das ich leben und glücklich bin. Unvergessliche Mutter! Bete für mich, wenn deine Kraft hinkriegt zu den Füssen des hellen Sitzes des bohnen schaffenden Gottes!

Mit meiner Mutter begrub ich Alles, was mich auf dieser Erde erfreute. Da ich

кынта төрүбүтә суюх күрөтөхүчан халык бол күнтән бу күрнәләр міңгім ассызар кісі суюх харада күмәр, үбәрәп кісі суюх сыртъык күмәр: мін бары тікіләй таптырып, бары сіргә кәлбіт ынқылтылан көтәбүн.

Бұтәнің айрым Шокусайға туюх дағолы үбәрәп халбатара: бары дәлдү бары сәмір урут міншә үтүгейірінән көтөмчүләр же жут сезеттә оләр түркүктәрінән міншә әртібіләр. Бу гәйнә Шокусай Сахата мәнбөх төрттор ышарінің түтүман сыйындың урунку қалыптаріттән көбірекіт іспіттердә. Бу жарыста тімәхтәнай мінба да даңулақ, көрөрек сабыны үшарыпша.

Бу көрір сүолум үстепшілар анике олорбүт үзакан түркет міншәт удауды хурдук таптабыра. Мін кіні қалғадаріятін саладын олорбутын, би түсүттән жін міңгін атын гуракка ғынахташар будаудың бәжілтән бір да құбс-бекетшілар зарарада бара. Кіні Шокусайға өлбүрә. Бу обруд үшкін мін шібейін атылағы баран әртән шешүдүлүбүт ісі төлжон барас баян Уркусай гуорадыгар барбылтыса. Маның әзіздорлар, қалғадаріятінәр қыларынан әйткісі сурјартын өрдүн түрк да атын санды таптарста, егер кірс үоннұ үстүн жаға жаға жалын сыйындығында ыншарынан олорбутын.

Однакынан төбөб әйн көгүру дақдуган барарыт озардемнана, Уркусай гуорадыгар

weder Bruder noch Schwester habe und da ich unverheirathet geblieben bin, so ist von eben dem Tage bis zum heutigen Niemand da, der mich bedauerte an meinen dunklen Tagen; der sich freute an meinen hellen Tagen; ich bin allen Menschen ein Fremdling; an jedem Ort, wohin ich komme, erscheine ich als Guest.

Darnach war in Jakutsk nichts mehr übrig geblieben; was mich erfreut hätte: das ganze Land, alle Dinge, die mir früher schön erschienen, wurden mir später einzig und allein zum grössten Überdruss. Dann kamen aber auch die Jakuten in Jakutsk, indem sie von den Händen schwacher Beamten gehalten wurden; von Jahr zu Jahr immer mehr von ihren früheren Verhältnissen zurück. Dieses Alles zusammengezogen änderte meinen Gedanken an jenem Orte zu leben.

Während der Umstände, die ich erzähle, liebte mich der dort wohnende Gouverneur wie seinen Sohn. Ich verwaltete seine Kanzlei: weit entfernt demnach, mich in eine andere Stadt ziehen zu lassen, pflegte er mich nicht einmal auf eine Stunde von sich zu lassen. Er starb zu Jakutsk. So bald er gestorben war, ging ich nach Irkutsk, nachdem ich zuvor mein Haus und meine Habe verkauft und die von früherer Zeit angelaufene Schuld abgetragen hatte. Hier wurde ich in der Kanzlei des Gouverneurs angestellt und brachte anderthalb Jahre in Ruhe hin, indem ich 80 Rubel im Monat Gehalt erhielt und ausser dem leichten Schreiberdienst keine andere Sorge hatte.

Zander Zeit, als ich gerade im Begriff war, nach Russland zu gehen, kam aus Russland in die Stadt Irkutsk ein Herr M., der zum Gouverneur in Jakutsk gemacht worden war. Als dieser Herr hörte, dass ich die Sprache und Lebensart der Jakuten kannte, bat er sich meine Person aus. Wenn ich auch noch so wenig Lust hatte zu

согуру дойдуттан Чокускаі гуорадыгар улахан тојонуван оюсумлубут тојон М. калбітә. Мин Саха тышы Саха олоғун майытын біләрбін істән бу тојон міжін көрдүйін шыбыта. Миң төсөд да барыахын бајарбатарбын, соютох Саха омутика ўтқону самырбыттан болғаша бу саңа тојон јтуо сыйтің санатын баліяттап мін кінін гылта. Чокускаі гуорадыгар топнубутым іспар тәја тәја бу төниүм міхә браітән кусағантап өрдүк тугу да тіріардің ауе. Хајут бу тәјым алғаса суюх жостубута.

Саңа тојон Чокускаіга калған бары сүм майытыттан албах түктәріні көрбүті. Ол тусуттан хас да тојону оннумарыттан улларыппыта. Бајатта алта салтә сывы олорбут устатьгар алірап бајатта ѡмсарайіләр діәрі күсүн арајін харыстамна Саха олоғун кәскілін оцорорта олорбута. Бу олорбутун устатьын Саха цолунан ахылтага. Жон өрдуга білә сыйл буелда бу тојон улларыбыта. Бу албах үзүм Саха бүттән Саха ахтытыттан бу тојон атын аныжа діәрі тасара ілік. Бары гуорад цоллых буолуда жә, кіні курдук тојов бу маши тојонуван олордор.

Чокускаі гуорадыттан согуру ішін іккі ардытар сүстән ырах тахсан көрсіргә. Ут діән сір бар, еттәх ағын аләләләх булдунал. Бу сір жаңа білә сүс көс кәрінді. Бу сір быса тікеәр бір оттүттап Амсы бајағальыгар, іккіе оттүттаж Кынай омук дойдугар, үсүс төрдүс басіс оттүттап Нарчай Аяннах Хаңаңы сірігәр.

Лампах

gehén, so kehrte ich schon abloss deshalb, weil ich am das Wohl der Jakuten dachte, dann aber auch, weil ich den guten und scharfen Verstand dieses neuen Beamten bemerkte, mit ihm nach Jakutsk zurück, in meinem Innern ahnend, dass diese Rückkehr mir nichts als Mühlen und Nachtheile bringen würde. In der Folge erwies sich diese Vermuthung als ganz richtig.

Als der neue Beamte nach Jakutsk kam, gewahrte er hinter allen den Einrichtungen eine Menge Ungehöriges. In Folge dessen entfernte er mehrere Beamte von ihren Stellen, indem er sie durch andere ersetzte. Er selbst, von Haus aus gesund, lebte während der sechs bis sieben Jahre, die er dort zubrachte, keine Kraft und keine Mühe schenend, bis zur Entkräftung sogar; der Bereitum einer Lebenszukunft für die Jakuten. Die Dauer dieses seines Aufenthaltes hielt der Jakute für ein Glück. Es sind jetzt fünfzehn Jahre her, dass dieser Beamte durch einen andern ersetzt wurde. Diese lange Zeit hat den Namen dieses Herren bis zum heutigen Tage noch nicht aus dem Gedächtniss und dem Andenken der Jakuten entfernt. Jede Stadt wäre glücklich, wenn ein ihm gleicher Beamter daselbst als Gouverneur leben würde.

Stidöstlich von der Stadt Jakutsk, in einer weit grässeren Entfernung als 100 Kös., ist eine Gegend mit Namen Ulskoj, die berühmt ist wegen ihrer mannigfältigen Jagd. Der Umfang dieser Gegend beträgt ungefähr 500 Kös. Die Grenze dieser Gegend stösst von einer Seite an das Meer von Ochotsk, von der zweiten Seite an das Land der Chinesen, von der dritten, vierten und fünften an die Gebiete von Nertschinsk, Olekminsk und der Changangy.

Бу сір Чокусаі жайы суөх жайы да жалғыз тан өткіліх мүннүк бірнан айыллара. Егер усташыгар көсбеттү көрдің бол Тонус Абылзара. Біні бағатпен барынан жайытында жімітінде да барбах сірінан дәрілімек тұса суөх бар.

Бу еірдің Абай Саха Нұчта бүлшілір Толус және ітейтінен салған барын бүлшілірдің
бүлшіларын хамындауда чынайтын айдан, бајыларға шелтерудың мәндік сух жиражадаңдақ
жолуон көмірдегі білділлікте. Малған та жеараға ітін баттау үздік! Үлкендең оғанындағы
тіршілік. Бул жоба да Абай ғұрындағы аяқтар содалыр қысқауда төршілестіре айналағанын
білді. Мен оңосуллубұтум бу штедеңде! 1900-жылдарда Абай ғұрындағы аяқтардың
Гарір жағынан іккінші тәсілде жаңай барылғанда Абай сурек үзілді. Бу ушін араңыда
оңостың да жаңай сух жағақтардағы төрлөр бара; жаңылардың ордуға салынғанынан көтіл
ырындағы содалугар әлілең көбекшуга. 1900-жылдарда Абай ғұрындағы аяқтардың
Мен оңостың барын сөнгі жаңарынсыз қызындың шыныс, түбре үлдірсеңдер мәжілісінде
шаш, чай, сахар, халарбыз Нұчта бурлук тоа, балықтар, бураңас, пішінде ғана мүнде
урлуом жемірт арызының, әт, кеңес, арбы. Бұл барлық тұратын болт түрлі түрлі жаңар
шыныс жаңа мас жаңарынан білдір түсін тұтандыра әдемінде, белгендегі көрбей тұнан са-
бакшылардан баралған болған жаңарлікта, жаңа жаңа да жаңа да жаңа шыныс ордуға жаңар-
хана сух жаңылар ғына.

Diese Gegend galt, weil Jakutak ein über alle Maassen weites Gebiet ist, für eine wüste Winkelgegend. Auf der Ausdehnung dieser Gegend würden kaum 4 bis 500 jenseitig liegende Tungusen gezählt. Sie erledigte in Folge ihres Reichtums und ihres eigenartlichen Verhältnisse durchaus nicht, für eine wichtige Gegend gehalten zu werden.

In dieser Gegend pflegten eine Menge Jakuten und Russen den jagenden Tungusen nachzugehen und die ganze von ihnen erjagte Beute zu einem billigen Preise einzusammeln, ihre eigenen Waaren aber, über alle Maassen theuer anschlagend, jenen zu überlassen. Hieraus entstanden allerhand Bedrückungen und Beträgereien, die die Bewohner von Udskei zu Grunde richteten. Diese und verschiedene andere verwickelte Angelegenheiten führten zur Notwendigkeit, einen Beamten nach Udskei abzuschicken. Zu dieser Sendung wurde ich bestimmt.

Zwei Monate vor meiner Abreise wurden mir viele Schreiberstellen übergeben. Diese Arbeit und die Zubereitungen zur Reise waren der Anfang jener grenzenlosen Mühen, die mich für die Dauer von anderthalb Jahren auf dem Wege der mir vorgeschriebenen weiten Reise erwarteten.

Zu meiner Zurüstung gehörten Winterkleider, dreimal zu wechseln, Sommerkleider, viermal zu wechseln, Theo, Zucker, getrocknete russische Mehlspeise (Zwieback); Fleischknödelchen, Pulver, Blei, Gewehre, ein wenig Rum und Spiritus, Fleisch, jakutische und russische Butter.² Alles dieses wurde besonders in Ledersäcke, in die $2\frac{1}{2}$ Pud hineingehen, in Holzkästen oder in Kästen von Birkenrinde gepackt; nachdem es hierauf so bedeckt worden war, dass kein Wasser eindringen konnte, wurde es mit einem

Олунну ыі бара, бол да гынвар тымың төсө да мөлтү illä. Нуңча тымыны кәмшір сабійні отуттаға тасса ахсойлых тымың бара, хаччаға мін Цокускай гуорадыттан іккі бариллібіт хасаңы гытта аттапнахныңа. Сүрбә көс Амга дін сіргә діәрі мін ат сырда-тыпап тібілтім. Амгаға балашунамміт сәттә акка балашунамміт брдібытын брдан ўс аты байбіт мінән іккі сірүіті гытта ајаммәйтыйгар аттаммыптыт.

Алтар бары әміс баллара, сызмарынан кішіләр монук бұрадан брдімарьын өтөр өтөр холборугаллара. Бу тусуттаға бол тәннә, маңнағы күнтән кіңдері уруттатымынан дін, ўс ара көс сірі баран баран хонуох сірбітігәр тохтуобуғышт.

Маңна сірціттәр туох да ішінә аттардан брдімарьын түсартабіттәрә, бол гәйвә хәры сіргә тіјә күрпүттәрә, күранах масы талан маслабынната. Уоту оттөт чайынка со-зурға хәры сімән ўну оргуппуттара. Чай ітітә барыбыт хәльшә тарғатарын гытта уту-јар сірі онорбуттара. Маңнаі кыра мас мутутун халъыңык тәлгәппіттәрә, бол үрдүтәр ыңыр тәлліжәләрін тәлгәппіттәрә, бу үрдүгәр асә тірің тәлләүі тәлгәппіттәрә. Бу іхкі ардышар бусарбыт кіләсанды аспытын асқаң баран бәрді түргәннік сытыншахтанан утуя сынныптыт. Піјәхтәрігәр діәрі сігібіт кәпіттәт атәрбәсітін кәтінчібітін үтүлүктәрбітін, сіктәрә таңыстын дін, дірің хәрга көмүттәрә. Күбес быстыңа сынныт тәлліхтәрбіт

starken ledernen Riemen umbunden, so dass die Last, die man einem Pferde auflegte, auf keine Weise schwerer als 6 Pud war.

Es war Februar, dessenungeachtet hatte die Kälte noch nicht im Geringsten nachgelassen. Die Kälte überstieg, nach dem Dinge, womit die Russen die Kälte messen, die Zahl dreissig, als ich aus der Stadt Jakutsk mit den zwei mir beigegebenen Kosaken aufbrach. Bis Amga, das 20 Kös entfernt ist, gelangte ich auf von Pferden gezogenen Schlitten. In Amga luden wir unser zurechtgemachtes Gepäck auf sieben bereit stehende Pferde, bestiegen selbst drei Pferde und machten uns mit zwei Führern auf den Weg.

Die Pferde waren alle fett, vor Fett waren dieselben übermäßig und warfen in einem fort ihre Last ab. Aus diesem Grunde und um nicht dieselben vom ersten Tage an zu erhitzen, machten wir, nachdem wir nur drei Kös Weges zurückgelegt hatten, an einem Orte, wo wir zu übernachten gedachten, Halt.

Hier nahmen die Führer vor Allem den Pferden die Last vollständig ab; hierauf schaufelten sie, bis sie auf Erde stiessen, den Schnee fort und suchten trockenes Holz zusammen. Sobald sie Feuer angemacht hatten, stopften sie Schnee in den Theekessel und in einen grossen Kessel und brachten Wasser zum Kochen. Als uns die Wärme des Thees das Blut eben in Umlauf gebracht hatte, machten sie eine Schlafstelle zurecht. Zuerst breiteten sie Zweige kleiner Bäume hoch auf einander aus, über diese die Satteldecken, und über diese ein Bett von Bärenfell. Nachdem wir die unterdessen zubereitete Abendmahlzeit verzehrt hatten, kleideten wir uns recht schnell aus und legten uns schlafen. Die Stiefeln, Strümpfe und Handschuhe, die wir angehabet hatten und die bis zum Nasssein feucht geworden waren, vergruben sie in tiefen Schnee,

салтыбыт суорјаниарбыт Шіїхтәрірәр діәрі сътак баран утуїпкүт. Сарсам ардай тиң ҳатыра хәрге көмүт үйтәжәр орауқтук күрбүт таңделытын бәрә тіаталіяни таңнан баран тітірі тітірі хәрынаң сүммушут, ба гәниә чайы ісәв баран әмә ајамызытыңар турбушугүт. Бу гурлук ајамызының бісірі усаңының жаңа үзүөзар діәрі.

Мана бәләніах тұстахынан қысымыңы аյда әрәйттән кісі тұлужбата бар бөр тымның ортотутар сырыныңахтанан тәйіххә сұтар, онынор үе очып тұлужбата суюх сарсын ардай турал әлбашылған жаңа таңасы таңвар хәрынаң сұаар. Бу мана, майдынан тұлужарға кісі тімрә холобурдах бөгөң аттах буолуох түстәх.

Мін күстәх арығыны іспейнін, ба тұсуттан кіні кісіхәй мәмбетін білбейтін. Сәнбен, онынук аяңда чай өуоја буолып, кісі тәннан булауорға стояж әті. Мін манында Саха Төңес іккемі қытарбашының кішіар жаңа ўрдуғар төрүбүт үйрәхтәріттән үстү да күнү асмана әрәп аяккылар.

Үе түөрд күп ајамын баран бісін түйдібіт Алдан діән үзахан бруе қыттыстыгар үңа өттүтән Учур діән аттах бруе төрдө Алданца тісір түстегар. Мана Төңес бәләніншар тохтуон істібініт Учур төрдүтән ајамынан сірбітійр үон жөс үстәлькәр екенін харыс жаңа түснүт діәні, бу жаңы хайтах да хотон ајамынан түктәрі діәні. Бу тым-

damit die Feuchtigkeit hinauszöge. Nachdem wir eine Stunde gelegen hatten, so dass die Betten, auf denen wir lagen, und die Decken, mit denen wir uns bedeckt hatten, warm geworden waren, schliefen wir ein. Am Morgen, beim Anbrech der Dämmerung, zogen wir in der grössten Geschwindigkeit unsere Kleider, die wir im Schnee vergraben hatten, und die hier besser, als es im Hause der Fall gewesen wäre, trocken geworden waren, an, wuschen uns unter beständigem Zittern mit Schnee, tranken hierauf Thee und machten uns wieder auf unsern Weg. Auf diese Weise setzten wir unsere Reise bis zum Schmelzen des Schnees fort.

Hier muss ich bemerken, dass unter den Beschwerden einer Winterreise es Einen ganz unerträglich ist, sich mitten in der schneidenden Kälte anzukleiden und zu Bett zu legen; dass es aber noch dreimal unerträglicher als dieses ist, am Morgen aufzustehen, die überaus vielfachen Kleider anzulegen und sich mit Schnee zu waschen. Um alles dieses zu ertragen, ohne krank zu werden, muss man von einem eisengleichen, festen Körper sein.

Ich trinke keine starken berauschenenden Getränke, kenne demnach die Hülfe, die sie dem Menschen erweisen, nicht. Ich bin der Meinung, dass der Mensch nicht am Leben bleiben würde, wenn es auf einer solchen Reise keinen Thee gäbe. Ich rechne die Jakuten und Tungusen nicht hierher; diese, die auf dem Schnee geboren und entstanden sind, bringen auf ihren Reisen aus Gewohnheit drei Tage sogar, ohne inzwischen zu essen, zu.

Nachdem wir drei bis vier Tage gereist waren, langten wir am Ufer des grossen Flusses Aldan gegenüber der Stelle an, wo sich die Mündung des Flusses Utschur von der rechten Seite in den Aldan ergiesst. Hier machten wir in einer Tungusenjürte

бісігіві бәрд санә әрәjігәр үкпуга: төниүөхтүгүр хуолубут суюға, туңуохпутугар аржі бір сір бара. Бу сір тогурмайтін ыраға сүрбә көс әхсәмәда. Ол турдук туңуохпут да ісік ат көлөбүтүн асылық суюттан кәбісән табаны мініах тустаҳ бәрбүт. Бу табада әрдымарбыт атчашыах тустаҳтара: салтотін хәльтах батарыах бір да хәбыт бір да ісіппіт суюға. Бу қысалдағаттан бісігі Учур устун бара сорунаң бу тохтуобут балағам-мұтыгар іккі күн олорон ҳајысардары оқостубушту, іккі боско ат бәрғын асатынна іккі түнніх күнцә бәжан барав ўсус күнүтәр Алданы быса тахсыбышыпты. Учур бүсугар ўктүрбүтүн гылта ҳәр дірің ат хардыштын буојар буолбуга.

В Бір сірдіт ҳајысары катан барап іккі боско әрлітін сух аты іккіәннәрік сіятан бастабыла. Бу іккі ат үлмарыса өрө тұра тұра тібіләх ҳары аңдатан ісіттәрә. Бу аттар кәшиләріттән бісігі бары көлөбүтүн гылта субурусан ісіппіт бастың аттар ўктүрбүт хардымарыттан үлмарыуымыза.

Бу турдук аянын барап әрдәшіттән кіасаңца ліәрі арьіда бір көсү тахсыбышыпты. Еш ајаммыт маіттылтанаң уон жөстіх ҳәр буому уон күн аянын тахсыбышыпты. Бу бары күндә аттарбытын бәрд азыјакъык мімішіт: ат тібіләх ҳарға батыр-чахтырыттап кісі ыңырга арычы туттар, бу кісіаха тулујуалубат сыйны оғорор.

Halt und hörten, dass vom Ausfluss des Utschur nach der Gegend hin, wohin wir zu reisen batten, auf einer Ausdehnung von 10 Kös der Schnee sieben Spannen hoch gefallen, und dass es unmöglich wäre, diesen Schnee zu bewältigen und zu reisen. Diese Nachricht brachte uns in grosse Verlegenheit: wir hatten keine Vorschrift umzukehren, und um den Schnee zu umgehen, war nur eine Stelle da. Dieser Umweg betrug 20 Kös. Aber auch um diese Weise den Umweg zu machen, mussten wir aus Mangel an Futter unsern Pferden vorspann aufgeben und Renothiere besteigen. Für diese Rennthiere mussten unsere Lasten kleiner gemacht werden; wir hatten aber keine Tasche und keinen Behälter, in die wir unsere Sachen hätten legen und hineinbringen können. Da wir uns in Folge dessen entschlossen, dem Utschur entlang zu gehen, so machten wir während der zwei Tage, die wir in dieser Jurte, in der wir angehalten hatten, verweilten, Schneeschuhe zurecht, liessen die zwei unbeladenen Pferde, die wir hatten, zwei ganze Tage, ohne zu füttern, angebunden stehen und setzten am dritten Tage über den Aldan. Kaum hatten wir das Eis des Utschur betreten, so begann die Tiefe des Schnees den Gang der Pferde zu hemmen.

Ein Führer, der Schneeschuhe angelegt hatte, ging voran, indem er die beiden freien unbeladenen Pferde führte. Diese beiden Pferde bewegten sich auf die Weise vorwärts, dass sie sich abwechselnd immer auf die Hinterfüsse stellten und den mit einer harten Brade versehenen Schnee brachen. Hinter diesen Pferden gingen wir mit allen unseren zusammengekoppelten Pferden einzeln hinter einander her, ohne von den Fußstapfen, in die die vorderen Pferde getreten waren, zu weichen.

Nachdem wir auf diese Weise gereist waren, hatten wir vom frühen Morgen bis zum Abend mit geheimer Noth einen Kös zurückgelegt. Mit dieser Art zu reisen kamen

Ол тусуттаи улахан аңарын хаяйсары кätän саты юштап, тörümön аттакхá, кöлбесиуму-
тулай сұна.

Учур брүс іккі беттө туруору тас хая. Бу тас хая тähägítär чычыргасе жара тү-
басар кытыма ўрлук сулар хара кырдақ буолар. Бу хара сыйрасы бирдайлаш ат жағах
да сатан тахсызбат. Бу тусуттаи хонуох сірбіт тусутар хәтән барак бары бирдабынын
брүс бүсүн хәрайгар түсәрәрбіт, астары бірді бірді еш рүптәр бро шрадан тасбран
хасыта бітарбыт. Тын хәрән хамырыттаи кіндер хотек хастынын жаңар білдір таңж
чычыржағын асап ісінгірә.

Бу бүом хәры арлычы тахсарбайтын гылга санды бірді саңа тутулюк көйтібүті.
Тымның үорунаң Учур хәјамирын үлдара ығылмай кірән үол ордура іккі үс сүбі халық
брүс бүсүн көтөбөн дәлбі тілшам бұс үрлүнін сүрдүрә турар буолара. Бу үшү аттанға
тобугар шәрі касардан аяланырбыт. Сорох сірғай бу халықбыт ү хит тоңоз суолбутын
жөрүнір тас курдуқ жілдік тұнан кәбіләрә. Ву кілешіл тімірә суюх ат таба жірінде
буолара. Бу тусуттаи ікті кісі сүрәләрінан білтәр баштадарынан кірдән жетін тасарын
icalläpä, бу кіндер кімшіләріттән сунту саты аяланырбыт. Сорох сірғай, үчугас сулар
хара сир бар буолмады, ісінәк хана кұраңых буору білтәр күндері ылан бұска күтав

wir über das, 10 Kös sich *ugatreckende* Schneehinderniss erst nach einer Reise von
10 Tagen hinüber. An allen diesen Tagen bestiegen wir höchst selten unsere Pferde:
in Folge der heftigen Bewegungen, die das Pferd in dem, mit einer harten Rinde be-
deckten Schnee macht, hält man sich *mit Mühe* im Sattel fest; dieses verursacht Einsam-
heit unerträgliche Müdigkeit. Auf diesem Grunde legten wir meistentheils unsere Schnee-
schuhe an und gingen zu Fuss, um die Wahrheit zu sagen, uns im Schweiße badend.

Die beiden Ufer des Flusses Utschur sind senkrechte Felsen. Am Fusse dieser
Felsen pflegt ein sich hier und da findender schmaler Saum mit einem hohen, bröckligen,
schwarzen Absturz in Verbindung zu stehen. Auf diesem schwarzen Absturz kann ein be-
packtes Pferd unmöglich hinaufkommen. Aus diesem Grunde pflegten wir, wenn wir
vor dem Orte angekommen waren, wo wir zu übernachten gedachtet, all unser Gepäck
auf den Schnee des Utschur-Eises abzuwerfen, ein Pferd nach dem anderen auf den
Absturz hinaufzuziehen und sie hier loszulassen, damit sie sich ihr Futter aus dem Schnee
hervorscharrten. Wenn sie in Folge des tiefen Schnees im Walde nicht im Stande
waren, sich das Futter hervorzuscharrren, frasssen sie die Spitzen von Birken- oder
Weidenreisern.

Kaum waren wir mit genauer Noth über das Schneehinderniss gekommen, als ein
neues Leiden, ein neues Hinderniss sich zeigte. Durch die Heftigkeit der Kälte war
aus den Felsen am Utschur Wasser gedrängt worden; dieses hatte sich ergossen, das
gegen 12 bis 13 Spannen dicke Flusseis gehoben und zum Bersten gebracht, und strömte
nun längs der Oberfläche des Eises. Wir reisten, indem wir die Pferde bis zu den
Knien in diesem Wasser waten liessen. An anderen Stellen war dieses ausgetretene
Wasser zum zweiten Male gefroren und hatte unseren Weg wie einen Spiegel so glatt

ісәрбіт. Түбәсәрә хамна ѡміа алжасанан бұс хатыламына бітәр буор кутулумна халлара; маня уон орлуға ата сәттә аның халтарыңаң үм охтоллоро. Бу охтуларыгар ырдабыт бары холборујан холуннүп хандамың бысталанан аңданан халларда. Маны оносторбутугар аяшылах күммүттәп улахан аңара жаса. Бұсуолбут устатьгар жасарбыт ұқті хајалары: хая ұзғурутгай қысыңың тының күсүттән ү мыйлан тахсан таңнарың сұрап түсән үрдүк хаяны үрдүттәи аныңгар діәрі кілбәркәі бұсунан сабара. Күн кірәрі сансызыңа түсәрін сағына, балыта суюх сәскө күн уота хаяда тыңара; бу үрдүк бұс хая ігін аյлағылах кустук курдук бітәр күндү үттәх тастарынан сабылымбыт курдук жеткөрб. Машың хая аныңгар мәлірі ү брускә топумна сүрүгүрә турар буолара.

Учурга хаңас өттүттән түсәр Ағнә діан үрәх бар. Аյан қоно курдаттән бу үрәх устун сыйналлар. Бұс устар ың бара, Ағнә устун істәхнітінә, бірдә ырахтан үрәх кыттығар хамның хара көстүбута. Матын бісіргі санабышын, көм дән, учитасан кәлән көрбүштің Тонус ытты оморорүн. Кіні хуолу майғытынан туран үңән барал ытабытын тусун ыңыштырьшыгар кәңсілбітә:

gemacht. Auf diesem Glatteis konnte ein unbeschlagenes Pferd oder Rennthier keinen festen Fuss fassen. Aus diesem Grunde hieben zwei Männer mit ihren Beilen oder Messern in das Eis und schlugen Kerben ein; hinter ihnen her gingen wir beständig zu Fuss. An anderen Orten, wo sich nahestehende, bröckliche schwarze Abstürze befanden, nahmen wir in leere Behälter trockene Erde oder Sand ein und streuten dieses auf dem Eise aus. Es traf sich, dass irgendwo aus Verschen das Eis nicht eingekerbt oder keine Erde ausgestreut war; hier glitten unsere 16 bis 17 Pferde aus und stürzten sammt und sondere zu Boden. Bei einem solchen Sturze glitt all unser Gepäck mit den Sattelgurten und Packätteln hinunter, zerriss und zerbrach. Mit dem Zurechtmachen dieser Sachen verging ein grosser Theil unseres zur Reise bestimmten Tages. Im Verlaufe unseres Weges kamen wir bei wunderbaren Bergen vorbei: durch die Heftigkeit der winterlichen Kälte wurde aus der Spitze des Berges Wasser hervorgedrängt, das hinunter flüssend den hohen Berg von oben bis unten mit blitzendem Eise bedeckte. Wenn die Sonne sich zum Untergange neigte, schlugen die Strahlen der wolkenlosen Frühlingssonne an den Felsen; dieser hohe Eisfelsen erschien wie ein buntfarbiger Regenbogen oder als wenn er bedeckt wäre mit feurigen Edelsteinen. Am Fusse eines solchen Felsens floss das Wasser im Flusse beständig, ohne zu gefrieren.

Es giebt einen Fluss mit Namen Ағнә, der von der linken Seite in den Utschur fällt. Reisende nehmen den Richteweg und gehen diesem Flusse entlang. Es war April-Monat; als wir dem Ағнә entlang gingen, zeigte sich auf einmal aus der Ferne am Ufer des Flusses eine schwarze bewegliche Gestalt. Zuerst glaubten wir, dass es ein Thier wäre; als wir aber näher kamen, erblickten wir einen Tungusen, der da sass und weinte. Nachdem er nach seiner Sitte aufgestanden und begrüßt hatte, erzählte er auf unsre Frage, warum er weine, Folgendes:

✓ «Миң байсаң тыңда сыйдан бір сіргә албәх таба кым суюлған будытуы. Ытқутук «үйрән бу бузубуттан сотору жарғашмәр төнибүтүм. Маша сабын саптап үчүгейдік «оңостон байам сымбашан баран болып тұн ортотуп кәрішір күнде сымбабын хар үрдә «тоңоруын гылта ыңғын сіятән хаясарбыш кәтән көрбүт табалар суюларындар тәлбітін. «Маша іккі күбес бистыңра таңара сарығым көсүттән табах тардан баран тың хаттана «таба суюла көстөрүн гылта ыңғын ылан кәбісіттім. Байам ытым жүйеліттін хаясар- «бышадын дүрән ісітім. Көстөн ордуң сірі хаяттак хаяса үрәхшін үрәхшін дүсән ісітім. «Тодот харға таба атағын жина көстен барбыла, таба сыйдабыт сүрәтін ғылымиңдік ісітім, «ытым ојута арытканан барбыла, усугар ытым үрәр саңата ісілән ісітім: жи табаларға «сітәрін көбетон тураға. Амисә ытым саңата өлөр садағышан саңара түспүті. Жи «сүрәтім хая жистамысын курдук күтхаммытым. Миң сүрүбүн ашытім, іккі ең ылпыны «усугатын кәріңір көрбүтім іккі ханшах күчугуі хара сыйтирын. Отчөн, төсөдө ынтыма «кулахан жүр табанын сітән ырғас үрүяңда күләрән ытызна турлағында, іккі торжоғ «әбрөң сөрән айнағынан үліжан түсән ыңғының басыттап күтүрүгүттән хабан ынан бірдә «быса тардан кәбісіттірә. Табалар барын бералай саралып хыбылттаро.»

«Als ich gestern im Walde ging, fand ich an einer Stelle viele Spuren von wilden Rennthieren. Mich ausserordentlich über diesen Fund freudend, kehrte ich augenblicklich zu meiner Familie zurück. Nachdem ich hier mein Gewehr und meine Sachen in die gehörige Ordnung gebracht und selbst ausgeräumt hatte, kam ich vergangene Nacht gegen Mitternacht, als eben die Oberfläche des am Tage weich gewordenen Schnees gefroren war, meinen Hund führend und meine Schneeschuhe anhabend, zu den von mir gesehenen Rennthierspuren. Nachdem ich hier zwei Stunden auf den Anbruch des Tages gewarlet und Taback geraucht hatte, liess ich, sobald bei der Morgen-dämmerung die Rennthierspur sich zeigte, meinen Hund los. Ich selbst lief auf Schneeschuben hinter meinem Hunde her. Ich legte eine Strecke von mehr als einem Kös zurück, indem ich von Felsen zu Felsen, von Fluss zu Fluss mich heralldies. Auf dem frisch gefrorenen Schnee begann Blut von den Füssen der Rennthiere sich zu zeigen, der müde Lauf der Rennthiere war bemerklich, die Sätze meines Hundes wurden seltener, endlich wurde das Gebell meines Hundes vernommen: es war offenbar, dass ich die Rennthiere erreichen würde. Plötzlich erklang die Stimme meines Hundes wie die Stimme eines Sterbenden. Ich erschrack, als wenn mein Herz entzweigesprungen wäre. Ich verdoppelte meinen Lauf, in der Entfernung von ungefähr zwei Flintenschüssen erblickte ich zwei blutige, kleine schwarze Stücke liegen. In dem Augenblicke, als mein Hund eine grosse Rennthierherde erreicht, dieselbe in einen rechten Bach getrieben hatte und, um sie herumlaufend, damit beschäftigt gewesen war, sie nicht fortzulassen, waren zwei heiss hungrige Wölfe vom Abhang des Berges gestürzt, hatten meinen Hund am Kopf und an der Ruthe ergriffen und ihn mit einem Male entzweigerissen. Die Rennthiere hatten sich alle hierhin und dorthin zerstreut.»

«Ытым сäттис хäра бäра. Сыл аçардах ўнùгäситтäк булкка сыцан алта сылага «мäхä бïр да ас күнү кöрдöрбötöбö. Суола ärä кöстüбüt улу кыл таба жыл кïс атын «да äлбäх буад мïн öлөрбötтäн хуопшата. Miäxä бïäc мïнäр табаны бïäрэн кöрдöллäрä, «мïн уон да исин бïärbäti. Кïнин гытта мïн бai барым, бïлгïв мïн кïситтäп ärä چа- «дацыбыш. Бäjäm бïлбäштин хайтах кäргäммäр кöстüöхпүн: јахтарым озолорум кïнин «угурү кöсүтäллäрä, бïлгïв ыттайара мïн сүрäхпин сиптах бысаçынан кïрätäлäй.

Бу Тонуска туоюнан да кöмб буолухпүн күсүм суюж, бу тусуттан кïнин кытä- «тынинаан баран, эспыт тöпнүбät тохтубут туолбат дïйн, таңараја äранäр туохтаудар да бöёб дïйн, бäjäm ыратта аjanшäбытым.

Аgnättäñ араџан ўрдук буом хајаны дабајан юмä Учурга түсүбök тустäхпыт. Бу хајаџа iккi саты кöсүнäк тïjимä äрэн äлбäх аjan цоно муншустан оморорун булбунпүт. Бу цон кänsiäbittäрä, буом хаја хäра уон ордуга ўс сүйм дïйн, бïл тусуттан бу хајаны хайтах да дабајлахха түктäрï дïйн. Мïн kälärbïв гытта бары кöтöллöх фонтон уонча аты уонча табаны муннан хајысардах дон босхө сïйтän буом хаја хäрын ацапныттара. Сарсышытыгар бïciri бары улахан бïräjин бïл дабаны тахсыбышпыт. Ъамъылн маң- «найты күнүгäр Учур жарбаныгар kälbiштir.

«Es war der siebente Schnee meines Hundes. Als halbjähriger Welp ging er schon auf den Fang und hat während sechs Jahren mich keinen hungrigen Tag sehen lassen. Ein Elefant, ein wildes Rennthier, ein Zobel, so wie viele andere Thiere entgingen meiner Tödtung nicht sobald nur ihre Spur sich gezeigt hatte. Man wollte ihn für fünf Reit-Rennthiere von mir erstetien, ich gab ihm sogar für zehn nicht fort. Mit ihm war ich reich; jetzt bin ich der ärmste Mensch. Ich weiss nicht, wie ich mich meiner Familie zeigen soll: Frau und Kinder erwarteten ihn, um ihn zu küssen; jetzt wird ihr Weinen mein Herz mit einem stumpfen Messer sägen.»

Es stand nicht in meiner Macht, diesen Tungusen mit irgend Etwas zu Hülfe zu kommen; nachdem ich ihn demnach mit den Worten, dass das Vergangene nicht wiederkehre, das Ausgeflossene sich nicht wieder fülle, und die Hoffnung auf Gott fester als irgend Etwas sei, aufgerichtet hatte, brach ich weiter auf.

Als wir uns von Ägnä entfernten, mussten wir einen hohen, beschwerlichen Berg ersteigen und wiederum zum Utschur hinabgehen. Als wir bis auf zwei kleine Kös den Berg erreicht hatten, trafen wir viele Reisende versammelt an. Diese Leute erzählten, dass der Schnee auf diesem beschwerlichen Berge 13 Spannen hoch läge und dass es demnach auf keine Weise möglich wäre, auf diesen Berg zu gelangen. Sobald ich hier angekommen war, brachten unsere Leute von allen den mit Pferdekoppeln versehenen Leuten gegen 10 Pferde und 10 Rennthiere zusammen, führten, mit Schneeschuhen versehen, diese unbeladen und brachen den Schnee des beschwerlichen Berges. Am andern Morgen stiegen wir alle mit der grössten Anstrengung über jenen Berg. Am ersten Mai gelangten wir zum Udkoi'schen Jahrmarkt.

Бу муннах сіргә мін бібүгәні хемујан атын да ырәхтибы огулуми бұттаран баран ыра холлубут аттарбыт сәніләрін көніброн баран Үккә ајақбайлығы бәсіңійін маңайғы күншәрігәр уонча аттылан ылбыт табаларбын сіттан.

Үзүр муннах сіріттән Үккә дәрі біас уонча жөс, сірін әрәйттән сіттә уон жөсүнін абылдар. Аяның кісі сұпту брустак брускә үрәхтән үрәхкә түсін хајаттан хајаңа ынтаң ісәр. Ардахтәх цым буодап, брустәрі хорбатан тахсарбыт, албәх бруеү бісірі болат оңостон тахсарбыт. Сірін жағыста біліләр арлыңда біләтәр тұқынды суоз шурал бірні.

Бу бүрбіта ат охтон баран турбат. Уон ордуға сіттә айынтың барылайтын орын охтолюро. Бу бүрбіны сірдіттәр күрдірыгар дәрі касайын сыйрағ бары ат боржылап бірдей бірдей тасап күранах сіргә қыстымыра, біләннің бүрбіта аттар ыңғызбұлтаріттән ағрамын быстаудың сабі оңостон барен аттары саңатынк біртіншінде. Бу сірттес сұрбачта хамаңыз баралдарын ғылтта аттар саңатынк охтолюро, сірдіттәр әмін үрүккү әрәілдің көрөллөрд. Бірдә жіңіл біл түрткү охтубут аттардан аярбар дәрі бүрбіта турал ѿс охтубут ат басын ыңғыз тутан турбутуы, үға туңнастыбетшіндер дән. Бу турдахолына түрдік аттыбар батылдан сұттар ат көлөттөн іжітә үстә басын үға угат тутан турал ылбұта. Бу әрәі ултара жісіні үотуан убатар күжастан әл гәндә жібін тәншірбет хојү бүргінде.

Nachdem ich an diesem Versammlungsorte den Jasak eingesammelt und andere kaiserliche Aufträge beendigt, so wie die Kräfte der Pferde, die bis zur Erschöpfung herangetrieben waren, hergestellt hatte, reisten wir im ersten Tage Junis nach Udkoi ab; die von uns gekauften Rennthiere, deren etwa 40 waren, nach uns fuhrend.

Von dem Versammlungsorte am Utschur bis Udkoi sind ungefähr 50 Kös, wegen der Beschwerlichkeit der Gegend werden dieselben aber zu 70 Kös gerechnet. Der Reisende lässt sich beständig aus einem Strom in den andern, aus einem Flusse in den andern hinab, und erhebt sich von einem Berge auf den andern. Da es Regenzeit war, setzten wir über die Flüsse, indem wir die Thiere zum Schwimmen antrieben; viele Flüsse passirten wir mit Hülfe eines von uns gezimmerten Prähms. Die Beschaffenheit dieser Gegend sind entweder spitze Steine oder bodenloser, nie trocknender Koth.

Wenn ein Pferd in diesen Koth fällt, steht es nicht wieder auf. Unsere 17 Pferde stürzten mit ihrem Gepäck sammel und sonders. Die Wegweiser, bis an den Gürtel in diesem Koth watend, schleppten alles Gepäck der Pferde bei einem Stück und legten es an einer trockenen Stelle auf einander; hierauf machten sie die Sachen, die, in Folge des Umsichschlagens der Pferde im Koth, zerbrochen und zerrissen waren, wieder zu reicht und beluden die Pferde von Neuem. Kaum waren die Pferde etwa 20 Schritte von diesem Orte gegangen, so fielen sie von Neuem, und die Wegweiser erfuhren abermals die früheren Mühen. Einmal hielt ich, bis zur Hälfte meines Körpers im Koth stehend, unter denen auf diese Weise gestürzten Pferden die Köpfe von drei gefallenen Pferden in die Höhe, damit sie nicht im Wasser erstickten. Während ich so stand,

дахтан. Бу быржых ортотутар кісі ісіліттән да асынаңыттаң да асара: ісіккә тугу ѿмай кутарсын тылған кіншір көрүөх бәтәрәзі өттүйр ојакхар тірәрің іккі арлыгар толору түсілләрә.

✓ Саха сірілләрдің кірік хаяғам бариллах түстәх бұз хас атыллы әйн көреөр бәрдәрәй бір да кусаң уордах хәнинарын көрдөрүшін тулујалларын ісін сөзотох барбаш арайларын аңарлығар да тәбәт хамнас ісіп.

Манаң тым хосбұтуғар штән дәңдах түсілліш. Сіруіт бу күнү мәңгілі әрәй бытрының қујасы бытрының күлкіншілік тігіттіңі күс үләні гылта хара көлөсүнә тахсындар діәрі түстал барал хонор сірілләр түл ортоңдо діәрі аттара союохтарындар діәрі күніс алғанмын аттарын сәнгіріп баятін таңасын абрахтанар. Бу гәмшәт аттарын атахтарын баят асылышка ытап барал күбес бистәншін аңара утуја утуја аттарын көрөр, маска һрабатшілләр діән, күл кінарі сіабатін діән. Кініхә утујарындар тәгірүк күндә халар іккі күбес бистәншіттән ордук әрәп. Бір тұлышнан: сірілі оңтүк аяңца сор суомлах муңдах.

Уонтаң тахса көс сірі Учуртан аяшшан барал бісірі кәлбініт Цугцур (Хлакан дабай) діән бәртән көсүніт хаябытындар. Бу хаја шттанар сір кура діән біәтәр сір сіең

fiel ein neben mir versinkendes viertes Pferd so hin, dass es nicht mehr aufstehen konnte, und kaum dass es seinen Kopf zwei- bis dreimal in's Wasser gesteckt hatte, so war es todt, ehe man sich's versah. Diese Beschwerden vermehrten sich noch durch die Sonnenhitze, die Einen mit ihrem Feuer brannte, und durch die Schwärme von Mücken, die Einen nicht atmen ließen. Inmitten dieser Mücken kam man um Essen und Trinken; kaum hastest du irgend Etwas in ein Gefäss gegossen, so füllten sie, indem sie hineinfielen, dasselbe in einem Augenblick, während du es zu deinem Munde führtest.

Es muss den Jakutischen Wegweisern das verdiente Lob vertheilt werden dafür, dass sie diese grossen Beschwerden, die ihnen bei jedem Schritte begegnen, ohne das geringste böse oder zornige Blut zu zeigen, ertragen, und dies bloss für einen unbedeutenden Lohn, der nicht einmal die Hälfte ihrer Mühen erreicht.

Hier muss ich bei Gelegenheit im Vorbeigehen Folgendes bemerken: Nachdem ein Wegweiser einen solchen Tag hindurch mit Beschwerden, Koth, Wasser, Sonnenhitze, Mücken, Wespen, Bremsen und mit Arbeiten, die Kraft erfordern, bis zum Aushruck leidigen Schweißes gekämpft hat, bessert er im Nachtquartier bis zur Mitternacht und bis die Pferde sich abgekühlt haben, das im Laufe des Tages zerbrochene Pferdegeschirr und seine eigenen Kleider aus. Hierauf bindet er die Beine seiner Pferde, lässt sie ihrem Futter nachgehen und sieht, indem er immer nur eine halbe Stunde schlafet, nach ihnen, damit sie nicht an einem Baume hängen bleiben und damit nicht ein Thier sie fresse. Ihm bleiben vom ganzen Tage nur eben mehr als 2 Stunden zum Schlafen übrig. Mit einem Wort: ein Wegweiser ist auf einer solchen Reise ein vom Unglück verfolgter Märtyrer.

Nachdem wir eine Strecke von mehr als 10 Kös vom Utschur zurückgelegt hatten, kamen wir zu einem Gebirge, mit Namen Dschugdschur (auch: der grosse Anberg), das

тоңөсөсө дән. Ені бары Сібір дән доңкуу курдін хана да наңамай бысталыныңа сіс тоңөсүн курдук жас да тысылача көс сір үрдүнін балыт арын анышар бүткө бајадал күйтілген тіжан пашан сұттар. Бу хаял-тәлләр күн орто деарлын арт талты кәлән тохтуон хоммутын, аттарбыт сыйнашындар дән. Сарыңыртындар күн таңда ілгінә кујас түсінбейн ішінә аттары ураты жайынан ыңыр, дәбілтара - хархалыннатарада бастакы ходумындарын ат түсін тәттүрлічү сорөх хәзүндерым булған түсемірін тыларынан таршыннатара. Ол гана бісіті бу үрдүк дән хаяланы даңынан даңынан. Сәйбіт ката. Үбүржых аттар бірді бірді беске холбұта суюх сәрәмін болады даңтуда жеткіліктере, бірләр да бірліктін айыр масы тәртіпкес, бір да хаял хайдыннатарада бір да хаял ү хасынға хаспаңар даң үкімдей. Бу ісін хайих амбадаң үстүнбүттәрә буолып, түрләү көсгөйтін хаял аныңгар охтоа бір да қырбас жілдәр халықта супраңа істі. Үни ордуңа үс түбәдә күбес быстыңа да доңкута холбұра суюх үрдүк үсә амьт Цугдур хаяны да бајаң бісіті чыншырақті үрдүгәр тәбішіт.

Цугдур үрдүгәр бәрдә сәрүн бара: бір да бәрдәдә бір да күйеңдің түсін. Аттарбытын сыйната бісіті маңын іккі күбес быстыңа тұрамыт, ешкіңдеринде. Обу сирін бары кісі харара ынтар жаңаңай бәрдә үрдүктерінен көстүбүр зајалар барбах мәннелін

wir schon seit lange erwartet hatten. Dieses Gebirge wird der Gürtel oder das Rückgrath des Landes genannt. Das ganze Land Sibirien umgürtend, einem Rückgrath gleich, sieb nirgends senkend oder eine Unterbrechung erleidend, erreicht es längs einer Oberfläche von mehreren 1000 Fuß kaum unterhalb der Wolken das Eismeer, wo es sich senkend aufhöret. Gerade als eben Mittag vorüber war, langten wir am Fusse dieses Gebirges an, machten Halt und ruhtigten hier, damit unsere Pferde ausruhen. Am andern Morgen, noch vor Sonnenaufgang und ehe sich die Hitze herabgelassen hatte, legte man den Pferden die Reit- und Packsättel auf eine besondere Weise an: man zog die vorderen Sattelgurte um die Brust des Pferdes, die übrigen Gurte gerade von die Herzgrube. Hierauf erhoben wir uns auf dieses überaus hohe Gebirge zu Füsse. Die gewohnten Pferde stiegen einzeln, unbeladen und ohne an einander geknüpft zu sein, behutsam und vorsichtig den Berg hinauf, ohne dass eines von ihnen mit der Last an einem Baum im Dickicht hängen geblieben, ohne dass eines in eine Bergspalte, ohne dass eines in eine vom Wasser ausgegrabene Bergschlucht aus Versehen hineingetreten wäre. Wenn sie, auf diese Weise gehend, irgendwie einen Fehlritt gemacht hätten, wären sie in einen bodenlosen Abgrund gestürzt, und nicht ein Stück von ihrem Körper wäre übrig geblieben. Nachdem wir 13 bis 14 Stunden auf das oben erwähnte Dschugdschur-Gebirge, das in jenem Lande unvergleichlich hoch ist, gestiegen waren, gelangten wir zur äussersten Spitze.

Auf der Höhe des Dschugdschur war es sehr kühl: keine Mücke, keine Wespe fand sich da. Um unsere Pferde ausruhen zu lassen, hielten wir hier 2 Stunden an, wobei wir ganz gehörig froren. Von diesem Punkte erscheinen alle Berge, die das menschliche Auge übersieht, und die zuerst sehr hoch erscheinen, als ganz unbedeutende

сээрларынай хөстөллөр. Бу Цугцур іккі өтгүттән төрүттән түсөр ахсыта суюх албах кәйті брустар синеас қылабачыјар көмүс іңір курдук буолан көстөллөр. Арахтакх күңдә, төсөю бымыт савызылыјан түмен курдук көттөүнә, бу ўрдук Цугцурұ хабырынан бысталашан халар буолар. Бу бысталаммыт бымыт хаја ўрдүгәр күбәләција сытар буолар хайтак хојү бурдуктах бутугас тохтон сытарын курдук. Бу бымыты гытта хабырыса туарар хаја қыры кірбәйгәр туарар кісі хараға бәйітір хайтак сік бітәр са- мыр таммаңа қырбытылан туарар тас кірбәйгәр түсән іккі өтгүнән аңарданан түсән арында балшатан таңары нағызыла туарын.

Бу мантан кісіаха сана ўбскүр, хайтак бу бір таммах аңара бәйтін ілін ділкі тү- сүтүгәр кәншіттән ісәр таммахтары гытта ханыласан кыл курдук субуллан ісән сыр- кырәр ўрүя буолар, мантан улам албанан улам мұнұстап сыркырәр ўрүжтән барылайр ўрәх буолан сотору улахан брусунан ўбскүн тоңмот уеуга суюх баңдалта түсәр. Манна кіні јйәүә долгуллан ігін шілдәх баңдал ұтуп гытта буданан көмө буолар бары ән ділду ўрдүгәр оморор әгін атын атын тылдах әзоп устап съедалларыгар, барыларә бәյіләрін атәр тылжарыгар бәйіләрә ытыхтыр таңараларын алды азы.

Маны кәсәсә үшінгіт таммаңын аңара арға ділкі салалан аңара түспүт майынан

niedrige Hügel. Die von beiden Seiten dieses Dschugdschur entspringenden und herabfliessenden zahllosen breiten Flüsse erscheinen wie dünne blitzende Silberfäden. Wenn die Wolken an einem regnerischen Tage, sich neigend, dem Nebel gleich dahinstiegen, streifen sie an diesen hohen Dschugdschur und reissen aus einander. Diese aus einander gerissenen Wolken liegen auf der Spitze des Berges und schwanken wie ein dicker, mit Mehl gemischter Brei aus Fichtenrinde, der sich ergossen hat. Das Auge eines, auf der äussersten scharfen Kante dieses sich an den Wolken reibenden Gebirges stehenden Menschen bemerkkt, wie ein Thau- oder Regentropfen auf die Schneide eines mit seiner scharfen Seite nach oben stehenden Steines fällt, sich nach beiden Seiten hin theilt, hinabfällt und kaum bemerkbar sich hinunter zieht.

Hierbei geht einem der Gedanke auf, wie die eine Hälfte dieses Tropfens, bei ihrem Fall nach Osten, sich mit den nachfolgenden Tropfen vereinigend, einem Haare gleich in gerader Linie sich fortbewegend, zu einem rieselnden Bach wird; aladann allmälig zunehmend und allmälig sich mit andern Bächen vereinigend, aus einem rieselnden Bach zu einem rauschenden Flusse, sehr bald zu einem grossen Strome wird und in das me gefrierende endlose Meer fällt. Hier wird sie in Ewigkeit bewegt, mischt sich mit dem Wasser verschieden benannter Meere und hilft allen auf dem Erdboden wohnenden Menschen mit den verschiedensten Namen, die alle in der Sprache, die sie reden, die von ihnen verehrten Götter preisen, das Meer zu befahren.

Die andere Hälfte des von mir erwähnten Tropfens dagegen nimmt ihre Richtung nach Westen auf dieselbe Weise, auf welche jene Hälfte gefallen ist, und vermehrt kaum das Wasser des bekannten grossen Stromes (der Lena). Längs diesem Strome gelangt sie zum Eismeer. Hier wird sie in Eis verwandelt und trägt dazu bei, dass

арал арылда әттәк улахав бөрсүтүн үтүн албаттар. Бу бөрсүтүн бүкүлүк бајада таңыр. Манна бүсүншөн кубулукан ханымык да кісі салыға ханымык да кісі күйінде бу бүс бајадыбыса тахсынан көмілбөр. Хас да үйе зеккана, бу таңмак азардара аны хасаң да күн үетүнен тыгызлыкта съттакчылар хасин айда көсүнин тіріліхіра да үйе, ханымда бүс бајада іріәї, сүед кімін бынан тахсында; буду шохтара урут біліллілік саңа цен; бу көнэр урұласындарға аныңы бісігі біләр дәннүүт бүс үеси үынта.

Үрдүр аралдах, паштыр даббәп. Бу худалутунан бісігі. Цүннурдан ыттыбының түшіндар үе хат түргайын түскүннүт. Бу үрдүр даббың уор ордукан аттаға біліллілік кәрідің ыттыбының түшіндар түсіннүттін бу турхары хөт биржанды күннен тіккемдік гылда түстүбүннүттін бісігі азтардам табалардам хамбабат булая съылабыншыт. Оны түсүттән даббың түсіт, съынаның даңын, хонор сірі бүлді токтуюбулух. Мавна азтар бірлімдерин түсірәт түнгі түнделін чајы бысаран іккисі қызындыбының юа озардоңицүнде, мін боеко біліктің ыстықтың ісіктән сүрән жайлар ызындылан үртүндең білілліктердің көмбәрдің. Мін біліллік хамбабат булая съылабыт съылабыт тірішін көлбусумен жолын аччыныт утаптың улахынан ханың барбыздың, санына да бу ышылт білбіт кільдің білілліктердің юа біләр атын уордах кільдің буолуох түстүрдің мін алар хамбабын бір Саңа ор-

kein menschliches Denken und keine menschliche Kraft dieses Eismeer zu überschiffen vermag. Einige Jahrhunderte werden vergeben, diese Tropfenhälfte, die jetzt, von keinem Sonnenstrahl getroffen, daliegen, werden irgendwann nach langem Warten das Jahrhundert erreichen, wo das Eismeer schmelzen und ein Weg über dasselbe hinausgegeben wird; es werden neue, früher nicht bekannte Völker entdeckt werden und diese werden mit den nachkommenden Geschlechtern der jetzigen von uns bekannten Völker verwandt werden.

Steigen ist beschwerlich, hinuntergehen leicht. Nach diesem Gesetz kamen wir vom Dschugdschur, im Vergleich zu unserm Hinaufsteigen, um dreimal schneller hinunter. Vom Besteigen und Hinabgehen dieses Gebirges, das gegen 16 Stunden gedauert hatte, und vom Kampf mit Schwärmen von Mücken, Wespen und Bremsen während dieser Zeit, waren wir mit unseren Pferden und Reanthieren so ermüdet, dass wir uns nicht röhren konnten. Aus diesem Grunde machten wir Halt, sobald wir den Berg hinuntergekommen waren und ein Nachtlager zum Ausruhen gefunden hatten. Als wir hier, unmittelbar nach Abnahme des Gepäcks von den Pferden, zur Abwehr des Ungeziefers Mist angezündet und Thee gekocht hatten, und gerade im Begriff waren, die zweite Tasse zu trinken, kam mein Hund, den ich freigelassen hatte, aus dem Innern des Waldes gelaufen und gab durch Winseln und Bellen zu verstehen, dass ein Thier in der Nähe sei. Ich weiss nicht, wo die Müdigkeit, die wir bis zu dem Grade fühlten, dass wir uns nicht bewegen konnten, wo der Schweiss, den wir schwitzten, wo der Hunger und der Durst, den wir litten, blieben; und ohne zu bedenken, dass das von unserem Hunde ausgespürte Thier entweder ein heiss hungriger Bär oder ein anderes wildes Thier sein müsse, grissen ich, mein junger Kosak und einer von meinen

Yelizay ist leichtfertig.

штік буолан саларбытын хабан ылан Ылларин көрөн астарларин озорон бараң бір батыжыны ылан ылшыттап сүрбүшпүт. Ыл бісінің тірләрбігі әмбә үрдүк Цутчур тоботугар. Манна туран көрбүштүг турору хаја ортолугар талдах саңа турук тәска чубуку дән көз туарым. Арыттах маслах шика ұллігасі буолан маслах маска тардыстан ең былас кәріңәр тіжан бісірі ўс сабыттынан бірдә ылшыпты. Чубукуну турбут сіріғар өлөрбүшпүт буолмар, бісіні буңчут худуттанаң бір кісіші усун быданан курдан бір бывалы іллігәр туттаран чубукуга түсәріах әтібіт, кіні іллігәр түштүг быттынан чубукуну мусуттан байлан бараң ақар босхө усугун тісігәр ылан баятта бісіттәнің брә тардымдан тасарылмаза әті; да гурдуң тардан тасарылах әтібіт чубукуну дағаны. Бу бісірі сабыттынан курдуң буолбатаңа. Ылшыт кыбылыт өлөн өююсүгар түсән турбут турук тасыттан мұлтү бараң аллара түрәндә арылчы көстбр хаја аныттар токунујаң түспүтә, мусунан тасы охсюләбыт тыасыттан хаја лорбино ніргіні ісіллігәр жәрә. Бу тастан түсән сіргі тіжәңәр дәрі бір да кырбас әтә халбатаңа. Цолбут да бара буолуода бу чубуку да гурдуң турбут тасыттан мұлтүрүјаң түспүтә: кіні оннугар туран өлбүтә буолмар, кініні тасарылах дән, баяттынан кіні оннугар сір түрәңәр түсөжх әтібіт.

Бісірі тохтуобут сірбітігәр төнинің істәхүйтінә, шаха саңа урут билилә илк була.

Jakutischen Wegweisern nach unsern Gewehren, sahen nach der Ladung, machten die Flintensteine zurecht, ergriffen ein Messer und ließen hinter unserm Hunde hier. Der Hund führte uns wiederum auf den Gipfel des hohen Dschugdschlur. Als wir hier stehen blieben, erblickten wir ein, in der Mitte eines senkrechten Felsens, auf einem vorspringenden Stein von der Grösse eines Bettes, stehendes Thier, das man wildes Schaf nennt. Wir fanden eine Vertiefung, die mit Bäumen in grossen Zwischenräumen besetzt war, ungefähr von Baum zu Baum und als wir auf ungefähr 100 Faden herangekommen waren, schossen wir aus unsern drei Flinten auf einmal los. Wenn wir das wilde Schaf auf der Stelle, wo es stand, würden getödtet haben, hätten wir nach Art und Weise der Jäger Jemand mit einem langen Stock umgürten, ihn einen Strick in der Hand halten lassen und ihn nach dem wilden Schaf herablassen müssen; er hätte mit dem Strick, den er in der Hand hielt, das wilde Schaf an den Hörnern gebunden, das andere freie Ende in die Zähne genommen und wäre selbst von uns in die Höhe binaufgezogen worden; auf die Weise hätten wir auch das Schaf heraufgezogen. Es geschah aber nicht, wie wir gedacht hatten. Das von uns geschoßene Thier, das im Sterben auf die Seite gefallen und von dem vorspringenden Stein, auf dem es stand, hinuntergeglitten war, rollte in einen Abgrund hinab, dessen Boden kaum sichtbar war, so dass durch das Getöse vom beständigen Anschlagen der Hörner an die Steine ein lauter Wiederhall von den Bergen gehört wurde. Indem es so von Stein zu Stein fiel, war, bis es den Boden erreichte, kein Stück vom Körper übrig geblieben. Auch wird es unser Glück gewesen sein, dass dieses Schaf auf jene Weise vom Stein, auf dem es stand, abglitt und hinunterfiel: wenn es auf seinem Platze stehend ver-

көстүбүтә: ынның басын сүрән ісәп үргүштүр уорга сіргә олорбут көйбрәдөрө мөттөн таҳсан бір наңынчах хахыјах мұтуқтарыгар олорбуттара. Мін сән жазаңын тымса тас гына түснүтә, ызынам баттараңдың баттараңдың мінітін Саха сіргә төхтөн әшіттә «тоюн!» «буорады сібішін хоротума, бу көйбрәдөрү бісірі иштінди ынъеснит.» Бұттың яғынан кіні батыжатынан усун үрағасы бысаң ылан мұтуғун шастан барав устар кыл түгары баған органдук жаңын мұтуқка жөнор әхтөргө әннітә. Бу көйбрәдөрү олудаң жаңуғын үниаран бәрбітә, сіргіт түснүтә басжатар кәтәрдән таңтарай тардаң жаңарбітә. Бу ылан мәймун штінәт булагу әрійт барада өзін ишігіттін соролторуң шараның барылаудың бірде бірлі соролох түснүннен әнгілестең ылбыта. Бу көйбрәдөр әти Сахалын жарык, Шумалы дақуышадан. Кіні бочуруастарар уаҳан; әріш: уашкавар күчтүрі, түгүн әріштә әрін үләрга майтындар. Ныңғыда тақай әрә сүн, ижно қылғас, аңтана үаэр ахтанын күрдүк. Бу манның көйбрәдөр әні. Іт сүолуттай атын сіргә хана да жөрбөтөсүм. Бу да сіргә бу көйбрәдөр барда аръялахтың жөстөр; тәйдах: жәні салынады майтын өзін көйбрәдөр да көзін күйін асылынганын баратар ынтылахтар.

* Бу Џуттарған түнән барада Үккә түйнәштіңір әйрі хас қаса әйлән жөнөр сәрбіліктер

endet wäre, wären wir vielleicht selbst beim Heraufziehen desselben an seine Stelle in den Abgrund gefallen.

Auf dem Rückwege nach dem Orte, wo wir Halt gemacht hatten, stellte sich mir eine neue Jagd dar, die ich vorher nicht gekannt hatte: es flogen, von unsourn vorlaufenen Händen aufgejagt, etwa 10 auf der Erde sitzende Vögel auf und setzten sich auf die Zweige einer niedrigen jungen Birke. In einem Nu knackte mein Flintenhahn: einen Augenblick, bevor ich losschoss, hielt mich der Jakutische Wegweiser an und sprach: «Herr! verschwende nicht Pulver und Blei, diese Vögel werden wir mit unseren Händen greifen.» Kaum hatte er diese Worte gesprochen, so schnitt er mit dem Messer eine lange Gerte ab, reinigte sie von den Zweigen, band eine Haarschlinge am Ende und führte diese ganz leise zum Vogel, der auf dem unteren Aste sass. Dieser Vogel streckte seinen Hals entgegen, um sich das Ding näher anzusehen, der Wegweiser legte ihm die Schlinge um den Kopf und zog ihn herunter. Nachdem er ihn auf diese Weise gefangen und ihm mit der Hand den Hals umgedreht hatte, fing er auf dieselbe Weise auch alle übrigen, den einen nach dem andern, mit der blossen Schlinge fort. Der Name dieses Vogels ist im Jakutischen Karäky, im Russischen дақұма. Er ist grösser als das Haselhuhn, kleiner als das bunte Birkhuhn, die Buntheit seiner Federn kommt dem bunten Birkhuhn nahe. Seine Gestalt ist ziemlich dick, sein Hals kurz, sein Geschmack wie der des Birkhuhns. Derartige Vögel hatte ich an keinem andern Orte, als auf dem Wege nach Udskoj gesehen. Und auch in dieser Gegend zeigt sich dieser Vogel sehr selten; man muss vermuten, dass Vögel und vierfüssige Thiere, seine sanfte Natur kennend, ihn sich zur Speise wählen und auf diese Weise ansrotten.

Nachdem wir den Dschugdschur hinabgestiegen waren, trafen wir, bis wir nach

үрэх хомотун булан бісігі бајабітін гытта ішің ісәр ўс кыл ішмәрбітін үтәрбіт. Сарсын арада бу ішмәрбітін буларбыт іккі білтәр ўс балығы жеріус дән. Бу балық бісіаха асърбытыгар бәрл көмө буолбута: кіні суюза буолар, бісігі союзотох курупа хасыны хахсыбыт арбызы гытта сіан ісіахніт атә.

Бу гурдук ажанын бісігі тәбіштіт саі ортотун кәріңір. Үт дән сіргә.

Ут тураг Үт дән аттах біріс ханаң кытбылыгар үрлүк хаја намтан балай ара кіңіп атка буолан тураг сіргір. Бу сіргін Ләмы бајағымыгар ліәрі тоғус көс. Бу сір шою Нучча аудабытта, дәбдек, сір тоюно хасак білес уон кісі басын біләтін, уонтан ара тахса басашын, алта сәттә хасак, білес түбәрд Саха, бол гәниә ўс түбәрд сүе Тоңус, бірдәрә да шәбәш олохсујан олорумна сајыннары сіргін сіргі булду батысан көсби сиңдар хуолуда.

Бу бары цоң олорор бултүр майғымарын білә мән ылағым майғытынан бары сірі көрүөх түстәрим, біл тусуттан мания сыйнаная барап мән ыккі хасауы іккі сіршіті гытта Үт бајағазга түсәр төрдүр. Ут төрдүр үстүбутум.

Бу Үт төрдүр іккі ўс үші Тоңус олороллюр. Мания кішіләр бултүллар албаш кәтә дән балығы нәрләні, бол гәниә кіт балық сыйнатын хасаналлар. Әйелмата бу сіргі бірді іккілі алта сәттә үнар былас үсталдах кіт балығы бајағаз долгұна Үт төрдүр.

Udskoi gelangten, jeden Abend bei unserm Nachtquartier eine Flussbucht an und warfen hier drei Fischernetze aus Haar, die wie mit uns führten, aus. Am Morgen fanden wir in diesen unseren Netzen zwei oder drei Fische, die Charius (*Salmo thymallus*) heissen. Dieser Fisch kam uns beim Essen sehr zu statten: wenn er nicht da gewesen wäre, hätten wir auf unserer Reise bloss Grütze mit ranzig gewordener Butter essen müssen.

Auf solche Weise reisend, gelangten wir um die Mitte des Sommers nach Udskoi.

Udskoi liegt am linken Ufer eines Flusses, der den Namen Ud führt, in einer Gegend, wo sich das hohe Gebirge neigt und zu einem ziemlich breiten Thale wird. Von diesem Orte bis zum Ochotskischen Meere sind 9 Kös. Die Bewohner dieser Gegend sind: ein russischer Geistlicher, ein Kirchendiener, ein über 50 Mann gebietender Kosakenhauptmann als Gouverneur, nur etwas über 10 Bauern, sechs bis sieben Kosaken, drei bis vier Jakuten, ferner drei- bis vierhundert Tungusen, von denen keiner einen festen Wohnsitz in einem Hause hat, sondern die die Sitte haben, Sommer und Winter von Ort zu Ort zu ziehen und der Jagd nachzugeben. Da ich den Befehl hatte, mich mit der Art und Weise des Lebens und der Jagd aller dieser Leute vertraut zu machen, so war ich genötigt, das ganze Land in Augenschein zu nehmen; demzufolge schiffte ich, nachdem ich hier ausgeruht hatte, mit zwei Kosaken und zwei Führern nach der sich in's Meer ergießenden Mündung des Flusses Ud.

An dieser Mündung des Ud wohnen zwei bis drei Jurten-Tungusen. Hier fangen sie viele, Käta (eine Art Forelle) genannte Fische und Seehunde, und sammeln sich ausserdem Vorräthe von Wallfischthran. Jedes Jahr werfen die Wellen des Meeres in dieser Gegend einen oder zwei, sechs bis sieben gestreckte Fäden lange Wallfische in

кәбісәр. Улахан жәрдәнің үрәр сапан басылар ылан өлөрөллөр, жүчтүгүрүл, бајадал үза уоллаңына, харғытада хәмбытын әктиргә масынан кырбас өлөрөллөр. Бу балық кыл тірітіп тән ағиң бынаны тәләллүр, сорғотун ысқа үран узлуц гынашмар. Манаңың тәрі бәүбүтүл гылта арыллах кыл тірітә тәңәшсәйә. Күе хәс әбай бирлеэр, туектаудар дәріні кісі бәдіәтір ағиң дүсініах бајадал барайын әлбайы. Бајадал үта утам хәлбенінә, бу бараж бајадал дәкіеттән көтөн кәлән бойко арыларга батысында үрут тұрғыларға оморомзор. Кінәрі, көтөн істәхтәрінә, мін бір ыттынан біле уон білеңде обероры.

Бу еңдә түбәрд күн озарон баран мін аята кісіні гылта іксі тірек шашы жасақ аныр-
бут озочопен Остуруокка тайтаубуты. Орүе сүрүгүл күсітіп жаңайып мінү арнайбылы-
пыт тімірдах ураңасынан анынан. Кіасі түннәрі саныр түсвүт, іккісі күнін сарсын
әрдәңгіліәр бірүе үта жытыла хара тынылтар түбіт. Бу дыл жәміләр саныр да дай-
дуга уой ордуга білсін алтасы түніах күңді ахтынан түсәр, да тусуттая тохтобулшыт
буоллар, бісірі бр тутулауын атә, бл. гынашына әйнебут да күсует да түрәд суңа
әтә. Бу жысалжатыттан жайтах да араїбітін харыстауда бісірі бр бара сорумсуншыт.
Біле күні бісірі аянақбылыптыт бірүе хәснан устун мастан маска тарылтас. Хојуккутугар
бары әйнебут баражап бајаңт күспут бесшән хәмбыла. Остуруокка ділрі үлан ўс тынан

die Mündung des Ud. Grosse Seehunde tödten sie durch Flintenschüsse in den Kopf, die kleinen dagegen, die beim Eintreten der Ebbe auf dem Trocknen sitzen bleiben, erlegen sie durch Schläge mit Knütteln. Aus der Haut dieser Thiere schneiden sie verschiedene Riemen; was davon übrig bleibt, hängen sie im Busch und machen Sodden daraus. Mit der Stärke einer solchen Haut wird sich die Haut von wenigen Thieren messen. Enten und Gänse sind in grosser Anzahl vorhanden, vor Allem aber bemerkte man eine Unzahl von verschiedenartigen Meerschneepfen. Wann die Fluth eintritt, kommen diese Schnepfen von der Seeseite geslogen, finden auf den kleinen Inseln keinen Platz und setzen sich eine auf die andere. Ich habe ihrer, wenn sie auflossen, zu 55 Stück auf einen Schuss getötet.

Nachdem ich an diesem Orte vier Tage verweilt hatte, kehrte ich mit sechs Menschen auf zwei Kähnen, die aus ausgehöhlten Pappelbäumen verfertigt waren, nach der Grenzfeste Udkoi zurück. Den ersten Tag stiessen wir uns, wegen der Heftigkeit der Strömung, mit eisenbeschlagenen Stangen vorwärts. Am Abend und die ganze Nacht fiel Regen, am Morgen des zweiten Tages erreichte das Wasser des Flusses den dichten Wald am Ufer. In dieser Jahreszeit fällt der Regen in jener Gegend ununterbrochen 15 bis 16 Tage und Nächte hindurch; wenn wir aus dem Grunde Halt gemacht hätten, wären wir lange aufgehalten worden und in Folge dessen hätte weder unser Reisevorrath noch unsere Kraft gereicht. Nothgedrungen beschlossen wir also, stromaufwärts zu gehen und dabei durchaus keine Mühe zu sparen. Fünf Tage sohlen wir dem Ufer des Flusses entlang, von Baum zu Baum uns ziehend. In der Folge war unser ganzer Reisevorrath zu Ende gegangen und unsere Kräfte geschwunden. Bis zur Grenzfeste

көс орхуга көс ацара тайбыта. Сирдтэр тылмарынан, тынан барлааха туораттан кірәр ўс түбәрд үрүй барл тутүру оңоруоңа суюз дән, миң бир хасаңы бир сирдті гылта бир салы бир сүгәні ылан сарсын арда күн тахсигта туран саты тынан барбытым, кіәсә хайтах әмә тіјан оңочолорго жайлыштың даңын ас ыттыңым даң. Бу салыбыт сана-бытыгар тіббатхпіт: оңочолорбуттак арахсан көс түбәрд гыммыт бірів барыт маңайты түбасыт туораттан кірбіт үрүйні булбулшут үта тынатынан ылан турарын. Кінің басынан түңнан курбуттар дәрі кәсән тахсан бісігі күммүт ацарын барашинын. Кіәсә күн кіртә бісігі кәлбінің іккіс хас да көс үсталых үрәххә; майы түциуохха үй түктәрі бара. Ол түсүттак бісігі маңна ҳоммулшут самыр ортолугар тух да сабыта суюх. Арычы жіңілдай жасынан оттулут уоппут арылда убајан ішігесі білрінә араі буруолу турбута. Бүгүн түңү сунту тітірін баран тың хатарын гылта улахан әрәйнән білес түбәрд дүлкүнү-нан болот оңостубушт, сәтар іккіл буолан тасаңстанан тахсынан гылта даң. Күн орто жасытын гәннә бутәрбіт болоппут маса ніңдай буолан араі соютох кісіл, уібута, бу түсүттак сірциштің соютохту атәрбышын, бу үрәжі тахсан Остуруокка тіјан тыйах кісіл бісіләхә шттын даң. Сирдініт болтулгар үкітүн үрәх, кытбайтынан айыланан ор-толугар тіјан істәүнә, болото іккі зың буола түсшүтә, бајатә ү түгәнір барбыта, абыраң

blieben zu Wasser drei, durch den Wald $1\frac{1}{2}$ Kös nach. Auf das Wort unserer Führer, dass die drei bis vier Bäche, die sich von der Seite ergössen, kein grosses Hinderniss beim Gange durch den Wald verursachen würden, stand ich am Morgen bei Sonnenaufgang auf, nahm eine Flinte und ein Beil mit und machte mich mit einem Kosaken und einem Führer zu Fuß auf den Weg durch den Wald, um auf irgend eine Weise am Abend anzukommen und den im Boot zurückgebliebenen Leuten zu Wasser Speise zuzuschicken. Wir erreichten diesen unsern Vorsatz nicht: als wir uns von unserem Boot entfernt hatten und eben $\frac{1}{4}$ Kös gegangen waren, stiessen wir auf den ersten uns in den Weg kommenden Bach, der sich von der Seite ergoss und dessen Wasser bis zum Walde ausgetreten war. Indem wir ihn an der Quelle umgingen und ihn hier, bis an den Gürtel im Wasser watend, überschritten, verloren wir die Hälfte unseres Tages. Am Abend, beim Sonnenuntergang, gelangten wir zu einem zweiten Fluss, der mehrere Kös lang war: diesen zu umgehen war aber unmöglich. Daher übernachteten wir hier mitten im Regen, ohne irgend eine Bedeckung. Das mit genauer Noth mit feuchtem Holz angemachte Feuer bewirkte nur Rauch, indem es kaum brannte und keine Hitze von sich gab. Nachdem wir die ganze Nacht beständig gezittert hatten, bereiteten wir mit Anbruch der Dämmerung mit grosser Mühe aus 4 bis 5 Balken einen Prahm, um wenigstens zu Zweien auf einmal übergeföhrt zu werden. Da das Holz des nach Mittag ~~am uns zu~~ Stande gebrachten Prahmns nass war, so trug es nur einen Menschen. Aus diesem Grunde fertigten wir unsern Führer allein ab, auf dass er, wenn er über den Fluss gekommen und in Udkoi angelangt wäre, uns einen Mann mit einem Nachen schickte. Als unser Führer auf den Prahm getreten war, vom Ufer abgestossen hatte

лір саңата кісі сұрағын тыртышаудар дәрі қолділітті. Мін хасактын гылта уонна өрі бындақта турбутум да ісін кімдік түзіл да көмінү бәріліхнің күсум да ғатабызын да супорта. Барыбыт қолбутуғар кіні жарбын сөздер буюнан ү тұрағыннан жобон тахсыбында. Ол іскі ардығар сүрек охеута сөзде сіргілі іштің атаудар түрле рөугең маңын үза чиңгутар лайраттарғараш тұран сымшаки баран Остуроукса барыбында. Мін хасактын гылта үріз үшінорту өттүрәр хәзін және әлбейттін қас да сіргілі үткін озорбұштап. Күн кіріға үйрә көрбүттіт іскі кісі талырның жақбітілірін. Кішірілін үріз бистағасынан баран бләгі Остуроукса тұн орто жақбініт, іскі төгүрек күрің туту да ажандағындар үзүншестардығар бір да күрнештік саба суюх. Бұз сыйдағындар да түрле кішірілін күнін сунту міншадай таңасы жағын салғыбыладын. Бұз да буюлдар, бірбіт да ындуғындаға. Іскіе салықбыт Остуроуксан бләгінде шашаңдар күсауди.

Баладаңда кірір ың бара; тұн тымныңан барыбына, кыща ү төкөр буюабуга, мін деңін бір хасауда үт сіргілі тұтта ғанаң уон кісі сіргілі барбының Тедесе нұнқастубұт сіргілір ірділәх суюл барындар. Бұз сіргілі нәлі табадырынан Остуроукса топтаса ісін қоянту сірбітілір маңаймын жәр түснүтә. Сәркен әрді түркі сіргіліндар уонна табадарынан бірі да буюлахтара; тұн бірін жақбітілін барындар біс баттах бұралын жақбындар.

und bis in die Mitte des Flusses geklungt war, teilte sich der Peahn plötzlich in zwei Theile; er selbst ging auf den Grund des Wassers, und es wurde der Ruf errettet - gehörte, so dass es Einen das Herz zerriss. Ogleich ich mit meinem Kosaken nur etwa 10 Faden davon stand, so schlichen mir doch die Kraft und die Mittel, ihm irgend eine Hilfe zu bringen. Zu unserer Aller Glück kam er, da er zu schwimmen verstand, vom Grunde des Wassers wieder nach oben. Unterdessen hatte ihn der Schlag der Strömung auf eine Bache Stelle geführt und ihm auf die Füsse gestellt; nachdem er hier, his zum Halse im Wasser stehend, ausgeruht hatte, machte er sich auf den Weg nach Udkoi. Ich blieb mit meinem Kosaken auf der andern Seite des Flusses und zündete, wegen der Menge von Büren, an mehreren Stellen Feuer an. Bei Sonnenuntergang sahen wir zu unsrer Freude zwei Menschen mit Kähnen herankommen. Als wir von ihnen über den Fluss gesetzt worden waren, gelangten wir um Mitternacht, ohne einen trunkenen Faden an unsren Kleidern zu haben, nach Udkoi, nachdem wir zwei ganze Tage nichts in den Mund gesteckt hatten. Auf diese Weise gingen wir auf unserm Gange während sieben Tagen beständig in nassen Kleidern. Dessenungeachtet wurde Niemand von uns krank. Unsere zweite Reise von Udkoi war schlimmer als diese.

Es war September: die Nächte begannen kalt zu werden, das untiefe Wasser fing an zu gefrieren; ich brach wieder mit meinem Kosaken und drei Führern zu Wasser nach einer 10 Kös entfernten Gegend auf, nach einem Versammlungsorte der Tungusen, wo eine Untersuchung anzustellen war. Als ich aus diesem Orte mit Renathier-Vorspann nach Udkoi heimkehrte, fiel an dem Orte, wo wir übernachteten, der erste Schnee. Als die Führer am Morgen aufstanden, trafen sie von den zehn

Үс сіріт үсүйн табаларын көрдү барбылтара, мін соютох хасахын гылта хәлбыйтым. Үс күн аспыла, бір да сірілліт топшубатай; бу турхары самырдах хәр мөлтүбинә түсә турбута, тулабытыгар оттуох күранах маңылг бараммыла, алта сәттә күңіл ылбыт аспыт ордумна бараммыла, олорбут сірбіт ү буолбута, бір тынынан: бісігі олохнут тәсіллібат күшмәдай буолбута. Төрдүс күнүтәр сіріллірбіт арында алта табамы булан ақалбыйтара, сорохторо сурахтын сүпірттәрә. Табалдах сіріллірбіт күлләләрін тылта чарас балаткабыт үс іш ҳалың ҳәр бұс іккі буолбутун улахан әрәйнән іріләрән баран бісігі сәл күн сүолбутугар аттаммытышыт.

Ку балағандың кірәр ыл — үсә апілтім — аяңда шікті тоеколо сую: от ўрәх күй сәнә бырылах ү ўрдә чарастык бір іккі іш тоңон ҳарынан сабыланы турар буолар, таба үктүрүн гылта бұс үйүнна тостү ыстапар, таба ардына көстүбат буолуоңар діәрі үйлө түсәр, кініві мінәр ісәр кісі, төсі да сәрәнән істәр, қылта үга охтор. Аттанат апіт үс күн олорбут сірбіттән мін бол гурдуқ үга охтон үңдохшар діәрі иліжән баран күн ортоқшуттаң хара кіасейнә діәрі ајамнабыттым. Бу алта сәттә күйс бистыңар мін таңастын бағәлін бұс буолбутун: ішім атағым түгу да білбәт буола көсілбүттәрә, санабы-

Rennthieren, die wir etwa hatten, auch nicht ein, einziges an: durch die Ankunft eines Wolfes in der Nacht waren sie alle, das eine hierhin, das andere dorthin, verstreut worden. Alle drei Führer gingen aus, die Rennthiere zu suchen; ich blieb mit meinem Kosaken allein zurück. Drei Tage verstrichen, keiner von unsren Führern kehrte zurück; unterdessen fiel Schnee, mit Regen vermengt; ohne Unterlass; das trockene Holz zum Feuermachen wurde rund um uns herum verbraucht; unser, auf 6 bis 7 Tage mitgenommener Speisevorrath ging ohne Rest zu Ende; der Platz, wo wir uns aufhielten, verwandelte sich in Wasser, mit einem Worte: unser Aufenthalt wurde zu einer unerträglichen Beschwerde. Am vierten Tage brachten unsere Führer mit genauer Noth sechs aufgefundene Rennthiere, die übrigen waren bis auf die Spur verloren gegangen. Nachdem wir, sogleich nach der Ankunft unserer Führer mit den Rennthieren, unser, in drei Finger dickes Eis und Schnee verwandeltes dünncs Zelt mit grosser Mühe zum Aufthauen gebracht hatten, machten wir uns denselben Tag auf den Weg.

Der September-Monat ist, wie ich oben bemerkt habe, zum Reisen ausserordentlich ungünstig: die von Gras durchwachsenen Flüsse, die Ausflüsse der Seen und die Oberfläche des schmutzigen Wassers gefrieren ein oder zwei Finger dick und werden mit Schnee bedeckt; sobald das Rennthier auftritt, bricht das Eis, nicht im Stande die Last zu tragen, entzwei; das Rennthier fällt bisweilen so durch, dass es ganz verschwindet, und wer darauf reitet, fällt mit in's Wasser, wenn er auch noch so vorsichtig zu Werke geht. Kaum war ich von dem erwähnten Orte, wo wir drei Tage verweilt hatten, aufgebrochen; so fiel ich auf diese Weise in's Wasser und reiste darauf, bis auf die Knochen durchnässt, von Mittag bis in die dunkle Nacht. In diesen sechs bis sieben

тым, жәхә өлөр ыңғар тіксіәрә дән. Цолбор улахан оттулмұбут уот іті ән інде супорқан міңін ыарытарға тіріләрбәтәхтәрә. Иккіе күпүгәр бісін Остуруоқта кілбекініт. Манна уоча күндә оқостон баран мін іккі хасаұы іккі еіріті гынта отуңда табашан усун ажамшар аттамыттым сол балдаңда кірәр ың үсугар, хачнаңа ү бары төргута, хәр сіра түснүтә.

Үт остуруоқуттан барбылтъят ішін согуруғ іккі аралыгар Борукан дән еіргә Остуруоқтан біләс уон жәс кірішәр. Бу еіртән бајаңдаға діләр түбәрд жәс, әмьтр дән біләс бајаңдаға түсәр төрдүхәр діләрі үс түбәрд күнаңк сір. Боруканстан Быраја босаңтар діләрі біләс уон жәс, Бырајаттан Сілінді дән үрәх отуңда жәс, Сіліверттан Іскән дәрі ата уоча жәс.

Маңай аттамыт күмбүтүгәр білірі іккі жәс сірі баран хонуох сірбітігәр түсініпүт. Түсәт туохташар да урут табалары бірділарын түсәрет болсо ытамбайтара, тәсі табаларға мояуладарындар былас аңара усун кісі харбтын сүниун сада жасы туорға байи, сарсыңдытындар тутар «жына таба туттарымна сұрдайын», байыншын таба тобугун кырбап ырәх бинатын дән. Бу, ғашый бір ерірт усун жасы ұлан хәр анын сұяғұрта

Stunden wurde ich mit meinen Kleidern und mit mir selbst zu Eis: meine Hände und Füsse erstarrten so, dass ich nichts mit ihnen fühlte; ich glaubte, dass eine gefährliche Krankheit über mich kommen würde. Zu meinem Glück liess ein grosses ungestopftes Feuer, heißer Thee und eine warme Decke mich nicht krank werden. Den zweiten Tag langten wir in der Grünfeste an. Nachdem ich hier etwa 10 Tage Zutrostungen getroffen hatte, trat ich mit zwei Kosaken, zwei Führern und gegen 30 Renntieren meine lange Reise an, am Ende desselben Septembers, da alles Wasser gefror und der Schnee in Massen fiel.

Von der Grünfeste Udskoi gingen wir südöstlich nach dem Orte Borukan, der ungefähr 50 Kös von Udskoi entfernt ist. Von diesem Orte sind bis zum Meere 4 Käs, bis zur Mündung des Flusses Amur, der in's Meer fällt, drei bis vier Tagereisen. Von Borukan bis zum Ursprung der Byraja sind 50 Kös, von der Byraja ist der Fluss Silimdschi gegen 30 Kös entfernt, vom Silimdschi nach Udskoi sind etwa 60 Kös.

Am ersten Tage unserer Reise stiegen wir am Orte, wo wir zu übernachten gedachten, von den Renntieren, nachdem wir nur 2 Kös zurückgelegt hatten. Kaum war man abgestiegen und hatte vor Allem den Renntieren das Gepäck abgenommen, so liess man diese sammt und sonders frei, indem man den schauen Renntieren an den Hals ein, einen Faden langes und armdickes Holz in die Quere band, damit, wenn sie an andern Morgen beim Einfangen sich nicht fangen lassen und davonlaufen sollten, das angebundene Holz an die Kniee des Renntiers schläge und dasselbe nicht weit laufen liesse. Hierauf ergriff ein Führer ein langes Holz, untersuchte den Boden unter dem Schnee, indem er diesen durchstach, und machte einen harten Grund ausfindig. Bis ich mit meinen zwei Kosaken mit Hilfe dreier Schaufeln, die wir mit uns

кайын көрбөй кыташах сирі булынта. Бу сирә миң іккі хасахымындын ўс байырттын гында ыбыт күрдәхтәрбітіншін дірін хәрм күрдәхтүтүгөр діарі бір сиріттін оттуох масы кыра гына тырыңкаласты. Иккісіндеңдің отчина уразасы бысан мутугун ырастап хәрм күрдәхтүт сірбітіншін тастыла. Мана маңынан ўс уразасы тоббогун бірдей байлан барал алачын туруорбуттара, бу байыт уразастарға сорох бысыншын уразастары төгүржесү туруорлайтін барал үзіншін сары үшікәниәрінен бүтінші саныннан тара, үргүршіп шақа күчтүгүй асаудасы хәллара, буруо таңыстым дін. Бу уразасы тулатын хәрмінан тула көмүннәрә, союзотох бір оттүгөр бывынан шаллігін жақында кісі аралычы бөкінбін кірәр таңсар буолуонун. Бу гәнәм айдах кыра мутугу тоңуон ураса ісірәп тула халыңын тәләттіннәрә, бу үрдүгөр ыксары түрүлән байылдыбыт кіла тірітә тәләхтәрі тәләттіннәрә, тырыңкалааммын масынан ураса ортотугар уоту оттоң сојурдарага чайынкка хәрм сімән үзіншін жақындасты.

Сарсын шақа таңара, сары үшінә усуектап хәртә, еңә таңыстын дін, көмүн таңас-

genommen hatten, den tiefen Schnee an diesem Orte weggeschaukelt, spaltete ein Führer Holz zum Feuermachen in kleine Stücke; der zweite schmiedete gegen 30 Stangen ab, reinigte dieselben von den Zweigen und schleppete sie zu der Stelle, wo wir den Schnee weggeschaukelt hatten. Hier stellte man zuerst drei Stangen, deren Spitzen man zuvor zusammengebunden hatte, ausgespreizt auf; nachdem man um diese zusammengebundenen Stangen alle die übrigen abgeschärften Stangen rund herum gestellt hatte, überzog man dieselben ganz dicht mit grossen zusammengeknüpften gegerbten Rentthierhäuten, so dass man nur oben eine kleine Öeffnung liess, damit der Rauch hinausgehen konnte. Diese kegelförmige Jurte bewarf man rund herum mit Schnee, nur auf einer Seite blieb eine kleine Öeffnung, damit man, wenn man sich bückte, mit genauer Noth hinein- und hinausgehen konnte. Hierauf hieb man eine Menge feiner Zweige ab und breitete dieselben im Innern der Jurte rund herum hoch auf einander aus, über diese brachte man ein Lager aus fest zusammengerollten und gebundenen Thierhäuten aus; machte mit dem feingespaltenen Holze in der Mitte der Jurte Feuer an und schmolz Schnee, den man in Kessel und in den Theekessel gepfropft hatte. Bis wir diesen Schnee schmolzen, Thee und Abendbrod kochten, tranken und assen, und bis wir uns auskleideten und einschliefen, wurde es Mitternacht. Bis dahin war vom angemachten Feuer und vom Brennen des lockern Gründes ein so fressender dichter Rauch, dass er Einem die Augen schnitt und diesen das Sehen unmöglich machte, und dass das Innere unserer Jurte nicht sichtbar war.

Als wir am Morgen, noch ehe es dämmerte, aufwachten, gruben wir unsere Kleider, die wir im Schnee verschlautet hatten, damit die Feuchtigkeit hinauszöge, wieder hervor und tranken, gleich nachdem wir uns angekleidet hatten, den Thee. Sobald es hell wurde

тынын хостуон таңыт чөрт іспіншіт. Сырсык бүоларым гана сірілтір шамалтағынан
ылан табаларын түнгіттара. Табаны тутар маймылара мәненін: сұрабаттан тахса бынан
усун сінігіс хорчорхой маймылданы уза үліліріләр. Нұна қай іспір бүтінгіс уланынын
саға гына түрділләр, інкі усугүн жарас үліліріләр тутап түрбүт балаларын умшадан тахса
бынан турал таба мүоскүар қабілділләр. Балық ісірлілір лілір кипті ох түргінійін таба
мүесугар айдаға сток жетарділләр, таба бынан біртегі ханымда турар, отынде басылағы
уралы бынан жетарділік соржеторум және түрдук тутуучын майдалар. Төркімдіккішінде
кумайрын бүтіндарын саңыла Тондес, төсө да зборуях бүолар, мәндер күрбекшілдердің үлілір.

Табаны тутап айдаған барал сірілтір чакташындар, ше сәнәй үзіншінде
шылдайтынде сұлан кілешін сұрабут ісірліпі халары баян қалғын барал барын сабі қоңырлап
барал табалары ырдап шын оюра аткапшынан. Бұл түрдук майдалар бірінші үзіншінде
барат күс үстінде түрткі биңін мәлді бір үлілік ініләр шын үзінші. Араі үс жүнделік
сірілтір үзіншінде түрдү. Тондустары түттә кіребіншінде ішкілі қонуккіш төхтүен.

Бұл інкі сөз жөн сірілтінде барыта үлілік сірілтір, ше жаға бүрекшір, хасын да сүздік еткіз. Тондес сірілтір барал үрдізі бары үрдізінан білділләр, ірләп сіріліріләр әрәял сұнх мү-

ergriffen die Führer ihre Fangstricke und singen ihre Rennthiere ein. Die Art und Weise, wie man die Rennthiere einfängt, ist folgende: manwickelt einen, über zweyzig Faden langen, dünnen, steifen Fangstrick auf der rechten Hand so auf, dass man ihm den Umfang einer kleinen Untertasse, aus der die Russen Thee zu trinken pflegen, giebt; hält die beiden Enden in der linken Hand und wirft, in einer Entfernung von mehr als 10 Faden stehend, den so aufgewickelten Strick über die Hörner des Rennthieres: der Strick wird, ohne dass man dabei fehlte, über die Hörner des Rennthiers mit der Geschwindigkeit eines abgeschossenen Pfeils gezogen, so dass er pfeift; sobald das Rennthier den Strick fühlt, steht es unbeweglich still; alsdann legt man ihm einen besondern Strick um den Kopf und füngt auf dieselbe Weise die übrigen sammt und sonders ein. Wenn der Tunguse an kalten Wintertagen diesen Fang bewerkstelltigt, erfriert er sich, wenn er auch noch so gewohnt daran ist, immer die Finger.

Nachdem die Führer die Rennthiere eingefangen und sie sammt und sonders herbeigeführt hätten, legten sie ihnen die Packsättel auf; hierauf beluden wir die Rennthiere und brachen bei Sonnenaufgang auf, nachdem wir zuvor die Jurte weggeräumt, die zusammengeknäulten Hände aufgerollt, die am Abend aufgebundenen Geschirre und Taschen zusammengebunden und urohunden, und alle Sachen weggeräumt hatten. Auf diese Weise reisten wir im Verlaufe des ganzen Winters, sieben Monate hindurch, ohne eine Nacht in einem warmen Raum zuzuhringen. Nur an drei Versammlungsorten, an denen wir zu zwei Tagen Halt machten, sahen wir jedes Mal etwa 10 Jurten-Tungusen.

Die ganze Ausdehnung dieser sich auf 200 Kös erstreckenden Landschaft besteht aus dichtem Geböld, Steingebirgen und Flüssen; niemals findet sich ein Weg. Die

шумна түжләр. Сорох сірдәргә хәр ўнар былас түсәр: бу хәры хајысынан боско табалары сиэтән аңаталмалар. Ісірік кісі баптат ўс түбәрд бәрістән усталаш кыра ојуру саты батыјаларынан кәрлән тахсалмалар. Бу күчүмәйдән сірдәргә кісі бір күңә бір көстөн ордугу тахсыбаг.

Кыс ортото бісірі халбіштік Быраја сісірәп. Бу хая цікті ўрдук: тәлләшәр хонон баран бісіні ўрут таңасытын устан баран араі ім сүттә ўрдүгәр түбіштік. Манна бәрд әрәї көрбүштік: тібіләх былас хәры күрдәрінән күрдән іспишті, тубасарә ўнар былас ўрдук туроуору турар тас хая. Манна бір кісі усук әрәйшін ытташ баран бір сірціті быланын тардан тасарара, бары ырдыбытын түсәртән бірді бірді іккі кісі быланын тардан ытыартымлара, хојуккутугар табаларбытын боско усук мұцунаң ыктыартән баран бајабіт бірді бірді была устун тардыстан тахсарбыт. Манылк күнвәр әрәідәрә хасанды умгулмуохтара суюза. Кәнәі қадаңы ас кейін тірітә таңас хара көлөсүн жісіні угарты көрдөрбөт тылам тыныш — бу барыта тілән тосуяң іспітә міжігін. Мін бысым оччозо туоғупан да арақылгаса суюза усун әрәідәх Тонус бысыттытан. Сырајым бай күнүс тыла салтын іккітән қіаса буруо уот суюса іккітән Гіләк сырајыттан атына суюх бара. Нучча балиам соғотох басым асын бағыттар әм гәншә мүинүм кіәбітәр халбыта.

Tungusischen Führer kennen jeden Fluss, jeden Bach bei Namen und gelangen an den Ort, wohin sie gehen, ohne Schwierigkeit und ohne sich zu verirren. An manchen Orten fällt der Schnee einen gestreckten Faden hoch: diesen Schnee brechen sie, indem sie auf Schneeschuhen die unbeladenen Rennthiere führen. Durch das dichte, maßdurcldringliche, drei bis vier Werst lange niedrige Gebüsch kommt man zu Fuss, indem man es mit seinen Messern niederhaut... An solchen beschwerlichen Orten legt man an einem Tage nicht mehr als einen Kös zurück.

In der Mitte des Winters kamen wir zum Gebirgsrücken der Byraja. Dieses Gebirge ist ausserordentlich hoch: nachdem wir am Fusse desselben genächtigt, erreichten wir, mit abgelegten Oberkleidern, erst beim Schwinden der Abendröthe die Höhe. Hier erfuhrn wir viele Leiden: wir mussten auf unserin Wege den, mit einer harten Rinde verschenen, fadenhohen Schnee mit Schaufeln wegschaufeln; es stiessen uns einen gestreckten Faden hohe, senkrecht stehende Felsen auf. Nachdem hier ein Mann mit der grössten Anstrengung hinaufgekommen war, zog er einen Führer an einem Stricke herauf: unser ganzes Gepäck nahm man den Thieren ab und zwei Mann zogen dasselbe, immer zu einem Stück, an Stricken in die Höhe; nachdem wir hierauf mit der äussersten Anstrengung alle unsere Rennthiere unbelastet hinaufgezogen hatten, stiegen wir selbst einzeln, uns an einem Stricke ziehend, hinauf. Die Beschwerden eines solchen Tages werden niemals vergessen werden: Nicht hinreichende ärmliche Speise, eine Kleidung aus Thierbaut, heftiger Schweiß, Wind, der Einem nicht gestattet gerade aus zu sehen, Kälte — alles dieses folgte und begegnete mir. Mein Aeusseres unterschied sich damals in nichts von dem eines Tungusen, der lange Leiden ertragen hat. Meine Gesichts-

Бу хајаџа ынтыбар міл ўотук тіртән ісәп, баражастарбын да, ү суоруган хәрүеңін іспітім; мантан бәржек тымныбытым. Кіңі жонор сірбітігәр арыксы ынтағ мін бәркә ылаңдыбытым. Бары хашым баспар мұндастубуга, сырајым уотунан үбайбыта, тітірбіттәш білбітім шайх тымның ыңғашар кыттыстырым. Туох да йәй суюх туох да көмбәтә союх кыеви ўрдук хаја үрдүгәр ісірәр тымның тылағ ортотугар мін майым сұрлай күчүнәрді буелбуга. Олү хүлүгә ішін үйніл көстөр майдынамыта, да да гыныер бу мінгіл күттебатада. Мінізің таңык күттебага да бу доідеги әртінә хәмар жарығада; кім шайх суюза. Мін асынчытым сөзотек тусата союх байқа да тісілірін да браңғын бінеш сір усугар тіріп тбииор кінім уттуғасбытын тәннін туғыз сірбір туох да түсілдүй жәрбүнүн істібішін атінә браңа бәлбүн.

Мін штім суюза хайтах түнү мәлді олү тіллі іккі түетүүн хайтах іккі хасарым іккі сіршітім іккі бүтүн түнү утуужын ырас сұрахтарынан асынаң мін тулаабар оморас халік-бірін, туохташар дағанын суорданым асынлыбытын дән, тымның кірбетін жән; оғызде мін бәлбүн көстөн түрүнә аті. Серсүн әрдә мін утуубутум, жүнүс уеткап мін булбүн-

farbe war durch Wind und Luft am Tage, durch Rauch und Feuergluth am Abend, nicht verschieden von Gesicht des Giljaken. Das Kennzeichen des Russen war einzig in der Farbe meiner Kopfhaare und dann in der Form meiner Nase geblieben.

Da ich bei meiner Besteigung des Gebirges heftig schwitzte, so ass ich, wenn ich auch nicht wollte, in Ermangelung von Wasser, Schnee; hierdurch erkältete ich mich stark. Kaum hatte ich am Abend den Ort, wo wir zu nächtigen dachten, erstiegen, so wurde ich sehr krank. Alles Blut stieg mir zu Kopfe, mein Gesicht brannte wie Feuer, aus dem Zittern ersah ich, dass eine Erkältung mich ergriffen hatte. Da ich keine Arzenei bei mir hatte und jeglicher Hülfe entbehrte, so wurde meine Lage im Winter, auf einem hohen Gebirge, inmitten eines pfeisenden kalten Wiades, erschrecklich schwierig. Es schien, als wenn der Schatten des Todes sich in der Ferne zeigte; dessenungeachtet schreckte mich dieses nicht. Ebenso wenig schreckte mich eine auf dieser Erde in Not zurückbleibende Familie: die hatte ich nicht. Ich beklagte einzig und allein meine und meiner Lente nutzlose Bemühungen und meinen Tod, bevor ich meiner Behörde irgend etwas Nützliches, das ich geschenken und gehört, mitgetheilt und nachdem die Zeit, da ich das Ende einer so grossen Reise erreicht und heimgekehrt, schon herangenaht war.

Ich werde nicht davon reden, wie Tod und Leben die ganze Nacht hindurch mit einander kämpften, wie meine beiden Kosaken und meine beiden Führer die ganze Nacht ohne zu schlafen, mit aufrichtigem Herzen mich beklagend, um mich sassen und Acht darauf gaben, dass vor Allen die Decke nicht abgeworfen würde und die Kälte nicht hineindränge; in diesem Falle wäre mein Tod offenbar gewesen. Am Morgen schlief ich ein; als ich am Tage erwachte, fand ich mich so schwitzend, als wenn ich aus dem Wasser gekommen wäre; gegen Abend war mir Kopfschmerz nachgeblie-

түм байбін ү тахеа тірікшін, қіләңгі кәмдә сөзотох басым ылдара халбыла. Өз кіп сарсынтығар мін аттамыттым. Бу ылдан бройп олордохшұна көрбүшін істібіттін мін ураты кілсейм сололөх кәңір.

Сәттій ыл буодан баран, бары сүолбун бүтәрәп мін Остуроукка кәлбітім.

Бу тобурбұт сірім бәй сүолуп әріжан сұрдах тыатынан кісі ыттыбат хаяғынан ақсіса суюх брүсінан. Онаңор азыята суюх бәй әттәх кімдінан. Кінәр аттара бу: уордах кіл, әсә, бөрө, сілгән, ѿ, хара сасыл, кісім сасыл, жіс, тің, күобах, бызыра, таях, кыл тиба, үсіубур, әлік, чубуку, бінан, сібінің кім, кыннаттых тің, кыннаттых кутуях, кутуях барыл жәлгітә, үйан: көтөртөп: кытадык, куба, күс, куоқас, хас, туруја, үлар, бочугура, хабыжах, аңыз, карлакы, барах.

Остуроукқа ыл аңара олорой бары ырдатады сүоларын бүтәрә тәжіктан бары мін бұс устар ынға Цокусекібар аттамыттым.

Бу дыл кәмін аյана бәрд сұрдах әндәлләх: әсә арқағынан тахсан аялык, буодан түбасынан ханынан хараңа бала үсір. Күсән тәрән кылайдар әрә, туюх да бәй тоқобұрунан әт кініттән білеңнан суюға, әт хән араі. бу кіні сүрәш; бу тусуттан аян кісінә хасе әтті хана суюх буодап байжарған тәннін білріәшіп бақарымна бәркәт күттаптап сәрдін ажантар.

ben. Am andern Morgen machte ich mich auf den Weg. Was ich an dem Tage, den ich hier unwohl zubrachte, geschen und gehört habe, werde ich in einer müssigen Stunde besonders erzählen.

Nachdem sieben Monate um waren, hatte ich alle meine Geschäfte vollbracht und kam nach Udkoi.

Die Gegend, die ich umfahm, ist gesegnet mit beschwerlichen Wegen, mit schrecken-erregenden Wäldern, mit unübersteiglichen Bergen und mit zahllosen Flüssen. Nicht weniger als daran, ist sie auch reich an Thieren von mannigfachen Namen. Ihre Namen sind diese: Panther, Bär, Wolf, Vießrass, Luchs, Schwarzfuchs, Rothfuchs, Zobel, Eichhorn, Пасе, Otter, Elenothier, wildes Rennthier, Reh, Dammlirsch, wildes Schaf, Moschusthier, wildes Schwein, fliegendes Eichhorn, Fledermaus, alle Arten von Mäusen, Нерхолю; von Vögeln: der weisse Storch, der Schwan, die Ente, der Taucher, die Gans, der Kranich, das Birkduhn, das Haselhuhn, das Schneehuhn, die Schwarzeente, der Karaky (ein Waldhuhn) und die Schnepfe.

Nachdem ich in Udkoi einen halben Monat verweilt und alle kaiserlichen Aufträge vollständig zu Ende gebracht hatte, brach ich im Monat April nach meinem Jakutsk auf.

Das Reisen zu dieser Jahreszeit ist überaus schrecklich und gefährlich: der Bär kommt aus seinem Lager hervor und wirst sich, da er ausgehungert ist, blind auf den ersten Besten, der ihm in den Weg tritt. Wenn es nur seine Kräfte erlauben und er die Oberhand bekommt, wirst du mit einem noch so reichen Lösegelde von ihm nicht bestellt werden. Fleisch und Blut — nur dieses ist sein Herz; aus diesem Grunde

Іккіс сүр аңдағы соуда бысынаннан: Бұс устар әйде бары бөре бөса устар, халтар үрдүләріттән ү сурән, улахан брустайр күчнүтуі кіе атылған тастар үржілар үзүү болан хара тыналарынан оғуя түрөр қурлук сүрүгүрәр буолалар. Манын үрада касарлайтак таба брәбүйдін ү сүрүгүн күсүттән таба жырының үрдүйдің екесор. Еңдә бу гурлук касардан істәхшінә, мән табам ү аның айрынан күндерінен күндерінен түбәд түсүрлөйтүртүштә, күстек үйінін салынышынан ыса түсүштә. Нәне тутан ісәр таяхьшан жиһән табам жырындар тохтуобатасын бөзжар, мән дә түснүлас көзбі туроюға ата; уға түсәрбен гылта сүрүк көрүөх батарәп өткөйт жүргін шылдағы да. Сүннеге кім да күсін кім да салабыла кім да түргінә жіліне салын тектесін басына да сүбәді. Сорох сирға кісі саба урдуң хара сөртән табалары таңары үтүблән үрәхәл түсәрләр. Маның обоз сторугар жәрі үга тарқарын турдахтармын; үздін салабылдың ыңырга мән түсәлләр: бәл гурдук гынас сүрән бымса тахсанмар. Бу гурдук үрәстәрі бәр күн үзіншаты касарлайтар, хас үрәх аны ullaхан күттәлінде. Нікелордайтар кісі үзіншаты сирін булат: ү хаяртады түрән кірән бары, сірі кісі табуғар жәрі өверді гынар. Манын

reist der Reisende, da er kein Fleisch und Blut vorrätig hat, wenn er nicht Lust hat, das seimige hinzugeben, mit grosser Furcht und Vorsicht.

Der zweite Schrecken und die zweite Gefahr kommt von der Beschaffenheit des Weges. Im April schwimmt das Eis aller Flüsse fort; indem von den Bergen Wasser herabläuft, treten nicht nur grosse Flüsse, sondern auch kleine, von einem Menschen überschreitbare Bäche über und strömen, gleich als wären sie kochten, durch die dichten Wälder. Wenn man durch einen solchen Bach reitet, schlägt das bloss bis an den Leib des Rennthiers reichende Wasser durch die Gewalt der Strömung, über den Sattel des Thieres hinweg. Als ich eines Tages auf diese Weise durch den Fluss ritt, fiel mein Rennthier, von einem grossen runden, unter dem Wasser liegenden Stein abgleitend, auf alle Viere; das heftig strömende Wasser sprühte auf einmal über meine Schultern hinweg. Wenn ich mich nicht mit einem Stocke, den ich in der Hand hielt, gestützt und am Sattel des Rennthiers festgehalten hätte, wäre ich offenbar in's Wasser gefallen; sobald ich aber in's Wasser gefallen wäre, hätte mich die Strömung in einem Augenblicke fortgetragen. Dann wäre keines Menschen Kraft, keines Menschen Verstand und keines Menschen Geschwindigkeit im Stande gewesen, mich aufzuhalten und zu retten. An andern Orten stösst man von schwarzen Erdbergen, von der Höhe eines Menschen, die Rennthiere sämöt und sonders in den Fluss hinab. Während sie hier bis an die Brust im Wasser stehen, lässt man sich von der Höhe auf eine geschickte Weise so herab, dass man reitend auf den Sattel zu sitzen kommt; auf die Weise setzt man über den Fluss. Auf diese Weise reitet man wohl zehnmal am Tage über die Flüsse, bei jedem Flusse in grosser Angst. Am Abend eines solchen Tages findet man keinen Ort zum Uebernachten: Wasser, das von den Bergen gelaufen kommt, verwandelt die ganze Gegend in Koth, der Einem bis an die Knies reicht. Denke nicht

сиргэ санама урасаны біаттар балатканы түрүоруоххун уоту да оттуоххун: күрәнәх сөрі көрдүң араідәпмә іккі суюп дүлүңү бысан сызыары үралмар, бу үрдүгәр тітіріктәрі бысан тәлғәтән барал онын бары ырдашары күстүмлар. Бу тәлғәтилігін тітіріктәр үрдүләпірәр утујар да сір. Бу сиргэ уоту оттоң чајы асы бусарап үстүк. Манылаха жындауда да да гыннар кісінің ара ўйрәтәр.

Бу түрдүк ажанын мің әмә Учур мұштах сірігәр кәлбітім. Манна уон ордуға түбәрд білес күн олорон бары ырахтағы суюлун бүтәрәп барал мін саи ортото Ҷекускаі гуоракка кәлбітім уон ордуға сіттә ыл түрхары көрбөтөх істібәттәх араї түттә түстал. барал. Манна бір үй олорорбун түттә Ажаның гуоракка алта уон кәсіб ыбылдыбытым. Бу сіргән төмөнбрүн түттә қыс ортото. Бұл гуорадыгар барбытым, онтото Сұнтаң ділін сірінән Ажаннағынан іккі сүс отут көсү төгүрүйн әмә Ҷекускаіга кәлбітім. Бұл гуорадын тусуда мін хас әмә тымы әттән асълах түстәкпія.

Вұл гуорада Ҷекускаітей чыңқа дәре алта уон кәс. сіргә турар. Бұл ділән жетіх, біржың үрдүеэр. Бу сір іккі әрдә түбәрд уон кәсіб діләрі ынштәх, бу тусудан џамвар одосулалубуттара дон олорор сірдәрінән төбүс уон кәс кәмнәх сіріпап. Бары Бұл гуорадын сірә отучча тысынча, уон олорор кіәбія, устата тызатынан үтуен от үнәр сір-

daran; an einem solchen Orte eine Stangenjurte oder ein Zelt aufstellen und Feuer anzuzachen zu wollen: ohne sich die Mühe zu geben, einen trockenen Platz ausfindig zu machen; haut man zwei dicke Baumstämme ab und legt sie nieder; wenn man junge Lärchen abgeschnitten und darüber ausgebreitet hat, legt man dort all das Gepäck auf einander. Auf diesen ausgebreiteten jungen Lärchen ist auch der Platz zum Schlafen. An einem solchen Orte Tee abzumachen, Thee und Essen zu kochen ist ein Kuriestück. Dessen ungeachtet lehrt die Noth dies Jedermann.

Indem ich auf diese Weise reiste, gelangte ich nochmals an den Versammlungsort am Utschur. Nachdem ich hier 14 bis 15 Tage verweilt und alle kaiserlichen Geschäfte vollbracht hatte, kam ich in der Mitte des Sommers nach Jakutsk, nachdem ich während 17 Monaten mit ungewöhnlichen und unerhörten Mühseligkeiten gekämpft hatte. Kaum batte ich hier einen Monat zugebracht, so wurde ich nach der Stadt Olekminsk, die 60 Kös entfernt ist, geschickt. Kaum war ich aus diesem Orte zurückgekehrt, so ging ich in der Mitte des Winters nach Wiljusk; von hier kam ich über Suhda und über Olekminsk wieder nach Jakutsk zurück; indem ich 230 Kös in der Runde machte. Ueber die Stadt Wiljusk muss ich im Vorbeigehen einige Worte sagen.

Die Stadt Wiljusk liegt 60 Kös von Jakutsk gerade nach Westen, auf einem Flusse, der den Namen Wiljui führt. Die Gegend zwischen diesen beiden Orten, gegen 40 Kös, ist eine Wüste; aus diesem Grunde wurden die Poststationen über eine Strecke von 90 Kös durch Gegenden geführt, die von Menschen bewohnt sind. Die ganze Umgegend der Stadt Wiljusk, ein Gebiet, auf dem gegen 30,000 Menschen wohnen, ist überaus reich an Wald, an Wasser, an grasbewachsenen Plätzen, an Vieh, an Fischen, an vierfussigen

дәрінан сүбсүтүнән балығынан ігін әттеги тұқымда мәтірүнан бардағынан болған. Мавтан ғонумынан да сірі гылтта холобура суюх : манас аз ғылғауда кіті асарадының ішкі. Абынан суюх штакхай : бу еір таңара да үйесінен толору. Мін манас стін білбілік үргутта, білде сыйа існөмдік үлкендер 10 жылдың гылтта Бұл жаңалуар сиралтухының.

Ордстар үрәхтәр кытында тазору үәңкір күнде тәжірибә. Бұл шттар Сахалың аттыңан суюнгатан ми. Оныңкүм сір Нұчтадың тысынан штық: ертедемде жаңынан, золышқа байтар есептегендегі күннен күнде, оның, тәжісделеясь, інін да жынын білдірет зерттейт. Бұл сірга байтаң бісі бара буодыар, албай итімдік тәсі хомујкоға шы.

Мас таң бүолбуга Абах, Кателләп, Сүрән сілестің сіздән гүлгүт чартар жүзінде

Thieren und Vögeln des Waldes mit verschiedenen Namen. Daher kann der Wohlstand des Volkes mit keinem anderen Lande verglichen werden: hier ist Mangel an Nahrungsmitteln und Hungersnot noch nicht bekannt. Um ohne Lastertriebung zu reden: diese Gegend ist voll der Segnungen Gottes. Ich wusste dieses recht gut auch früher, als ich fünf Jahre vorher mit dem Gouverneur das Gebiet von Wijnuisk besuchte.

Ueberdies ist Wiljansk noch durch vier Naturerscheinungen bemerkenswerth. Aus dem Ufer des Flusses Kämpändai quillt im Winter Salz, unermesslich in Gewicht, in grossen Hügeln hervor. Die Farbe des Salzes ist dreifach: durchsichtig klar weiss; röthlichgelb und blau wie die Farbe des Himmels. Der Salzgehalt ist etwa zweimal grösser als in dem Salze, das man immer gesezt. Dieses Salz essen nur die Bewohner von Wiljansk allein; man bringt es weder nach Jakutsk, noch an einen andern Ort, weil man den Preis, ich weiss nicht woher, für zu hoch hält. Dieses unermessliche, schöne Salz mischt sich im Frühjahr und Sommer mit Regen und schmilzt ganz fort; den folgenden Winter erzeugt es sich von Neuem.

Die Ufer der Ströme und Flüsse sind mit durchsichtigen kostbaren Steinen überfüllt. In Erwartung von Jakatischen Namen für diese Steine will ich sie in der Sprache der Russen der dortigen Gegend benennen: *сердолик* (Karniol); *моховик* (Moosachat); *зеленец* oder *сокровищник* (ryzenik) (Bergkristall); *ондат* (Opal); *топаз* (Topas) und verschiedene andere Steine, deren Namen man nicht kennt. Wenn an diesem Orte ein Kenner wäre, würde er viele kostbare Steine einsammeln.

Eine Menge Holz, das versteinert ist. Man erzählt, dass ganze Bänme, die mit allen Wurzeln umgefallen seien, samt den Aesten zu Stein geworden seien und an

тас буолан ўрাখ сыра сіңшән түспүт сірдәрігәр ыластан тураллар дән.' Міп олору харахынан хөрбөткөйм, мәзә араі бір кісі атылабыла хатың кәрдікбіт төңүргәса үзүр-
саім тас буолбутын уот тахсар буолуоңар дәрі.

Сунтар дән сіргә (Цокускаітап сүс көс согуру арға іккі ардыгар) бурдук бәрд, үчүрәлік үнәр. Ондоң ағабағтар баяларін асыларыгар бурдугу хасан да атыланыл-
баттар, Сахалар буолмаңына алғас сандарынан бу бурдугу үннәрән сір байын әбі
әлбаппәттар.

Бу аялтаң ајан әрәйтәш әрәі мін күспүн көстө мөлтешүтәрә, кысының кәмә суюх
тының сақынцы кујас мәйхә урут бишілік шалдары тіксарбітәрә. Бу тусуттан сулус-
набынан тахсар сурругу біләрәпі омордохпұна, согуру доілуттан саңа өбүгәні Саха
үар ҳаммысыңа кәлбітә. Бу ҳаммысыңа Цокускаіга кәлән бір да Саха Тонус тылдах
олорор сірш ордорумна кәріжіх түстәға. Бу хуолуларынан Үт да доілутуп әргіжәх
тусеңә. Маңлай буолмаңына бу тәјә турар сір ыраңа ҳаммысыңа тојоттеруеттап бәрд
әлбәх күнү ұзындыға бара, іккісін еріп ајанын күчүмбәжәја кінәрі ұлахан әрәнә
угуоңа бара, үсүсүй ҳаммысыңа ўс тоюно тылбастың суруксұттардың хасактардың сір-
шілтәрдің барылара уонтан тахса кісі ајаның туттұлара ырахтағына әлбәх тысынча

Orten, wo die jähn Ufer des Flusses hinabgeglitten seien, hinabhängen. Ich habe dieselben mit meinen Augen nicht gesehen, mir verkaufte nur ein Mann einen abgehauenen Birkenstumpf, der sammt den, an den Wurzeln befindlichen Maserknollen so zu Stein geworden ist, dass Feuer herauskommt.

In der Gegend, die den Mameo Suntar führt (400 Kös südwestlich von Jakutsk), wächst das Korn ausserordentlich gut. Die dortigen Geistlichen kaufen niemals Mehl zu ihrem Bedarf, die Jakuten dagegen vermehren aus Vortheil nicht den Reichthum ihres Landes durch den Anbau dieses Korns.

Diese Reisen auf Reisen und Anstrengungen auf Anstrengungen schwächten meine Kräfte sichtbar; die winterliche maasslose Kälte und die sommerliche Sonnenhitze zogen mir früher nicht gekannte Krankheiten zu. Als ich gerade im Begriff war, aus diesem Grunde um meinen Abschied zu bitten, kam aus Russland eine Kommission, um für die Jakuten einen neuen Tribut festzusetzen. Diese Kommission musste, wenn sie nach Jakutsk kam, eine Rundfahrt anstellen, wobei sie keine Gegend, die von Leuten mit dem Namen Jakute oder Tungüse bewohnt wurde, übergehen durfte. Nach dieser ihrer Vorschrift musste sie auch das Gebiet von Udskoj bereisen. Zuvörderst aber hätte die Entfernung dieser Gegend, die ganz bei Seite liegt, den Herren der Kommission sehr viel Zeit geraubt; zweitens hätten die Beschwerden einer Reise in dieser Gegend sie in grosse Mühseligkeiten versetzt; drittens mindesten die Reiseausgaben der drei Herren von der Kommission, die mit ihrem Dolmetsch, ihren Schreibern und ihren Kosaken im Ganzen über 10 Personen ausgemacht hätten, dem Kaiser auf viele 1000 Rubel zu-

жыбылых харчыга түрүөх түстәре. Бу түсүттән Ўккә сөз білуга түсүн одорерүгө заңға атарап үрүлмәбүтә.

Мін толору білән түрбутум бары суен утуга суюх арәйн. Қынғыла аражыбының үйінан әрәп ажылмактың кәмә буолаш, мін умнай әңгімас — салыбызы, үмнүен суюда даң олым үстәттәр дәрір — бір да урунку айының білгілігінен жәрүбәжектараң. Оңула да мін ыңғар жашын сөздар берән дәріттән шактый байрбатыра, мін күең үрүккү курдук арәй түлүүгөнде да. Мін Цюнекайтан аражылах салын етілібейтін бу гуератка ділік арқында көмірлең көрсөткөн жиһен, әрәп хараса таңынан төлөрбүтә. Ол да гынар бу түтәрдің көзінен суюн көзөндең тиң білән турал барбат буозуектүн хайтак да түктөрі бара. Ол түсүттән білем біјәстро хуриу түрбут маңыбыстын, ыңажа оцеру ікәм кәсіп суюда даң, мін тәмәле әтіл ікесін басыңыз іккісін. Ўккә барбытын сөздөх жасауы тұтса. Ву жаңын сатып алға үзебілтә. Бу жамаң жін албай әрәп табрбута же жүнде мін урунку үйдің айының арәйесін дәлдеміл, түн үләндан айрынан зін суяту түтәрдің көзін суюндар сурұстарын сурұбутум. Мін художбар бара барыз Токсү талдах сөдерор жаңыттам үзін салт үрут бүлгілер будалын барының сурұулохпун. Бу түсүттән Токсү булаттар балықтардың жаңа лілар

stehen kommen. Aus diesem Grunde wurde meine Abreisung nach Udskei, zur Odernung der Angelegenheit des neuen Tributs, beschlossen.
Ich war mit allen den endlosen Beschwiertheiten des Weges vollkommen vertraut. Da die Zeit, dass ich mich von ihnen getrennt hatte, nur nach Monaten gewählt wurde, so hatte ich noch nicht vergessen — auch glaube ich nicht, dass ich es bis zu meinem Tode vergessen werde — was mit den Verhältnissen meiner früheren Reise in Verbindung gestanden hatte: weder die Angst, die in einem Augenblicke wieder vergangen war, noch die Anstrengungen, die unablässig angehalten hatten. Zudem gab mir meine, durch die Reisebeschwerden herbeigeführte Kränklichkeit keine Bürgschaft dafür, dass meine Kräfte wie früher die Beschwerden ertragen würden. Der Constant, dass mein Gedanke, von Jakutsk fortzakommen, nicht in Erfüllung gegangen war; und dass ich wäder auf längere Zeit in der Stadt verbleiben sollte, erfüllte mein Herz mit einer gewissen trüben Ahnung. Dessenungeachtet ging es; da ich die Notwendigkeit dieses mir übertragenen wichtigen Geschäftes kannte, durchaus nicht an, dass ich nicht reiste. In Folge dessen und weil ich es mir zum Gesetz gemacht hatte, weder einem Befehl noch dem Geschick auszuweichen, überwand ich meinen Geist und meinen Körper, und ging zum zweiten Mal nach Udskei, in Begleitung eines einzigen Kosaken. Diese meine Reise dauerte sieben Monate. In dieser Zeit verfuhr ich viele Beschwerden: am Tage litt ich an den früheren, oben beschriebenen Reiseleidern; die grössere Hälfte der Nacht brachte ich ununterbrochen mit Schreiben zu, das sieh auf die mir anvertrauten Geschäfte bezog. In meiner Instruction war gesagt, dass ich von allen denjenigen, die den Namen Tunguse führen, aufzuziechnen hätte die Lebensweise und das in den vor-

бонугурастай кыталька діарі барыла суркка ўрмуух тутайда. Бу уюъ сыллах булд майыта кініләргә саңа өбүгәмі ўрап тутах төрдө бара. Бу атын да әлбах суюллары бутаран баран мін Цокускайга тиңбүт суаленабыттан солору көрдебен тахсыбытым.

Орғон існәр олохеуібут тайы кірдік буоман көстүбүтә мін Цокускайга көсүтүлүбәттәх тутуру ұлтта көрсүбүгүм.. Төбүс сым үммута каскіл оңорута міңін білбаттых әрәіп тұтына білсінәрбіттән.. Бу түрхары мін білеібітім онынж бары сору ұлтта, жашылғы бард азыятах әләр тиңіах көрөр. Бу сор саңа айы ходуесуда бара. Ол да гылпар үрдук айы таңара міңін амай бісебытыа: қіні оңорузудан бары тәрүс өзіні, мәнін цем асынғында қоң таңтыға үон ұлтта міңін бір да жүңі халларбапта. Ол туслана әлбах сыллах сору мін кытатан баевібытым.. Бу да буолбутун ісін жерді тәзес сым асынғында, кініләр мін еспар мін олодум басылтыар. төңнубат араңыжасы тіріәрбіттәр. Түксү!.. Бу тоғус сым мінәхә алдархайдах дүсун, мін айман асарабын, мін дахтуна мін сүрәхин: аныха діарі лырыттышара аснат.. Асныға тәңеубат!

Атыңцах әйрүп бараңыта бара мін Цокускайтан аттайтыт, кәмін.. Соруру әлбұла жа барар саңын хасан да улларыңынна біліктілік аттанарым, саңына мін сүрәхпін, урут білілә ішк үорүшан жөрілүтә.. Іде цәм ата, улахан орус турору тәс хајатын алын таллайдын
angegangenen 40 Jahren, von jährem erlegten Wild. Es musste demnach alles Wild, das die Tungusen erlegen, vom Hermelin bis zum Bären, vom Haselhuhn bis zum weissen Storch, verzeichnet werden.. Die Beschaffenheit, der während dieser 40 Jahre erlegten Beute bildete die Grundlage, bei der Auflegung des neuen Tributs. Nach Beendigung dieses und vieler anderer Geschäfte bat ich unmittelbar nach meiner Ankunft in Jakutsk einen Abschied und trat auf dem Dienstest.

Es schien, als wenn die Mutter, die sich lange Zeit in meinem Herzen festgesetzt hatte, wahr werden wollte: ich stiess in Jakutsk auf unerwartete Hinderisse. Neun Jahre zogen sich hin von dem Augenblicke, da mich das Schicksal mit bisher von mir nicht gekannten Leiden bekannt machte.. Während dieser Zeit wurde ich mit allem jenem Unglück bekannt, welches nur äusserst wenige Sterbliche erfahren. Dieses Unglück war eine neue Prüfung Gottes. Nichtsdestoweniger erlöste mich der hohe, schaffende Gott nochmals durch seinen Beistand, verliess mich während der ganzen, neun Jahren an keinem Tage das Bedauern der Menschen, die Liebe der Menschen, die Achtung der Menschen. Daher überwand ich mutig das vieljährige Unglück. Trotzdem sind die vergangenen neun Jahre beklagenswerth; sie haben in meinen Jahren und in der äusseren Gestaltung meines Lebens eine Veränderung bewirkt, die nicht wieder ungeschoben gemacht werden kann. Genug! Ueber diese, neun für mich ungücklichen Jahre geht ich mit Stillschweigen hinweg; noch bis jetzt hat die Erinnerung an sie nicht aufgekocht, ein Herz zu zerreißen. Das Vergangene kehrt nicht wieder!

Es war gegen Ende August, als ich aus Jakutsk aufbrach. Der Gedanke, nach Russland zu gehen, der niemals sich geändert hatte, erfreute jetzt im Augenblick der

Таңаралыктай жүрхөткірдің күн-жараладынтышары Негізбетіркіндей тұлғасынан тұрақтастыру түбін баралғасы ғе хонбт бір-білесер тоюмындықтың баралғасынан седеңдік тәжіригер жүн-шілтігіндең шақарларынан барысқордағы Математикалық тәрбиялдаудың мәндерінен.

Umreise mein Herz mit einer vorher nicht gekannten Freude. Drei Postpferde zogen meinen Kahn durch Füsse der sinkenden Felsen am Fluß entlang und brachten ihn in 27 Tagen und Nächten nach Irkutsk. Von dort aus gelangte ich, ohne jedoch weiter weges irgendwo aufzuhalten; mit der grössten Geschwindigkeit, als wenn ich fürchtete, dass, wenn ich den Kaiser um einen Tag später erblicken würde, die Erreichung meines Wunsches um ein ganzes Jahr verschoben werden würde, in einem verdeckten von Pferden gezogenen Winterschlitten, nach einer Reise von 40 Tagen, in die grosse vom Kaiser bewohnte Stadt.

Nachdem ich am Tage nach den heiligen drei Königen die grosse Stadt Petersburg betreten und kaum zwei bis drei Nächte hier zugebracht hatte, ging ich mit einem bekannten Herren in das Haus, wo sich alle die hohen Beamten versammelt (in das Gebäude der adeligen Versammlung). Hierher sollte an jenem Tage der Kaiser kommen.

Das Haus, von einem Umfange, wie ich ihn bisher noch nicht gesehen hätte, der Glanz der zahllosen Lichter, der die Ohren betäubende Schall der musikalischen Instrumente, so wie der theure und kostbare Putz der versammelten Damen zerstreuten nicht meine Gedanken; mein Ohr und mein Auge, meine Gedanken und der Blick meines Auges blühteten nur eine Thür. Später wurde diese Thür weit geöffnet; der Kaiser trat herein. Sein strahlender Glanz und seine unvergleichliche Gestalt brachten mein Herz und mein Blut so in Wallung, wie ich dieses von meiner Geburt an noch nicht in dem Grade gefühlt hatte. Ich gesteh, wenn es von der Menge der Menschen nicht so eng gewesen wäre, Niemand hätte es verhindert, dass ich zu seinen Füssen getreten wäre und mich hingeworfen hätte.

Маңайғы уолуібутум асарын гытта ўорұ харағым үта сар тұна түспүтә, бу кәннітән санам тацарада әргібітә бу санаңан: Таңара! ара! ән ајар жүсүң ფоғурләх бара аյлаххар бу манық Нұчча ырәхтағытың! Саныбын манық сан кіріәх тустаңын бары маңемі әрә бу ырәхтағыны көрөр кісіләхә.

Бу тәннә маңайғы түрбут сірбіттән хамағым бара ырәхтағы кәннітән барад. Хас да күбс быстыңи турхары мін сүпту кіні жәнніттән сыңдан бірдә да кініттән харағын арасыншататым. Мін харағым болақса кініттән орлук кімі да жөрбөтөб. Бу түн мің бары сордых сасым күннәрім сырдашты, мін цолум азіхтән үрлук бара. Бу тәннә сотору утұ субу жи ырәхтағы бары қарғанін көрбүтүм.

Од түрдүк гынағ мін отучча сым санағын бақарбылт бақабын сітә сілітім: Ханың да туттур ханың да сор мін бақарбыл санағын сатән тохтолмегін. Білігін мің елор көстіб да жаларіттән күттамматын: бол дөідура мін сатымна ёран әжабін ғыста көрсүм, мін кіні кәріас тысын толору сітәрбітім.

Бу улахан туоракқа кәлән мін албах үрут білсібіт бајадал тојотторун гытта жөрсүбүтүм. Кіннәр сөгүру дөідүттән Ламыға Хамтакқыга Амәрік діән дөідуга шайзору тәры сыңдан Шокускайға міңігін таңтыйт санағлара манна да улдарынбатаңа. Кіннәр сілімнәрін мің білсібітім манна албах улахан сололоҳ бајадал тојотторун гытта. Кіннәр ырас

Sobald meine erste Überraschung vorüber war, rollten mir Freudentränen hinab; hierauf wandte sich mein Geist zu Gott mit diesem Gedanken: Gott! nur deine schlöpflende Kraft war im Stande, einen solchen russischen Kaiser zu erschaffen! Ich bin der Meinung, dass ein solcher Gedanke jedermann, der diesen Kaiser zum ersten Mal erblickt, beikommen müsse.

Die erste Bewegung, die ich hierauf von der Stelle, wo ich stand, machte, war, hinter dem Kaiser herzugehen. Während mehrerer Stunden beständig hinter ihm hergebend, wandte ich kein Mal mein Auge von ihm ab. Mein Auge sah an jenem Abend Niemand ausser ihn. Diese Nacht erhellt alle unglücklichen Tage meines Lebens; mein Glück war grösser, als man es hätte ausdrücken können. Hierauf sah ich sehr bald nach und nach die ganze Familie des Kaisers.

Auf diese Weise erreichte ich vollkommen den Wunsch und das Verlangen, die ich gegen 30 Jahre gebegt hatte. Kein Hinderniss, kein Unglück vermochte den Gedanken, den ich verselint hatte, aufzuhalten. Jetzt fürchte ich mich nicht sogar vor dem sichtbaren Nahen des Todes: in jener Welt werde ich, ohne mich dabei zu schämen, meine Mutter wiedersehen; ich habe ihre letzten Worte vollständig erfüllt.

Als ich in diese grosse Stadt kam, sah ich eine Menge Seeofficiere wieder, mit denen ich früher bekannt geworden war. Die Gesinnungen dieser Herren, die mich auf ihren Ein- und Rückreise von Russland nach Ochotsk, Kamtschatka und America, in Jakutsk geliebt hatten, veränderten sich auch hier nicht. Durch ihre Vermittelung wurde ich hier mit vielen Seeofficieren von hohem Range bekannt. Ihre aufrichtige

сандарда утуб маймына зірін арахас түрдук баяларғар съынрабаттара. Кейде оғо ёрдахтаріттан сірі тулатынан әртіж бары суз бәрін ғысадаудын тұтса білдіріп, зын сұрахпін баяларға ханың әр ақташынан әйлбас санауда съынрабитари. Мін кішік орго зоругар бары әсшіты унабасы, жаға да жаекілі санаудаудын.

Алғыс сың буалда мін гуорада елорорум, бу турхары сұрту міндер. Жорж көрділірүн астарын ўйларін үтүб маймындарын мін арақ жетілдір ғана, ундуң.

Алғыс борабхб ағыс, сым ыбах дын күн; мін күндер буолмадың тоғы бары түрганык жета. Сатап әтіахойн байланып; гуорад донудағы жолбұра Сүз үтүб майма ағыс сымы, бақаталғаннан асарда лу, үшін сұрағын күчуга съынтағ сорушын алғаруаудын баттамынтыған баччандың дінде санауда ішк лу. Хатта да буолбутун ісін бу гуорады мін ырбес сұрахпінан таңбасын, салыбын, сүол тірін, жаға әмір аттын гуоракка барарын көлбасын, бу міхә әмір әзіздан санаудың үлкендер. Баралған сүрәті! оңтүстік болсекутук табарің әмір астында, Ен әмір қызыраңқа жаннар жірді, Зе әмір ылғымалың. Того да кін, ушул жаңдар була арындыбынтың? гора да долгуярлық соротох жүрдук сокорулах айтстан? Арақ да гусугар дур; соротох жірін шарадаң тусугар? Оңору! да бурғалдахын: ірбат бұз ертотугар мінгін аяп баран да того міхә долгуібат

Gesinnung und ihr freundliches Wesen näherten mich ihnen so, dass ich mich gleichsam von ihnen nicht trennen kann. Der Umstand, dass sie, von Kindheit an die Erde umreisend, mit allen Mühseligkeiten, Gefahren und Entbehrissen einer Reise vertraut sind, übertraf ihnen mein Herz mit einem gewissen unansprechlichen Gefühle. Unter ihnen vergesse ich die ganze Vergangenheit und denke auch nicht an die Zukunft, die noch kommen soll.

Es sind jetzt 8 Jahre, dass ich in der Stadt wohne: ihren beständig heiteren Blick während dieser Zeit, ihre Speise und ihren Trank, so wie ihre Freundlichkeit werde ich erst im Grabe vergessen. Acht Jahre sind eine lange Zeit; wenn man sie zählend betrachtet: für mich sind sie aber äusserst schnell vergangen. Ich vermag durchaus nicht zu sagen, ob die beispiellose Vorzüglichkeit der Stadt und ihrer Bewohner mir die acht Jahre unbemerkt hat vorübergehen lassen, oder ob sich mein Herz bis jetzt vom Druck des Unglücks und Elends, der mit dem Kindesalter beginnt, noch nicht erholt hat. Dem sei wie ihm wolle, ich liebe diese Stadt mit aufrichtigen Herzen: ich glaube, dass, wenn es dazu käme, dass ich, durch Umstände getrieben, in irgend eine andere Stadt fortgeliken müsste, mir dieses wiederum grosse Sorge und Trauer verursachen würde. Mein Herz! alsdann wird dein freies Schlagen wieder aufhören, du wirst wieder in enge Maasse treten, du wirst wieder zusammengepresst werden: Warum wardest du so geschaffen, dass du weite Verhältnisse liebst? Warum wagst du nur bei bösen Schöpfungen? Nur darum, um mich zu quälen? Schicksalt auch du bist schuldig: da du mich inmitten nie schmelzenden Eises erschaffen hastest, warum gabst du mir nicht ein kaltes

тынай сүрэг біэрбәтәй? Отчоң мін төрүбүт сірім үчугас тулатыгар онноду үон маңынан күчкүрүжан долюоной олоруодың дәй.

Бу мін күн аныңтар олодум маңыта! Кім бысытыгар аң булуң суюң бір да кісінің атырлық улахан суюл булулубут да саңа доідуруң санаң даңу. Бу мін ыңахлар суюл. Бу тусуттан мін бајам тусут бутарың тылбын біэрбіт хұбулубұнан тәсім амда тылы Цокускай сірін үонүң тусун атам. „Ол“ бу:

Цокускай сірін бысыта іккі үсүнінәх. Бу аттах түорады ортолутар әң үран кінітән ілін есігуру іккі біттө үрлук тас жақаларынан сабылман турар, арға хоту біттө жаптағай маңылах. Бу бары түбірд біттө хоју томуруон масынан сабылах. Сірін үрдүн маңыта хара буор, бұй маңытынан оту масын үннәрәп күсә холобура суюк. Үлән ыңа маңынды үннәрігәр хәр аныңтан арында күбік от балтырдыра қостуңа, сұбу ың үсүтәр бары мас ара аттах сабірдаңа мұчуктата сітә үван ҳону өте сітә сілан турарын көрүң. Охсор от бірінші арыларынан бір ыңынан аттах кісіләхә тәң үрдүктүк үнәр. Сір үрдә күп үтуттап үс түбірд ара харыс ірәп, онтоң алларағыта тоң білес үон үнәр быласка дәрі. Бу дәрілән үсін араңа анылаха жәрі ыраты тіја үлік.

Herz, das nicht wogte) Dann würde ich in der nahen Umgegend meines Geburtslandes nach Art der dortigen Leute, mit Wenigem zufrieden, leben.

Dies ist das Bild meines Lebens unter der Sonne! In seiner Erscheinung wirst du kein grosses Werk, das einen Menschen berühmt machen könnte, keine neu entdeckten Länder und Völker wahnehmen. Dieses stand nicht in meiner Vorschrift. Demzufolge beschliesse ich, was auf mich Bezug hat, und werde meinem gegebenen Versprechen gemäss einige Werte über das Land und das Volk der Jakuten sagen. Das ist Folgendes:

Der Charakter des Jakutischen Landes ist von zweifacher Art. Wenn ich die diesen Namen (Jakutsk) führende Stadt zum Mittelpunkte nehme, so ist die davon östlich und südlich gelegene Seite mit hohen Steingebirgen bedeckt, die westliche und nördliche haben ein flaches Aussehen. Alle diese vier Seiten sind mit dichten stämmigen Bäumen bedeckt. Die Beschaffenheit der Oberfläche ist Dammerde; in Folge dessen ist die Kraft, Gras und Bäume zu erzeugen, ohne Gleichen. In den ersten Tagen des Mais wird das Keimen des grünen Grases unter dem Schnee hervor kaum bemerkbar sein; am Ende desselben Monats wirst du die Blätter und Nadeln von Allem, was nur Bäume leistet, vollkommen entwickelt und das Gras des Feldes vollkommen ausgewachsen sehen. Das Mähgras erreicht auf den Flussinseln in einem Monat die Höhe eines zu Pferde sitzenden Menschen. Die Oberfläche der Erde schmilzt vor den Strahlen der Sonne nur auf 3 bis 4 Spannen; was darunter liegt, ist bis auf 50 gestreckte Faden gefroren. Weiter als in diese Tiefe sind die menschlichen Anstrengungen bis jetzt noch nicht gelangt.

Die Menge der Ströme und Flüsse ist ohne Zahl. Ihre Länge und die Tiefe ihres Wassers ist bedeutend; die Ströme wären sehr geeignet zur Schifffahrt, wenn zu ihren Ufern Menschen in Städten wohnten würden. Solche gibt es nicht, und sie bringen nicht aus sieben Brettern geschnittenes Holz oder Bünden zwischen; in einem zweitiefe bis drei Menschen sitzen, das Wasser dieser Flüsse in Bewegung. Der See gibt es eine zahllose Meage. Diese Flüsse und Seen erzeugen und enthalten alle, je nach dem Verhältniss ihrer grösseren oder geringeren Ausdehnung, Fische. Eine Hand, die sich Mühe giebt, findet hier beständig ihre Nahrung durch Fischfang. Hier muss ich bei Gelegenheit im Vorbeigehen dieses einen bemerkenswerthen Einstandes gedenken. Zwischen Jakutsk und Wiljutsch gibt es einen sachsen Köt langen See. Die mit ihm herum wohnenden Jakuten erzählten mir, sie drückerten sich, dass der Platz, wo dieser See sich gebildet habe, früher trocken gewesen sei; dass eines Tages durch das Feuer eines Wiesenbrandes oder durch einen Blitz, die gerade an durren Tagen sich ereignet hätten, die Bäume des Waldes samt und sonders, mit den Wurzeln, drei bis vier Spindeln tief, und mit dem Ruten aufgebrannt wären; dass in zwei bis drei Jahren diese abgebrannte Stelle durch Schnee- und Regenwasser sich mit Wasser gefüllt hätte und dass endlich, da das Wasser Jahr aus Jahr ein durch den Wind bewegt worden wäre, sich eine Tiefe von zwei bis drei Faden gebildet hätte. Sie können unmöglich begreifen, wodurch sich an diesem Orte Fische erzeugt haben; dass sie aus einem andern See kommen müssen, kann man nicht sagen; mit diesem See steht kein einziges anderes Wasser in Verbindung. Ich gab ihnen dieses zu verstehen: Mewen und Meer schwalben schwärmen in den benachbarten Seen umher, verzehren den Rogen der laichenden Fische, liegen sogleich nach dem Genusse desselben auf und setzen sich in

устан: съыңдан ылабыт балык істәкін сір, ештәр сөнтору жәткөн баран өлорор атын күйгір, маңна сіәбіт істәбі. Елтыңа ішігінә әлбаші сіәбіттің хотуолғұр. Ол турдаук істәх саңатын үга түбасан балык буолар. Бұз қапсім кішкіргә сонун тылаубара, кішкір бәркәй ўор-бүттәрә.

Тымның күсі Цокускаға бар, улахан, сандықтаптың Сібір дінен доіду, устатьгар хана
әмбә, оншук тымның ўоскұбіүін. Нұчча тымның кәмір сабінан бу тымның ахсыта, кы-
сыңды түбірд ыңға түбірд үон түбірд үон тоқус кәмпә түйр. Ол да гышиар бу тымның
кісіәхә сөтөттен гумуттан орлук ханың да ураты улахан ынаңдары тіксарбат. Цей
сынаңдарынан ажаннұрыттан тутұлаубат. Сағыңдың жујас кәмә күн устаңтар сірігәр
тымның күсін кәміттән тутабат. Бу жујас хісепті хамның сандықтаптың исарар, кумаңдах
сірәә атах оығыннах жісіні хайтах да ўктайшат. Кіні кісіәхә тымның таңар орду жујесеңдің
кісіәхә ханынан устар іс шарытын өңорөр. Сахада сағың үтү асyr майғынан таңар бу
ынаңдар сорох ұзын бард әлбаш әлбөрү ўоскайтәр. Асымынтах! бу ынаңдардан анылаха діари
Нұчча әмтіяңтің түбірдің амі аттабат.

Цокускаі сірін кәмә суюх қіанды бу тымның күжас іккіні бары і сірін кіабіғар талдашат. Гуораттан сурбә да көс ырах дойдуларга тымнелара ітіләрә бәрд атын араудыгас. Цокускаітан Амтага дәрі сурбә көс. Аяниахха діәрі алта уон көс: бу сірдәргә бурлук

einem andern See nieder; hier geben sie, ehe der verehrte Rogen noch in Fäulniß übergegangen ist, weil sie im Übermaß davon gegessen, denselben wieder von sich. Auf diese Weise kommt der Rogen von Neuen in Berührung mit Wasser und wandelt sich in Fische um. Diese Erzählung war ihnen etwas Neues, sie freuten sich ausserordentlich.

Die Strenge der Kälte ist in Jakutsk sehr bedeutend; ich glaube nicht, dass sich innerhalb des Landes Sibirien irgendwo eine solche Kälte erzeugt. Nach dem Instrument, womit die Russen die Kälte messen, erreicht die Zahl dieser Kälte in den vier Wintermonaten das Maass von 40 bis 49. Deßsen ungeachtet zieht diese Kälte dem Metischen ausser Husten und Schnupfen keine besondere grosse Krankheit zu. Die Leute werden vom Ausgeben und Reisen nicht zurückgehalten. Das Maass der sogenannten Hitze steht an den Orten, wo die Sonnenstrahlen anschlagen, dem Maasse der Kältestrenge nicht nach. Diese Hitze beraubt Einen der Kraft sich zu bewegen, sie erlaubt nicht, dass man mit blossen Füssen auf einen sandigen Boden tritt. Sie ist dem Menschen bei Weitem nachtheiliger als die Kälte; sie bewirkt blutige Durchfälle. Diese Krankheit verursacht bei den Jakuten, da sich diese im Sommer von Mileh nähren, in einigen Jahren eine sehr grosse Sterblichkeit. Schade! der russische Arzt kennt bis jetzt noch keine Arznei, die von dieser Krankheit zu heilen vermöchte.

Die unermessliche Ausdehnung des Jakutischen Landes verbreitet diese Kälte und Wärme nicht nach allen Gebieten. In Gegenenden, die sogar nur 20 Kös von Jakutsk entfernt sind, ist die Wärme und Kälte ausserordentlich verschieden. Von Jakutsk

мәдіндең үшінші үйнір сабакта жасынан хојжан тұсарған; мәдінекең көңілдегі Аттыңан, дің жаңында
сір ішкі жаһанда ірбіл, кыстың тәрізатындағы ыншылар тұсын.

nach Amga sind 20 Kö., nach Olekninsk 60 Kö.; an diesen Orten gedeiht das Korn immer gut, blos daher, dass der Stoff später fällt; in Shigansk dagegen thaut die Erde nicht auf zwei Spatenen auf, der Winterschnee fällt schon im August. Die Zahl der Leute, die den Namen Jakuten führen, beläuft sich auf mehr als 100,000; wenn man die Weiber mitzählt, auf das Doppelte. Sie sind alle auf russische Art getauft, zweihundert mögen vielleicht nicht getauft sein. Die Verordnungen der Kirche achten sie beständig nach Kräften: alljährlich beichten sie, zum Abendmahl gehen aber wenige, weil sie die Sitte haben, nicht zu fasten. Am Morgen beginnen sie nichts, bevor sie zu Gott gebetet haben; am Abend liegen sie sich nicht schlafen, bevor sie zu Gott gebetet haben. Wenn ihnen Glück zusteht, preisen sie Gott; stösst ihnen Unglück zu, so halten sie dieses für eine Strafe Gottes in Folge ihrer Sünden; ohne dabei zu wanken, erwarten sie mithin das bessere Geschick. Obgleich sie diese lobenswerthen Gesinnungen haben, so geben sie doch ihre alte Sitte, an die Schamanen zu glauben und sich vor ihrem Teufel zu verheugen, nicht ganz auf. Bei langwierigen Krankheiten und bei Viehseuchen lassen sie den Schamanen nach immerzaubern auf sein Geheiss bringen sie ein Stück Vieh von irgend einem besondern Haare zum Opfer.

Die Jakuten sind, was die Höhe ihrer Knochen anbetrifft, von mittlerer Grösse; nicht destoweniger müssen sie ein stämmiges Volk genannt werden. Die Form ihres Gesichts ist etwas flach, ihre Nase von verhältnissmässiger Grösse; ihre Augen braun oder schwarz, ihre Haare schwarz, sechlich und dicht; der Bart wächst niemals, die Farbe ihres Fleisches kann man weder schwarz noch weiss nennen; ihr Aussehen ver-

так түктәрі: кіннәр дүсүннәрә бір сыйта ўстә түортә улларыңар. Сæс салғынтан саýын күжастан кысын тының уот суоға јккітән Саха сырајын дігүн аттылаххин еатылац суоға. Білсәр да жісігін біләң суоға ес білтәр саýын усугар, хаччара асын азыңаңыттан отун үләттін холмас сырттабына, саýын отко кіріңін ішнің бәлдір күсүн усугар, тобоюй үтсүйтәй жыныс ат әбәдіттәп уојай сұрыттауына.

Камі да гылта сәріләсінә сымнағас, омектерүн нағынтыттан кіннәр жесүн аралттарғаннан аттаңлахтарытар түктәрі; біл да гылнар сымсағаі сыйбы ханжанымарыттан аյаңе тұлларыттан жайыларыттан кіннәр сир үрдүтәр үтүй әкен үсугар кылтарымызах түстахтар. Оноң әбі ғашнәргә бу жақада токсәр: Саха бары барлық корсөү үон. Кіннәр кіңін жүрті кәңсәттәт сөтору біләлләр бу кәңсәттің кісіләрін санатын жиынтынын көреүтүш, үрдүк түлкү күсүн араја суох біләлләр, тым маңнайы олоңуттан кәпелтіліх сүолу тосуја тәјамлаф, ақылах кубулжаттах. Нұнта көстүбәй арыттах рыза Сахатың тубаіждай.

Tölböwurä суох ас ўол апаи Сахаңа бар. Манна Саха үтүй сүрәя жүлүс асуох көстөрі Саха балалажылтар кір: ківі туюх аса бәрбінап айғін күнлүлүңә; уон да жонукка олор, бір да ылғолор әмбірі тог буолаң байдаң даңаны атың даңаны. Бу ісін ківі туту аміа

ändert sich drei- bis viermal im Jahre. Im Frühjahr wirst du in Folge des Einflusses der Luft, im Sommer des der Sonnenhitze, im Winter des der Kälte und der Feuerflamme, die Gesichtsfarbe des Jakuten nicht benennen können. Sogar einen Bekannten würdest du nicht erkennen im Frühjahr oder am Ende des Sommers, wenn er aus Mangel an Nahrung oder durch die Mäharbeit abmagert; im Sommer, bevor er auf die Herbstreise geht; oder am Ende des Herbstes, wenn er durch den Ueberfluss an Milch, Sahne, Kymys und Fleisch fett wird.

Da sie mit Niemand Krieg führen, in Folge ihrer friedlichen Lebensweise, so können sie nicht Helden genannt werden; nichtsdestoweniger müssen sie wegen ihrer gewandten und raschen Bewegungen, ihrer leutseligen Rede und Gesinnung, den Nachkommen eines guten Geschlechts auf dieser Erde beigesetzt werden.

Um desto mehr trifft sie dieses Lob, als alle Jakuten überaus verständige Leute sind. Wenn sie sich mit Jemand nur eben unterhalten halten, kennen sie sogleich die Gesinnung, den Charakter und den Verstand der Person, mit der sie gesprochen haben; den Sinn einer hohen Rede begreifen sie ohne Mühe, aus dem Beginn einer Rede errathen sie im Voraus die zu erzählenden Umstände; es werden wenige listige Russen finden, die hier und da einen Wald-Jakuten zu betrügen vermöchten.

Speise und Trank ohne Bezahlung findet sich nur beim Jakuten. Hier zeigt sich das gute Herz des Jakuten ohne Schatten. Tritt in die Jurte eines Jakuten: mit Allem, was er an Speise hat; wird er dich bewirtheb; verweile auch zehn Tage, verweile auch einen Monat: du wirst immer satt werden, du selbst sowohl, als auch dein Pferd. Dafür, gegen Etwas als Bezahlung zu fordern, hält er nicht nur für Schande, sondern

төлөөлүр көрдүүкүн салташ, ордуук удааның айылды түрдүр. Бирі әтәр сұнасынан таңары біләр, «бары кісі асатын» дәнди зәхе бар, ишінші сух жибугүстүрмөн таңорға біләр болтая «бәројаҳ түстәхтүлөр». Саха балашындардың шарындарында барын күртін үзүмарьса, ал агуадаар буолуога, барындың жаңынан түсін тіріләрдін тыморурада салынады. Аның күндерінде

Кырккес жоңнордорунебаркә ыттылар даарә түшініп сұбайреттәп жаһыбаттар, кіндері атаудағы жоргу туңаралы буруңға айна үрмелер, Ауда, Айда айдағы буолама, кіндері шәлі шәлі бәйтін жеткістер баладан тутас үркін көрдір, салын жағынан субе жүттегі қабіттін барсар. Бұзардың үсемгеріліктерінен субе жүттегі жағынан да таҳыбаттар. Ауда, бір әрә уолаж буолама да кіндерінде үркін көрдір, салын жағынан оччоро, тбейбү бу уол іштә әбүтүн ганаң кіні атып жазары ызылшына, бу жағынан сана өзенлер төрүйтәхтарін. Саха барын сұйсуган Абжандаң жаңа; бұл гусуган субе жүттегі жескістер кінде жағынан да кінде, маннаңы барада. Бұл салыттың әрлікхүк сіләт бараң кінде заләх, сіләт жарында мүнәззір. Арығыга табакха бард, баудаңдар ет кіндергә жыластарлың байрамы, бұл әрә әкімді бәрә. Тбейбү да аралықтаң ісін аң тәріл бай Сахада, кінде балжарынан атапынай үзіннан жағынан ісіті гытта. Манна араі бір сатабыл айғів бойсында: бай Сахада кәлт аң бір жа-

auch für Sünden. Er sagt: «Speise und Trank giebt Gott, damit alle Menschen essen; nicht bin ich mit gesetzten, du nicht. Ich muss mich also in das, was Gott gegeben, mit ihmtheilen.» Werde krank in der Jurte eines Stäkuten: die ganze Familie wird abwechselnd um dich herum sein, wird alle deine Bedürfnisse nach Kräften erfüllen.

Ihre bejahrten Greise halten sie sehr in Ehren: sie weichen nicht von ihrem Rath und halten es für ein Unrecht und eine Sünde, dieselben zu beleidigen und zu erzürnen. Wenn ein Vater mehrere Kinder hat, so vertheilt er sie allmählig gleich ihnen einem abgesonderten Wohnsitz; indem vertheilen eine Jürgen auf seiner Seite dient, und theilt mit ihnen nach Verhältniss seines Vermögens in Vieh und Sachen. Diese getrennten Söhne weichen auf keine Weise vom Willen ihres Vaters. Wenn ein Vater nur einen Sohn hat, so trennt er diesen nicht von sich; er wird ihn nur dann von sich trennen, wenn er nach dem Tode der Mutter dieses Sohnes ein anderes Weib nimmt, und wenn von diesem Weibe neue Kinder zur Welt kommen. Hier Jakute schätzt seine Reichtüme nach der Menge seines Viehes; aus diesem Grunde ist die Verzehrung des Viehes sein erstes Gedanke, sein erstes Verlangen. Hat er diesen Gedanken glücklich erreicht, so hängt er andere Dinge und Geld.

Sie sind sehr begierig nach Branntwein und Taback; gib ihnen nicht zu essen, aber gib ihnen nur dieses Beides. Kehre, mit noch so viel Branntwein trisend, bei einem reichen Jakuten ein, und da wirst aus seiner Jurte mit leerem Gefäß abziehen. Hier wird dich nur eine List befreien: sobald du zu einem reichen Jakuten gekommen bist, sei gieb ihm Branntwein in einem besonderen, $\frac{1}{6}$ Eimer haltenden Gefäße; der

шäхä бир осмундäх ураты ёсит арыпъта, бу арыгынан кий барыкäргänниң уон тастың дозордүн сілә ітірбітінан қостубоя, сілә күндүләмжетінан аյлышыла. Онтоң йи кінің күн-
дүлүң бірді чаркынан, отчоң бырастың ая арыгың! сарсыңыттыгар саҳсаібыт ісінде
арә көрүң: «сунту оборон ылма», дір тыла мәңпа, улмарылымна жасафр.

Саха дысалдаңың көлтән ауара жолебура суюх: іккөң күнү асамың тран күчумайыл
йләні ўлайра кінәхә барбах, үс сәсқыңың бас іккің асан олероруң жай бол гурдуң
буолуох тустаныла азар. Бу гәннә үүтгәі ас тубастаңы, кіндер ідабай асбыларын ісін
сорох Нучалар кіннәрі ајадымсахтарынан азальмар. Сәнбыйк жім дақаның кіннәр кур-
дуң хас да күнү ыңы мәлді ачык олорон бол гәннә амтаниң асы көрөн барап оннугу
ымсығ майтын суюх асамылаңы.

Осуомдұ бары омук тылдах кісі санатта. Оннук Саха дағамы, баж дағтындар Саха
бу осуомдұ санатын кімнәйр дақаны чайчакітік уңдар, атағастабын жісі бурујын білінін
басын арә біләрдәр.

Сахаңа баллар кусаңан суоллар. Бу суоллары миң кіннәрі гытта кытта төржобұт
майтындарын үрбашын. Саха субсуну уораи сір. Бу сүолга түбасар, арақадаланы
кісі: кіші уорбут, суосуттән бірдә іккітә арә сілән ылан баран сорғотун кәбісар. Ман-

wird durch diesen Branntwein mit seiner ganzen Familie und mit zehn freunden Kammeraden vollkommen angebrunken erscheinen und wird sich für vollkommen bewirthet halten. Wirst du ihn dagegen zu einem Weinglase bewirthen, dann Adieu deinem Branntwein! am andern Morgen wirst du nur dein trocken gewordenes Gescbirr erblicken, die Redensart, die da sagt: „der hat es rein ausgesogen“, offenbart sich hier ohne alle Aenderung.

Des Jakuten mutigster Ertragern der Notte sucht seines Gleichen: beschwerliche Arbeit zu verrichten und dabei zwei bis drei Tage nicht zu essen, will bei ihm nichts sagen; wenn er während drei Monaten nur vom Genuss von Wasser und Fichtenrinde lebt, so ist er der Meinung, dass es so sein müsse. Wenn sich ihnen alsdann gute Speise darbietet, so halten einige Russen sie für gefräßig wegen ihres vielen Essens. Ich glaube, dass Niemand, der wie sie mehrere Tage und Monate hindurch gebesugert hat und dann schmackhafte Speise zu Gesicht bekommt, welche nicht mit Heilsliungen verzehren sollte. Die Rache ist ein Gefühl, das jedes Volk kennt. Der Art ist auch der Jakute; nichtsdestoweniger vergisst der Jakute leichter, als irgend ein Anderer, den Gedanken dieser Rache, wenn nur der Beleidiger sein Unrecht eingestehst und sich für schuldig erklärt.

Der Jakutie hat Laster. Ich stelle diese Laster nicht auf Rechnung des ihm abgehobenen Charakters. Der Jakute isst gestohlenes Vieh. In diese Handlungswweise verfällt aber nur der arme Mann; er nimmt von dem gestohlenen Vieh nur für zweit oder dreimal zu essen, das Uebrige lässt er liegen. Hieraus wird einzig und allein sein

так көстөр кінд сортох аччыгын ёра тоторуох бағатын майғыла бу же бірдә жақташылды жөрдөрүнің кіміні ыңынаи салынан кәмнән мәңірі бетап сыйдар худолуттанау. Бу гәнжә Саха жінастарә былыргы худолударынаи уоруады тутын мундах ортотугар тассырыпай буруідұллар. Бу тассырыбыт кісі әлбізір дәрі хара суюмдах кісі атынан тассыбыт : кіміні кәрбесікә ылбіттар, ән сұбайлісар мұннадар кіні тынын ылбіттар, кініні кінәсін да старсына да талбаттар. Бу Саха худолута жақа көрмөрөр уору кінд ідітә буолбатарын. Уеруаж кісі буруіданарынан ордук әлбізін ретательдар дәрі үткі кісі атынан ғламмат.

Саха бағалых үңсүгә. Күйттән әнен білтәр атын да омук даң ыңдер — шақшынан — маңы төлуббат хайтах жақын урукку жөсіткіндар кілләрдә. Былжапыт кісі үңдер жаңай кінәсірәп голботугар, дән гәнжә бір да Нұна судын тоғонуи ордорбот тоғебін сурба сүбектүн атын да ўбун барыттын сурук сурутарым ісін туттан кілбасілдәр дәрі. Назын дәланын кінәр мәңірі бағзарларынан оңорботтер : күсірбас, екінші дән үңсүгә кәрбесікә бағзарларынан майғынан таң білтәр суружаларын ісін маңын қызындарынан ісін Саханы алратар үңсүтің кірәлләр.

Үе ўра буолуодуи бағарбыт Саха илгіттән түех да тассыбыт : Оңдай жаңауе юн, ал-

Verlangen, den Hunger zu stillen ersichtlich, indem dieser Hunger, der ihm nie etwas Schmackhaftes zeigt, ihn, nach Monaten und Jahren rechnend, beständig verfolgt. Dann strafen aber auch die Jakutischen Fürsten den Dieb, sobald sie seiner habhaft werden, nach einer alten Sitte, inmitten der Versammlung mit Ruten. Dieser mit Ruten gestrichene Mensch verliert bis zu seinem Tode nicht den Namen eines lasterhaften Menschen: man nimmt ihn nicht als Zeugen an; in den Versammlungen, wo das Volk berathschlagt, lässt man sein Wort nicht gelten; man wählt ihn weder zum Fürsten, noch zum Ältesten. Dieser Brauch der Jakuten zeigt gleichfalls, dass der Diebstahl kein Gewerbe bei ihnen gewesen ist. Der Dieb wird nicht nur bestraft, sondern auch bis zu seinem Tode nicht mit dem Namen eines ehrlichen Mannes belegt.

Der Jakute ist ein Freund von Processen. Ein Stammgenosse oder ein Fremder nimmt von ihm auf Schuld — wir wollen sagen eine Kuh — und bezahlt sie nicht, indem er sie auf irgend eine Weise auf alte Rechnung bringt. Derjenige, der um das Seinige gekommen ist, klagt zuerst beim Fürsten und beim Haupte, dann aber übergeht er keine Russische Gerichtsbehörde und keinen Beamten, bis er 20 Stück Vieh und all seine andere Habe für das Schreiben von Papieren vollständig verausgabt hat. Auch dieses aber thun sie nicht immer aus eigenem Antriebe; schlecht gesinnte Leute verführen, weil sie Vergnügen am Processiren und am Angeben haben, oder um einen Lehn für ihre Schreibereien zu erhalten, den Jakuten zu diesen zu Grunde richtenden Processen.

Wenn ein Jakute nur den Willen hat, irgend ein Meister zu werden, so entgeht nichts seiner Hand, er ist zu gleicher Zeit Silberarbeiter, Kupferschmied, Grobschmied.

тап ўса, тімір ўса, мас ўса. Кіні сапы да абрахтылаа; мусу да бысылаа: бағардар ара, ўтбұ ынарахан атылаах сабі көрөп олорон кіні азыяхтык ўбранат ебл курдугу оқоруоа. Бәрд асылыктак Џокускаіга ўрлук ўстук үон суюа: кінартап Саха ўбранан үкіті сөзіллік сәптәрі оқоруоа атә.

Саха ўрар сапаш ытара бәрд мәргән. Көтөр сүрәр кейі қайніттән бултү сыйдарын ханиңк да тының ардах түттәт, Саханы оннук бағатынтан әсар да юс смылајар да сымә тохтошот. Бір сасыл бір куобах қайніттән іккі ўс күоф мәлік әкірәтінде атын смылајарын да әлбәрүн да айынпа.

Атбыны атылырга кіні бәрд да ғозурдах бәрд да бағалайх. Ханиңк әміә барбахчы кісі сасылм кіәбіп шүсүнүп түксарал кіні ҳайтах да ынарахан атылаа.

Саха сә масын оқороро мусе тарбын үлән бысан ојжлұра ўстук ўрлұнап бәрд. Бәбәтәніх түстәх: орх, тірітіттән оқосуллубұт ісіттәр, уон да сымы мәлік үбараас асышан туломи турдахтарына, сыйтыјары білбәттәр. Ат хоңхочоқул тірітіттән тікшт сары дән атәрбас ўзу ішірілхтәгәр, түбәрд біләс күнү мәлік үнсу да қасан сириттаххына, атажүни бікан да сітіллә асуоа. Оқорбут тімір бисахтира убугар ліәрі өзүлләр. Манаң ха-

und Zimmermann. Er wird auch eine Flinte wieder in Stand setzen und aus Knochen schneiden; wenn er mir will, wird er nach Betrachtung einer hübschen kostbaren Sache, wenn er sich nur ein wenig einfüßt, eine eben solche verfertigen. Es ist sehr schade, dass in Jakutsk keine von höherer Kunst fehlen: von ihnen würde er etwas lernen und ungewöhnliche, bewundernswerthe Sachen verfertigen.

Der Jakute ist ein Meister im Schiessen aus der Flinte. Keine Kälte und kein Regenwetter hemmt sein Verfolgen eines Vogels oder eines vierfüssigen Thieres; den Jakuten hält weder der Hunger, den er hungert, noch die Müdigkeit, die er leidet, von solem Verlangen zurück. Er wird hinter einem Fuchs, hinter einem Hasen, zwei bis drei ganze Tage jagen, ohne auf die Müdigkeit, ohne auf den Tod seines Pferdes zu achten.

Er hat viel Geschick zum Handel und auch grosse Lust daran. Er wird irgend einen unbedeutenden Zobel oder Fuchs, indem er seine Form und seine Farbe zustützt, auf irgend eine Weise zu einem hohen Preise verkaufen.

Wenn der Jakute Flintenkolben macht und Haarkämme durchbricht und verziert, so übersteigt dieses die Höhe der Kunst. Es muss bemerk't werden, dass die aus Ochsenhäuten verfertigten Gefässe nicht wissen was faulen heisst; wenn sie auch zehn Jahre hindurch mit nassen Speisen angefüllt stehen. Die Stiefel, die sie aus der Haut am Ende des Rückens beim Pferde nähen, und die Sary heissen, werden nicht nur kein Wasser einsaugen, sondern auch nicht im Geringsten deinen Fuss feucht werden lassen, wenn du sogar vier bis fünf Tage hindurch im Wasser herumgehen solltest. Das Messer, das sie aus Eisen verfertigen, lässt sich bis zum Hefte biegen. Damit höhlen sie Hefte

мыңауы қыттыјаны хасан оцоро мор. Оныук салынарас бла, удан тінірі хорбайдын курдах кысар төсө да бітін сыйнаптынна съялтарытынна.

У Таңар таңастарыгар Саханы, сабәр ліххә тұктары, дә да гынар үрут сондоро харарапын харыстасыгар. Аттарін ұкса кәтәр таңастарын ырбахъыларын қайнигүй ріттән сапсызарыттан сулан түшіндер дәрі іскітә бәтәр үстә сүректери әрді ежүмуштара әрді.

Сыңғы ылдағы фосу ыңаударын әндір Сахада бардах. Кіндер жаңылжеттінде аттішар ыларының іс шаңдарынан ігін бәсін ынталдахтах ындашары жарах шарыларын. Үздөх тостубутуң, хайынды да сірій буолдар. Қиндер Глибаттың әннелләйәт тоюбұра гүөх.

У Саха жаңтарыгар ўчүрдің сыралдах албәх. Кіндер әр кісінешір сабәрдір. Кірганын смысін бары жаңтар худолутудан барқа тантылар. Ар кінін бардардах жайындан оқору кіенәрі да жаңтардах. Бұл жаңтарын жайтах да кісінәхтарін бардардаштар, кіндердә жаңбыр кісі сотору балыстап. Араңынан орлук атын кісіні тантыр саңдарын ютүк жастылар: жаңдар түлениң тіле байыләпірәп тохтогеморун әккә үраладар. Бұл ғана кіндері кусадын жірдіх сүоділдік чычакі сандылар жаңтар үсугар қыттырмак да түстірді. Арадарин ағатың ютілік кырдаас үржарын таңдарда курадын ытылтылар: кіндерге асарас

und Tassen aus. Obgleich ein solches Messer weich ist, schneidet es ungeghütes Eisen wie Zinn, ohne ihm Geringsten die Schneide stumpf zu machen oder zu verbiegen.

Man kann den Jakuten in den Kleidern, die er anlegt, nicht sauber nennen; nichtsdestoweniger nehmen sie sich in Acht, die Pelze zu beschmutzen. Die Kleidungsstücke, die sie dicht an den Leib anzischen, und ihre Hemden werden sie, von dem Tage an, wo sie solche anlegen, bis dieselben von den Schnittern gleiten, vielleicht zweimal waschen; vielleicht aber auch nicht.

Die Krankheiten der Pferde und des Rindviehes zu heilen, ist dem Jakuten eine Kleinigkeit. Die Lustseuche heilen sie so, dass sie nicht wiederkehrt, desgleichen innere Krankheiten, verschiedene Wunden, Hautkrankheiten und Augenäubek. Die Art und Weise, wie sie Knochenbrüche an jeder beliebigen Stelle heilen, und zwar so, dass man es nachdem nicht bemerkt, sucht ihres Gleichen.

Unter den Jakutischen Weibern sind viele mit hübschen Gesichtern. Sie sind sauberer als die Männer. Staat und Putzsachen lieben sie nach Art aller Frauen zu hohem Grade. Das Geschick hat auch sie nicht um die Eigenschaft, den Mann zu reizen, gebracht. Wenn sie diese ihre Eigenschaft auch noch so sehr zu verborgen suchen, so wird der zu ihnen treteende Mann dieselbe doch sogleich bemerkend. Ihre Gefühle der Zuneigung zu einem Andern, als ihrem Manne, verbergen sie gut: einen guten Ruf und einen soliden Namen zu bewahren, rechnen sie für eine Ehre. Demnach darf man sie nicht zum Geschlecht der schlechten, unsittlichen und leichtsinnigen Frauen gesellen. Den Vater, die Mutter und die bejahrten Verwandten des Mannes verehren sie Gott gleich: sie lassen sie nicht ihren Kopf unbedeckt und ihre Füsse bloss sehn;

бастарын сыгындах атактарын көрдөрбөтөр; кішійр осох уотун быса уца діәккі барбаттар, әрдәрін үрүтүп Саха атынан аттабаттар. Бу гурдуктан атың майтындах жахтар ханының әрә кырыктых кызынан көстөр, кін әрә сор сүолләбүшан абыллар.

Түс майтындах сыйын садамдах үләмсәх жахтар бір тылышан әрін баса. Әрә сүбсүтүн ўбун хамначчытын басын барытын кінін туттарар. Кіні барың үләм салајсити тутар, әрә тасырцатаңын үләні оттүр мастир сылтылар үләні салајар, бійтәр булду бултүр, атыны аттылар. Ол гурдук сыйын жахтар сүрбә отут сүбсүтүнан үләттін толору кытыяны онорор: яс тібәр тутү кінін тасан да кыттыспат, сордых сылан ураты, хачаға сүбсүтә шаңтаң бійтәр от сүегуттан өлени бараңнаңына. Машын Саха жахтарын ырах улахан аңарын майтын.

Саха іккі баладаннан: бірдәрінәр кысын іккісінәр сајын олорор. Кысынды баладаннагар баладаңда кірәр ытсан бұс устар ылға діәрі олорор, сорох ылдары сајынды баладаннагар олорор. Сорох бәй Саха бу гаша іккі ордук баладаннан буолар: олоругар кіні күсүн сәс олорор. Машын абылжан.

Кысынды баладаны Саха тутар оту оттүр сірін ортотугар: майна кысын оту тіа-

sie gehen nicht auf der rechten Seite beim Kaminfeuer vorbei¹⁾) und nennen einen Verwandten ihres Mannes nicht bei seinem Jakutischen Namen. Eine Frau, deren Art und Weise von der so eben beschriebenen verschieden ist, erscheint als eine Art wildes Thier; ihr Mann wird für überaus unglücklich gehalten.

Ein Weib von solidem Charakter und scharfem Verstände ist mit einem Worte das Haupt ihres Mannes. Ihr Mann übergiebt ihr die ganze Herrschaft über sein Vieh, seine Habe und seine Knechte. Sie hat die Verwaltung des ganzen Hauses, ihr Mann besorgt die Arbeit ausser dem Hause, die Heuernte, das Einsammeln des Holzes und die Pferde, oder er geht auf die Jagd oder treibt Handel. Auf diese Weise macht eine kluge Frau mit Hilfe von zwanzig bis dreissig Stück Vieh aus ihrem Hause eine volle Tasse²⁾). Hunger, Nothdurft und Mangel suchen sie nie heim, ausser in einem unglücklichen Jahre, wenn das Vieh in Folge einer Seuche oder aus Mangel an Gras fällt. Der Art ist die bei weitem grössere Hälfte der Jakutischen Frauen.

Der Jakute hat zwei Jurten: in der einen von ihnen wohnt er im Winter, in der andern im Sommer. In der Winterjurte wohnt er vom September bis zum April, die übrigen Monate wohnt er in der Sommerjurte. Einige reiche Jakuten haben außerdem noch zwei Jurten: sie wohnen darin im Herbst und im Frühjahr. Solcher sind wenige.

Die Winterjurte baut der Jakute inmitten des Platzes, wo er sein Heu macht;

1) Hier schlafen nämlich die Schwiegereltern der Frau. Dieselben Rücksichten nimmt die Schwiegertochter bei den Sibirischen Tataren; vgl. Шукиль им. Журнал Министерства внутренних делъ, 1847, Jun., S. 267.

2) Eine aus dem Russischen entlehnte Ausdrucksweise, die ungefähr soviel besagt, dass immer Alles vollauf sei.

јыг јарайдымат. Сие охеор от юндрин сабыма сүбсүтүнән табиеттеринә сајыңцы баладанылтар көсөр оттүр сириттәв ўс түбәд бәрістә сорох ардына бір іккі да көс ырахха. Сајыңцы баладанын тутар ырас екендең табағаттах сірі будаң. Манса баладан аттышар, бәр буоладына, туос урасаны турорар: бу урасаң әртәнін үйләх тоюн бәрдә олорор, баладаңда хаянаңылтара олоржамор.

❖ Баладаштерин білешта уларынбас бір. Түбәл иңиңугар түбәл стөн бөжаныны түрүораллар, баңанаңарга түбәл сүон үсүй мисы үраллар, бу ўсақарлар түрүору сыйнанын соғуе гана жастары тәңкік білеси хәйтапши түрүортүлләр. Бу дәркіндер алемде жаһандос. Үрдүләр тоңтоңчу әмбән мисы тәләттәлләр іккі фетүн пашынан гыма, саңатр үзү сүрдүн дәй. Бу гана үрдүләр худу буору халыцын тәләттәлләр. Кыкыңцы баладаштерин аркыншарың ынаң сәйванан харыстан ордук жәңілдік сыйбыллар, сајыңцы баладаштерин үрүң буоруман чарастык сыйбыллар. Ортотутар Саха еңбектен түрүораллар холұстанинан халыцын түрүору мисы буоруап сыйбай. Білс түбәл түпнүгәр қысымы бүеу сајын сүзідән тәсіл бләтәр гумарданы түрүортүллар. Баладан кейде аркыншың даирт түбәттән азыре үндер баладаңда дәрі буоллар. Баладаң оқорутын ыраса кіңде туттаңы үсүн бәйлан майтынан таҳеар.

hier hat er im Winter nicht die Müh, Heu aufzuladen. Im Frühjahr, wenn das Mähgras zu wachsen beginnt, lässt er dasselbe nicht vom Vieh bestampfen, sondern siedelt sich in die Sommerjurte über, die vom Orte, wo er sein Heu macht, drei bis vier Werst, bisweilen aber auch ein bis zwei Kös entfernt ist. Die Sommerjurte baut er da, wo er einen freien, trockenen, ebenen Platz ausfindig macht. Hier setzt er, wenn es angeht, neben seiner Jurte eine kegelförmige Jurte aus Birkenrinde hin; in dieser Jurte aus Birkenrinde wohnt der Hausherr selbst mit seiner Familie, in der andern Jurte wohnen die Knechte.

Die Form ihrer Jurten ist unveränderlich eine und dieselbe. An den vier Ecken stellt man vier dicke Pfähle auf, auf die Pfähle legt man vier dicke Querhälften, an diese Querhälften lehnt man rund herum glatt beschwittenes, gespaltenes Holz ein wenig geneigt an. Der Name dieser Wände ist Cholloghos. Oben breitet man wiederum in die Höhe gehende Bretter aus, indem man die beiden Seiten abschüssig macht, damit das Regenwasser ablaufe. Alsdann breiten sie darüber Asche und Erde dick aus: Die Wände ihrer Winterjurte bestreichen sie über eine Spanne dick mit Kuhmist, ihre Sommerjurte bestreichen sie dünn mit weissem Lehm. In die Mitte stellen sich den Jakutischen Kamin, indem sie ihn mit einem Heerde versehen und das aufrechtstehende Holz (das den Kamin bildet) dick mit Lehm bestreichen. In die vier bis fünf Fenster setzen sie im Winter Eis, im Sommer Marienglas, Fensterglas oder Papier ein. Der Umfang der Jurte pflegt von einer Wand zur andern von vier bis acht gestreckten Faden zu sein. Die Sauberkeit der Arbeit und der Umfang der Jurte hängt von der Geschicklichkeit und dem Reichthum des Bauherrn ab.

Орто бай биäтар џадафы Саха кысыңды балајанъын аңар ѫркынгär сысыары хотон тутар; маин ышах сүбсүтүн хөннорор. Балајаннарын аттыгар хоспохторо, онкучахтара, сүбсүләрә турар хасамара, күрүләрә албах. Бу баларын бары үчүгäйдик тусалахтык бөртүк туталлар. Балыктаных тустах: балајашварын аңа мäлті ішін ләккі хајысның буодар бол тусугар, сарсын ёрдä турал тахсалларын сәйшина тахсар, күнү көрүбхтәрін кінәхä үкбхтәрін тосхоллбх буомлун дән. Бу маисылара билләрәр: кінәр сүрахтанә иіктәрінä былыр күнпә ўлар үоп баллара.

Іситтәрә тимр аттан солурлар, туос күбстәр баџалчахтар, мас кытыјајар чорбынор матарчахтар хамыјахтар, мүос москулар, туос ылаџастар лабычахтар сар ылаџастар хол-
лоюстор, оғус тірітіттәж сымрәр, сірі іситтәр, мас іситтәр. Аны Сахаја албах Нучча да ісітә: самабар, чай ісәр саб бары ағалғатä, асыр да іеіт сорох саба көмүс москуларын билкәлін.

Асыр астара сылты атä, ышах атä, көтөр, балык, сылагы үтүттәц кымыс, ышах ўтä. ышах үтүттәш оңороллор ўт ўрдүн сүбсәjі арбыны хајағы ўрұмай жүрчәjі суораты болбайы тары сіңгі ымданы кымысы. Сајын туюхтаудар дағаны тантыйлар сылагы кымыссын. Бу астартан кыс усугар хәлар араi тар, бол гәмтә ышахтарытташ ыр үттәрә;

Ein mittelmässig reicher oder ein armer Jakute baut den Winterstall dicht an die eine Wand der Jurte; hier lässt er das Rindvieh die Nacht zu bringen. Neben der Jurte haben sie eine Menge Vorrathshäuser, Keller, kalte Ställe, in denen das Vieh steht, und eingehegte Plätze. Alles dieses bauen sie hübsch, nützlich und stark. Es muss bemerkt werden, dass der Eingang ihrer Jurten immer nach Osten gerichtet ist, aus dem Grunde, damit es ihnen bequem wird, wenn sie am Morgen früh aufstehen und hinauströten, die Sonne zu schauen und sich vor derselben zu verbeugen. Diese ihre Sitte gibt zu erkennen, dass sie vor Zeiten, ehe sie getauft wurden, Sonnenverehrer waren.

Ihre Geschirre sind Kessel aus Eisen und Kupfer, Töpfe und Schalen aus Thon; Tassen, kleinere und grössere Kymys-Becher und Löffel aus Holz, Löffel aus Horn, Geschirre von verschiedener Grösse (mit verschiedenen Namen) aus Birkenrinde, Schläuche aus Ochsenhaut, Gefässer aus besonders zubereiteter Ochsenhaut und Gefässer aus Holz. Jetzt hat der Jakute auch eine Menge russischer Geschirre: eine Theemaschine, ein vollständiges Zubehör zum Theetrinken und einige Dinge, die zum Essgeschirr gehören, so wie silberne Löffel und Gabeln.

Ihre Nahrung ist Pferdefleisch, Rindfleisch, Vögel, Fische, Kymys von Stutennmilch und endlich Kuhmilch. Aus Kuhmilch bereiten sie süßen Rahm, sauren Rahm, Rossische (geschnetzelte) und Jakutische Butter, Haut, mit Asche bereiteten Schaum, saure Milch, gekäste Milch, gesäuerte gekochte Milch, Wasser mit süsser und saurer Milch vermischt, und Kymys. Im Sommer ziehen sie Kymys von Stutennmilch allem Andern vor. Gegen Ende des Winters bleibt von diesen Speisen nur gekochte gesäuerte Milch.

бу іккіңдегі әдеміл аңдастырылған арыттахтық бурауга булжудан тогужан арнайылар. Балары бараппахтарына, ү көсілі болт бас інді кіндері жаңа тірілілар.

Аны Саха әйде сүох тасіллар: бары ордук үбун атынан чиң сахар індей әйдер мантан алғандар.

Таңдастарының ата сон. Бындаға Чарқас омук гәйнің курмук, калытаса тобукторының арычың дар, білік, ішінің түбірі тімәйнің тімәхтілілар. Бу сенінор Саха бәйзі майынтынан тірілләр ынақ сымбызы кулаун тарбыјаҳ тірітілген тиба сарынаның тұндырын күнделіг сұкунанан біләр салып сұкунтынан. Соншоруға көтүстікіліккен ордук үбун тарбоноя біләр кысыла сұкунанан бураңлар.

Жаҳтар сонун бындаға әр кіңі гәйніңдің атына сүзе; аралі үсүн әрд. Жаҳтар жір-гәндір таңдастын майынта салындық: енто кысқаша көркемнің сұкуны, тұзаты ытыш кәнің буюбра қытблак, жаңы тәріл ынарахан ағылых көміне барлақ кытблак; бу буюбра інди ардым батыса көмүсү таптаған оқорбут інкіл ішінде көмүс сінах. Соншоруға салып күсініман күрданайлар, бу үзділік үе ішінде көмүс курунан күрданайлар. Тиң істік. Жойдаругар түбестірілілар көмүс күрданайлар харийорнегар інтил көмүс сінекору тарбетарынан азные тозус көмүс білісіхтірі күттәллар. Түбестірін күштілін калып өттүтін түбірі

und die Milch, die sie von den Kithen messken, nach; zu diesen Beiden mischen sie Mehl aus Fichtenrinde und aus einer besonderen Wurzel, selten ordentliches Mehl, und halten sich für gesättigt. Geht ihnen dieses zu Ende, so füllt Wasser und geschiedte Fichtenrinde sie zum Hanger.

Jetzt können die Jakuten ohne Thee nicht bestehen: sie verkaufen alle überflüssigen Sachen und kaufen Thee und Zucker: hierdurch richten sie sich zu Grunde.

Der Name ihrer Kleidung ist Son (Pelz). Sein Schnitt kommt mit dem eines Tscherkessenpelzes überein, nur ist er kürzer, so dass er nur eben über die Knien geht; er hat eine Taille und wird vorn mit vier Knöpfen zugeknöpft. Diese Pelze werden, nach Verhältniss des Reichthums des Jakuten, aus Rind-, Pferde-, Küffen- oder Kälberfellen genäht, aus gegerbten Rennthier- oder Elternfellen, aus kostbarem oder aus Soldaten-Tuche. Den Saum ihres Pelzes fassen sie mit einem mehr als fingerbreiten baumwollenen Zunge oder mit rothem Tuche ein.

Der Schnitt des Weiberpelzes ist nicht verschieden von dem der Männerpelze, nur ist er etwas länger. Die Kleidung einer Frau im Staate ist dieser Art: ihr Pelz ist von einem strohrothen Tuche, rund herum mit einem handbreiten Biberbesatz versehen, in einer Reihe damit mit einem kostbaren Besatz von Goldstoff verziert; zwischen diesem und dem Biber-Besatz geht in derselben Richtung eine ungefähr zwei Finger breite Verzierung von flachgehämmertem Silber. Ihren Pelz umgürten sie mit einem Gartel von Seide, darüber umgürten sie sich mit einem drei Finger breiten silbernen Gürtel. Von innen ist der Pelz mit Eichhörnchen gefüttert. An ihrem Halse und auf der Brust tragen sie silberne Ringe, an ihren Armen breite silberne Armbänder, an den Fingern

Ал кätit iñi käbisär attax kömüs cimäxtär ikki sanıymarqan kurdarын аса түcälläp; kätäxtärtäni köxçylärni usugар diäri ытыс кätit kälin käbisär attax cimäx ыјапар; кулагтарышар ўстү түбөрттү улахан комус ылардалары жаталлар. Бärgäcäläpä кысым комусунай тиглax, сägäni буоцулак, кätit буобра кätäxtäk, тиң истäk, улахан тögürük комус түосахталак. Бу сен ўрдүнäп кысым ўе тарнасан бïätär маңын тысык сандыяны жаталлар, ырбахызара кысым бансаттан тигллар. Аттарын ыптырын iñi kälin бургärtä бүтән комус, чаньрактара кызымына үншäрä сулардара түң комус симäxtäk. Бу гурдук кïärгäymit яктар таңасын симäjин айтта ўе тысынченнан тахса лхсылах.

Щäläñäjün баџарар Саха кысы талар атын омук häciliäfär. Кині бајатін häciliäfittän хайтах да яхтар ылкыдауык хуолута сұбх; онтоң ураты, төсөңж кыс ағата бу häciliäxxä атын омуктан қыттысның Саха буоллаzана. Кысы талат суорумцу Ыгар. Бу суорумzugа кыс ағата кысын сұлутун аныр байын майтышан бïästän сатта уонтан тахса да сүбсүрә, кытары тыйшеттери өлөрүлүбүттәрі ла. Бу кämäj кыс ағата әттәр бары кысын таңас симäx сүбсүй ашытап. Суорумцу бары кыс ағатын тызын тугу да ордорумна төмбөн кälän жапсар кині ылшыкка. Щäläñächі, сулу аттын сонсүйттүйін,

acht bis neun silberne Ringe. Von der Hinterseite der Brustringe fallen vier Fingerbreite, Hin-käbisär (Vorderwurf) genannte silberne Verzierungen über beide Schultern bis über den Gürtel hinab; von ihrem Nacken bis zum Ende des Rückens hängt eine handbreite, Kälin-käbisär (Hinterwurf) genannte Verzierung hinab; in jedem Ohr tragen sie drei bis vier grosse silberne Ohrgehänge. Ihre Mütze ist mit Gold gestickt, hat vorn einen Besatz von Vielfassfell, hinten einen breiten Besatz von Biberfell, ist mit Eichhörnchen gefüllt und mit einem grossen runden Silberblech vorn verziert. Über diesem Sattel tragen sie im Winter einen Pelz mit nach aussen gekrempftem Felle von Luchs, Murmelthier oder weissem Rennthierkalbe; ihr Hennl wird aus rothem Chinesischen Seidenstoff genäht. Der Knopf vorn und hinten am Sattel ihrer Pferde ist ganz mit Silber bedeckt; die Schabracke, die zu beiden Seiten des Sattels herabhängenden Pferdedecken, die Gebisse und Halfter sind mit dichten silbernen Verzierungen geschmückt. Der Werth der Kleidung und des Schmuckes einer auf diese Weise aufgeputzten Frau übersteigt drei tausend Rubel.

Wenn ein Jakute zu heirathen beabsichtigt, wählt er sich ein Mädchen in der Gemeinde eines andern Stammes aus. Aus seiner eigenen Gemeinde eine Frau zu nehmen, hat er durchaus nicht das Recht; in dem Falle ausgenommen, wenn der Vater des Mädchens ein Jakute aus einem andern Stamm ist, der sich dieser Gemeinde abgeschlossen hat. Sobald er das Mädchen gewählt hat, schickt er einen Brautwerber ab. Diesem Brautwerber bestimmt der Vater des Mädchens den Kaufpreis des Mädchens, der nach Verhältniss seines Reichthums von 5 bis über 70 Stück Vieh beträgt, die lebenden und geschlachteten zusammengerechnet. Hierauf nennt der Vater des Mädchens die ganze Aussteuer des Mädchens an Kleider, Schmucksachen und Vieh. Der Braut-

тамбыт уртун ыкшетин хонујак арыны кәсіләх булан жасында судутаң ўс туба гымыт бірән інде жыс үйтіптар барап. Маше сол кәбіт кәсініттән әр худалдуугар кірәп. Ол гурдук олорор сыңдар төсөбө судуну талору сіләрән касы шәтігәр жарлығар дәрі.

Шәләвәтін кілек сыңдарға усур соғох арзана бір ішкі ўс да сыйын. Бу ішкі ардыгар кісі күесінде майғын жастуа, білтір шәләвәтін сұрағына таптында суюн, оғандың кім сыңдарын жәбісәр; отиғоз кісі әбдүләх атын әрті тақыядағы шәләвәтін бу жаңа біспіліттән туох да буруіга туох да тының ірімнә араі да хөрөнүүгін түркін туох туилю кәсіні сыңыбызын турхарын кісі ардыгар біләрбітә бар, онтоң туу жаңын төттерү әсітіах худалдууга суюн; філ бірнегін кісі сатыла жәрдәт кінжіл әйлар. Ол гурдук жабісілібіт кіде урухку утуб шылтадан тақса. Ішкі әртің сәттіліктерин сұйынан кім судута ашарыгар дәрі көбүрүр. Кейін ашта арахын күтүүгөн сұнта әйтіп арахсыбызын да ішкі кінжіл беүбінчүләбаттің кім дәл жаңы урбук рөпорттүшкелгүлән.

V Бұс устар ыңтап сағында балада маңыгар жірән ожто кірілхтәріпәр дәрі ішкі ын-

werber berichtet, wenn er zurückkehrt, dem, der ihn abgesandt hat, alle Worte des Vaters vom Mädchen, ohne irgend etwas mit Stillschweigen zu übergeben. Der Bräutigam versammelt, wenn er den Betrag des für das Mädchen zu erlegenden Kaufpreises genehmigt, seine ausgewählten Verwandten und Nächsten, versieht sich mit einem Geschenk von Brantwein und geht in das Haus des Mädchens, indem er ein Drittel oder ein Viertel von dem bestimmten Kaufpreise mitnimmt. Hier tritt er von eben dem Abend, wo er angekommen ist, in die Rechte des Mannes. Auf diese Weise weilt und kommt er, bis er den Kaufpreis vollständig erlegt und das Mädchen in sein Haus abführt.

Die Besuche, die der Bräutigam der Braut macht, ziehen sich bisweilen ein, zwei, sogar drei Jahre hin. Wenn indessen beim Mädchen ein schlechterer Charakter zu Tage kommt, oder der Bräutigam nicht von Herzen liebt, so stellt dieser seine Besuche ein, und das Mädchen hat alsdann das Recht, einen andern Mann zu heirathen. Der Bräutigam verfällt für dieses Aufgeben des Verhältnisses in keine Schuld und keine Verantwortung, nur erleidet er diesen Verlust: was er vom Kaufpreise und an kleinen Geschenken während seiner Besuche dem Vater des Mädchens gegeben hat, davon darf er nichts zurückfordern; alles dieses verbleibt dem Mädchen als Ersatz für ihre Schande. Ein auf diese Weise in Stich gelassenes Mädchen geht ihres früheren guten Namens verlustig. Wenn man sie einem zweiten Manne zur Frau giebt, verändert sich ihr Kaufpreis bis auf die Hälfte. Ihr Vater, wenn auch sein gutes Verhältniss mit dem davongegangenen Schwiegersonne einen Bruch erlitten hat, rächt sich nicht an diesem: er hält solches für die Fügung eines höhern Geschicks.

Die zwei Monate vom April, wo man die Sommerjurten bezieht, bis zur Huernte bilden, ihre freie Zeit. Sobald die Kräfte ihrer im Winter mager gewordenen Pferde

күнәр уігул кәмвәрә. От көбүрүн кәмінән қысын холубут съығытын күсә көпбүрүн тытта Саха кулуну тутар; бачлаға кымыс мұндаулар. Маны ўтү сүбәрі асы асы баја бајаләпірәп ынады сыңдаллар. Кырцағас оғониордороң шәләрів тасығар әгін тобөлөх күйін от ортотугар атахтарын түрә үран оморон біләтәр кәңәсті сыйтан сыйты тылдарынан атастасаллар, жаңыт уігу күнәрін ахтысаллар. Бу жаңаиттән оғо ән оңулағар кыттысан ўрүң бастарын ѡмәх үзүохтарын күсә тібәтіттән доржониөх күлүпү турораллар; мантан қыс оғомор ортоморугар кірән арабы тынан оңулардың үңқүләрів ўрајан хат күләләх айданы ўосқаттәләр.

От көбүрә сітәрін білән бір күн дозуста бір буоларын тытта бәi Саха кымысы мұннар уонча хонукка. Іккі ўс күнүнән урут сурал біләрәп ысында оңоруох күнүн. Бу іккі арлығар шәтіп тұлатын ўчтагайлік ырастатар, шәтіп ісін сәргәләрін сабірдахтәх хахылахтарынан кіләртәр. Бөлдүобүт күндә ырахтаудың шоң пәрәннәрдің аттак атынан саты, сатынан кіләртәр таңастарын жәтән мұндасталларын тытта талызыбыт алғысын орто төлору кымыстах аязы тутаң шәлесінде уот іннірәп аңар тобуғар сүтүржан туран алғыр ар айы тоюну бары хамныр харада үолу соргуын біләрәп

im Verhältniss, wie das Gras üppiger wird, zunehmen, fängt der Jakute die Füllen ein⁴⁾); zu der Zeit wird der Kymys gesammelt. Diesen, so wie Milch und sauerer Rahm zu geniessen, geht Einer zum Andern zu Gaste. Ihre bejahrten Alten sitzen mit untergeschlagenen Beinen oder liegen auf der Seite, auf einen Arm gestützt, draussen vor ihren Häusern, inmitten des grünen Grases mit mannigfaltigen Blumen, wechseln mit einander verständige Reden und gedenken gemeinschaftlich der verflossenen Tage des Ucherkusses. Hierauf gesellen sie sich zu den Spielen der Knaben und verheben ein schallendes Gelächter darüber, dass die Kraft ihrer weissen Köpfe und ihrer morschen Knochen nicht mehr ausreicht; von hier treten sie unter die Mädchen, verwirren sie, unterbrechen ihre Spiele und erregen von Neuem einen von Lachen begleiteten Lärm.

Sobald das Gras recht üppig geworden ist und sobald man angefangen hat, die Stuten neun Mal des Tages zu melken, sammelt der reiche Jakute während zehn Tagen etwa Kymys. Zwei bis drei Tage vorher macht er den Tag bekannt, an dem er das Sommerfest zu veranstalten gedenkt. Unterdessen lässt er die Umgebungen seines Hauses hübsch reinigen und schmückt das Innere seines Hauses und die Pfosten, an welche die Pferde gebunden werden, mit belaubten jungen Birken aus. Sobald sich an dem bestimmten Tage die Leute von Fern und Nahe mit ihren Familien, die Berittenen zu Pferde, die Fußgänger zu Fusse, mit ihren Putzkleidern angethan, versammelt haben, spricht ein dazu gewählter Festredner, der einen mit Kymys gefüllten Becher von mittlerer Grösse hält und sich vor dem Feuer im Hause auf ein Knie niederlässt, den

4) Damit sie nicht zu viel saugen.

салайан тутаччыны, албайр тусалак сүбсүнү айбыты бу кіндің жағтап сән хамын-хара тымнанан күннәмін озороруң, сір дойдуңтін, оту масы үкібрән сүбсүнү үтү албасатын, ұйылдах тојону кіндің баян көңірүйшін салтан ыбай үону тоторор буалуодуң. Бу да итін да алдысы сітәрә сітәрә уокка ақылах ақылахтың жынысы кутар. Маның бүтәрән барын төттөрү арда мәжікі әргіжам албайр хари харікін, кіндің кусаралы салтана сүбсүнү әлбас сүтәрә тіріәрбатын дійн. Албасын сітәрәт албасчы сақарар: урғі! уруа! уруа!. Кіндің кәнінектен барын шаң ісінәр бар әлем сән гурдук бір сағадан ганарадаңар. Албайр бүтәрән гылта ғіләләх тојон бары ылаңылтарын жоңға төгірүчү озареар, жіхтарын үреклас-санын-ын үон улахан чороннеге ажастарға жынысы кутап туттарудыңар жиенмеләх ылаңылтарға. Кіндайр ісә ісә азтықарытор озарер кісінәхә біраптап. Бүгүн гурдук берадаңар іккі ўс сінің іккі ўс жүс бъастыңдар бары азта сәнде үзекін сірі ісіккә жүнілдүйтүг кымызы.

Кымызы ісәлләрән бүтәрәт сүрүк аттарын үзін ордуга үстінх түбіртілік үйріжек ояланған сыйынтахты міниәрән жөн аңыра біләтәр бір көп сірә хәмбизан қынадар. Азасыншыңтәрә озареар аттарын әргітән мұңгулан сүрәтін мұнақшотубүгүн шашынан жиенмеләр. Хәл хәл дір езелор сағаларын істәт бу әдем харектара бары съирал, ішір аттар дінхіл әргіжаллар.

Segen über die höchste Gottheit, den Allmänner und Allerhalter, der allen Wesen Glück und Heil verleiht; er spricht den Segen über den Erbauer des nutzenbringenden Viehes, weil die Geschöpfe, von seinen Geschenken essend, atmen und leben; über den Herrn der ganzen Erde, der Vieh und Milch mehrt, indem er Gras und Bäume wachsen lässt; über den Hausherrn, auf dass sein Reichthum sich nicht verminderne, sondern von Jahr zu Jahr zunehme und das Volk sättige. So oft er diesen oder einen andern Segen gesprochen hat, giesst er ein ganz klein wenig Kymys in's Fener. Hat er dieses vollbracht, so wendet er sich rückwärts nach Westen und spricht den Segen über den bösen Geist, damit er nicht, Böse im Schilde führend, das Vieh dahin bringe, dass es falle oder verloren gehe. Kaum hat der Festredner seinen Segen beendigt, so ruft er: urui! urui! urui! Nach ihm rufen alle im Hause versammelten Leute dasselbe mit einer Stimme. Sobald die Ceremonie zu Ende ist, setzt der Hausherr alle seine Gäste im Kreise auf eine Wiese, die Weiber getrennt; dazu bestimmte Leute gießen in Becher von verschiedener Grösse Kymys und reichen diese den Ehrengästen dar. Jeder, der getrunken hat, übergiebt den Becher dem neben ihm sitzenden Manne. Auf diese Weise bringen zwei- bis dreihundert Menschen allen in sechs bis sieben grossen Lederfässen angesammelten Kymys im Verlauf von zwei bis drei Stunden zu Ende.

Kaum ist man mit dem Kymys-Trinken fertig, so lässt man 13- bis 14jährige geführte Knaben ohne Sattel Renner besteigen, und schickt sie in eine Entfernung von einem halben oder einem ganzen Kös im Schritte ab. An einer bezeichneten Stelle wenden die Knaben die Pferde, treiben sie zu raschem Laufe an, und kommen so auf die versammelte Menge zu. Kaum hat das Volk die Stimmen der Knaben, die chyi! chyi!

Хуоппут ат ічітін ўорұтұн ән жақылыш сөбүтүн манна атіаххö түктарі. Бу гәннә аттах тустачылары талан тусуншараллар. Кіннәр суюччығындах саботох сымаладах әрә халан тустұларын бысыта, ат атімә көр көрүмә, хайтах да атына суюх Нучча іккі бөтүгүн әләрсүттән. Бу тустап холосон ісән бірдәрә халтарыјап ду ішиң ду ат буола түстүн, біләр бір ілітін сәмүжатін сіргә тіжә түстүн, кіні басылдыбытынап охтубутунан ағыллар. Кіні іккі урұта сонун гылта еўрән кәлән кініәхә саба кәбісән бәйләрін мұнустубут ортоморугар ішә бараллар. Охтубут төрлүн өргө ләрі дәңдә біләр қызыбытынтан сүсүбән әсүллүбүттәр үраллар. Кыаібыт тустатты урұлара ықсалара буолмаыша үтіб ўорұнан ўралларә үтүб жақылышнан жақыллара бараңтта суюх.

Тустар ән бараналарын гылта әміә сығындахтанан сырсаллар.. Өз тәвнә іккілі үстү хәмита балән үраттан ақар атахтарынан қызыјаллар. Бу гурдуктан атын майтынан ойнұ суюх.

Жахтардарын ўңқұтә ўя ўйттән улларыібат. Сөс да жахтар, буолаун, кіннәрә ақынаж әр кісі қыттысар, барылара төгүрүччү турал илләрін ортолупап хассан бараң оргүідук априја турохтара хас да күбс быстыңыз ылмай ылмай «ағаібинә озозор».

rusen, vernommen, so richten sich alle Augen auf die um die Wette laufenden Pferde. Es ist unmöglich, die Freude des Besitzers des im Laufe zuvorgekommenen Pferdes, das Lob und die Verwunderung der Menge bei dieser Gelegenheit zu beschreiben. Hierauf sucht man bekannte Kämpfer aus und lässt sie kämpfen. Die Art und Weise des Kampfes dieser Leute, die, splitternackt, einzig und allein nur eine kurze Hose anbehalten, unterscheidet sich, du magst es glauben oder nicht, in nichts vom Kampfe zweier Russischen¹⁾ Hähne. Es falle bei diesem Kampfe und Messen der Kräfte Einer, indem er ausgleitet oder woran hängen bleibt, auf alle Viere, oder er falle so, dass er mit einem Finger der Hand die Erde erreicht, so wird er für überwunden und gestürzt angesehen. Zwei seiner Verwandten kommen mit seinem Pelze gelaufen, werfen ihm denselben über und führen ihn in die Mitte ihrer Versammlung ab. Den Grund seines Falles schreiben sie auf lange Zeit einem Versehen oder einer Schwäche der Gelenke in Folge einer vorhergegangenen Krankheit zu. Die ausserordentlichen Freudenbezeugungen und Lobeserhebungen der Verwandten und Nächsten des als Sieger hervorgegangenen Kämpfers dagegen sind ohne Ende.

Sobald keine Kämpfer mehr da sind, entkleidet man sich von Neuem und läuft um die Wette. Hierauf legt man alle drei bis vier Schritte ein Zeichen hin und springt auf einem Fusse. Andere Spiele als diese gibt es nicht.

Der Tanz ihrer Frauen bleibt sich von Jahrhundert zu Jahrhundert gleich. Lass auch hundert Frauen da sein — zu ihnen gesellen sich wenige Männer — sie werden sich alle in einen Kreis stellen, sich Arm in Arm ganz langsam in die Runde drehen und dabei mehrere Stunden nach einander «ағаібинә огхолор» singen.

1) Die Jakuten kennen die Hähne nur durch die Russen.

Ырас күөх хону ортотугар мункуетубут цоң кіккәр кіярганы таңстара ўору маңыздах сыраидара кандыл жаманайтара туюх ёрдуктүү үчүнгөрүп уратышы корабор, оном абы урут көрөй илік кісімдә. Мансык буолбат лайыр урумара: кінешкә ынашбыт Саха улахан ақарынан көмбөтін кәңсінәр төсө да көрөй мүніжакка бағылых буолбутун ісі. Саха уружа мәлікі кысым бұнаар әт касітә сыйнибат бұнаар кәмір. Ціндеміт Саха ызыбыт жағдарынан урумаринын гүлгүл байытты аудалар; бу күңдә кіні шәтігәр барын кіні шағилярақ дөсө жүннустар. Едігін кісі сандыкшап төмөруох түстәк жаіткүннен суюх бақырақа сіл жүннустубут цоңтон кынрадасын іштігі. Туюктан да күндең туюх да жолеура сөзж-жарыларынан жаіткүннен да ырын ёрдук союс оморбут кісімдә аныкыт жағытынан тілесіт: кіні әра ісіллән халдар. Кырбас әт мұндуқка олорор Уібадаң бразылмабыт ісілдәх хамзаңыттын уол Баскана тіліәсә, біләтәр хабынлас ынамы кәріжәчі Көрілкә ёра тосуя хабая ызынар. Бу жаңы шілдә ісін тұманыттаң цоң кәсітің сараптыттан кім да көрүөдә да істілә да суют. Машын барылара жолсұншарынан сүттүбүхтәрә, ојогосторо да жарычы ісілхәттерінан да да хабырыздаңылттара, бір тылникан: ынамы абы сіл көрүөй күлбүт Саха арьшой бәрілдесін үтілігүп болан аччык ішілібіт нілсаңай шәтігінан тәннүбә.

Das mitten auf einer offenen grünen Wiese versammelte Volk, seine Festkleider, seine freudigen Gesichter und seine freien Bewegungen bieten etwas Habsches und Eigenthümliches dar, demjenigen ziemlich, der dies früher noch nicht gesehen hat. Der Art pflegen nicht ihre Hochzeiten zu sein: Jakuten, die dahin zu Gaste gegangen sind, bereuen meistentheils ihren Gang, wenn sie auch noch so sehr Schauspiele und Versammlungen mögen. Eine Jakutische Hochzeit findet immer im Winter Statt, zur Zeit, wo das Fleischgeschenk nicht verdorbt. Ein Jakute, der seine Hochzeit gefeiert hat, führt seine Frau mit seinen Verwandten selbst herbei; an diesem Tage versammelt sich in seinem Hause alles Volk aus seiner Gemeinde. Jetzt muss man sich den Grad der Enge und Hitze hinzudenken, welche die handert, in der nicht grossen Jurte zusammengekommenen Leute hervorbringen. Das über Alles theure, mit Nichts zu vergleichende Glas Brantwein erreicht durchaus nicht nach seiner Bestimmung den Mann, der sich nur etwas weit weggesetzt hat: es wird unterweges ausgetrunken. Ein Stück Fleisch, das dem in der Ecke sitzenden Johann zugeworfen wurde, wird zum beiss hungrigen Wilhelm gelangen, oder der gute Fänger Kyrill, der von Nachbar zu Nachbar zu gehen pflegt, wird es unterweges auffangen und für sich nehmen. Vor dem Qualm im Innern des Hauses und vor dem Redeschwalle der Leute wird dieses Niemand weder sehen noch hören. Hier werden sich Alle in ihrem Schweiße baden, ihre Seiten werden so gestossen werden, dass sie dick aufschwellen; mit einem Worte: der Jakute, der zu Gaste, zum Essen und Schauen gekommen ist, wird mit genauer Noth seine Mütze und seine Handschuhe finden, und hungrig, zerdrückt und nass in sein Haus heimkehren.

Суругум кіаба міаха ордук бары Саха майгытын манна суруюхун буојар. Бу тусуттан маши мін бір да тылы аппатім бары Чокускаі доідутун тұлатыгар олорор Толустар тустарын, аппатім Чукча Чубан Каракы да дәл үон тустарын: бу міңін ырахха табіаңа атә. Бу тусуттан мін бу сурукпун бүтәрән көрлүбүн, хасап жіңі бу сурук Сахалы аңар кісіаха түбастајын, мія тұктарі ашпіт тухам аміа тылбын хосұға ұрумуоңуы өм тусуттан: Саха тылынан суруллубут сурук сір дойду ўйскатайттән бу маңнайтыта. Ол тусуттан білігін аныттам үшүгәндік суруюхха алые діаң арайлдах тұктарі даңалы; іккіс үсіе сурук ордук буолуоңа. Оңтүк хуолу.

Der Umfang meiner Schrift verbietet mir, hier mehr über alle die Eigenthümlichkeiten der Jakuten zu schreiben. Aus diesem Grunde sage ich kein Wort über die Tungusen, die das ganze Jakutische Gebiet umwohnen; auch spreche ich nicht über das Volk der Tschuktschen, Tschuwanen und Korjaken: dieses würde mich zu weit führen. Demzufolge beschliesse ich diese meine Schrift und bitte, dass, wenn dieselbe irgendwann einem Jakutisch lesenden Manne in die Hände fällt, dieser irgend ein falsch gesprochenes Wort nicht verdämmen möge, weil es die erste Jakutisch geschriebene Schrift seit Entstehung der Erde ist. Daher ist es jetzt zum ersten Anfange überaus schwierig, ja sogar unmöglich, gut zu schreiben; die zweite und dritte Schrift wird besser ausfallen. Der Art ist das Gesetz.

ОЛОНХО.

Төсөс да халын төкссүйншарын тобуаң түсніп сір да ғанағтам, әмбэйн тасыбынан білімінә Араидж-буруидж/Ар-соготох мән үскем үлдүжан оморер жу.

Бұ У Ар-соготох баланда туттұта буомаңына, уон ыншар харыс үстемдік, түбре харыс түоралдах, білес харыс сарылдах, үе харыс штуктада, еуон тіт курдук сотовағз, үрүсем харыя курдук үлдүктада, ханымыт хатың курдук бөрә харылда; үн тірбасен саба харахтада, үлдүк үңүңгүн саба хандардах, сыйпат үйліх, ажайбат әрбектіх, табар тарбактада, сүймәлір сәмүйләх, орто үестіх, таң тістіх.

Күсә буомаңына, тушилут тоң маса тостурута барап, ханымыт хатың маса жаңета- барап, жареңбыт түрер жаңа обиеттің сінімдір, ханымыннан зеса жасылт қызылар, үшпүр үшпүр жынылар, үкітубой өңде көңүрүта барап, түрбүт тоң сірә тобузута ыстыншар, ханымыт

MÄRCHEN.

Es soll ein Mann leben mit Namen Äraidäch-buruidäch Är-soghetoeb⁴⁾, der entstanden und entsprossen ist, nicht wissenl, ob er durch alle aucta Himmel gefallen oder ob er aus der Erde hervorgewachsen.

Was das Aeussere dieses Är-soghetoeb anbetrifft, so ist er zehn gestreckte Spannen lang, vier Spannen breit; er misst von Schulter zu Schulter fünf Spannen, von Hüfte zu Hüfte vier Spannen; sein Unterschenkel ist wie ein dicker Lärchenbaum, sein Oberschenkel wie eine angeschwemmte Tanne; sein Arm so hart wie trockenes Birkenholz, sein Auge von der Grösse der Ringe am Pferdegebiss, seine Nase vom Umfange eines Schulterknochens beim Vieh; seine Hand schiesst nie vorbei, seine Zähne fehlt nie, sein Finger trifft stets, sein Zeigefinger erhascht, wonach er verlangt; seine Lippen sind nicht dick, nicht dünn, seine Zähne eben.

Was seine Kraft anbetrifft, so splittert gefrorenes Holz, das er anfasst, in viele Theile; trockenes Birkenholz berstet entzwei; ein aufrechtstehender Baum, an dem er hängen bleibt, fällt mit den Wurzeln um; ein Baum, den er bewegt, fängt an zu knarren;

4) Ein mit Mühsalen und Schuld belasteter, alleinstehender Mann.

халыт кырдача хабырьта баар, сиälöit сирä сиңärитä баар, апштä атиң буолар, тымыта тыал буолар, саңарбыта сата буолар, кörбүтä чаңылдан буолар.

Санä хотон riibät уигул доидута, хорбölгүн хонмäх, алтап аластäх, сына сысымäх, хартаса халцајылах, көмүс томтордöх, арбä булгуннахтах, ат муранилах, хартаса хајаллах, барылбäр бар тыаллах, курулбäр күрүц тыаллах, кымлбäр хара тыаллах, кörбүлбäр кör тыва-лах, сыннавар сирдах, салгызбäр тумуллах, ۋارباјар халцајылах, үрümäтийбäт ўт күöллах, сүтүöлбäр сүржктäх б्रустäх, усуга суюх күöх даылай бајајаллах.

Бајајала буоллајына, хара көмүс хојаллах, харылацкы чайдах, афырьыла кумахтах, ўрjц көмүс долгунах, сына халласаллах, күндү маң урусхаллах, кïв бальк кыллах, соххор камбала бултäх, көмүс хатырыктäх агин аттах балыктäх.

Хара тыата буоллајына, жахай кыллах, уордах асälлах, күöх ббрöлбäх, улу кымлах, таңара табаллах, кïрfilläх кïстäх, толбонбäх ўстäх, ўруц ўјаннах, хара тиннах, кäрämäс сасымäх.

Кысына суюх кïаң ан доидугугар буоллајына тоjon цоргујар, кытамык кыјарар, туруја усутүр, ۋىپارىن ۋەرپىجär, қураңачыл кујарар, күörүгai күодäрар, қутан күдүjar,

eine Weide, an die er anstösst, beginnt zu stöhnen; gefrorener Boden, auf dem er steht, berstet hier und da; erhabenes trockenes Land, auf dem er schreitet, wölbt sich auf; wo er trabt, da stürzt die Erde hinunter; sein Wort wird Donner, sein Atem Wind, sein Ruf Sturmwind, sein Blick Blitz.

Die Grenzen seines Gebietes vermag der Gedanke nicht zu erreichen, seine Wiese glänzt wie Zinn, sein von Wald umgebener Platz wie Kupfer, sein Blachfeld ist Fett, sein Bergabhang Nierenfett, sein Hügel Silber, seine Kuppe Butter, sein Erdberg Fleisch, sein Fels Nierenfett, sein Dickicht rauscht, sein dünner Wald knarrt; er hat einen schwarzen Forst, in dem er jagt; einen hübschen Wald, in dem er sich vergnügt; ein jühes Ufer, auf dem er ausruht; ein Vorgebirge, wo er sich im Winde abkühlt; einen Bergabhang, auf dem er sich ergeht; Milchseen, die nicht gefrieren; reissende Ströme, in denen er sich badet; ein endloses Meer mit blauem Gewässer.

Was sein Meer anbetrifft, so ist sein Fels schwarzes Silber, sein Uferkies Glaskugeln, sein Sand Glasperlen, seine Wogen weisses Silber, sein Eisbrei Fett, seine ange schwemmten Stämme Edelholz, sein Gethier der Wallfisch, seine Jagd der einäugige Kambala; seine Fische mit mannigfachen Namen haben silberne Schuppen.

Was seinen schwarzen Wald anbetrifft, so birgt er wilde Löwen, zornentbrannte Bären, blaue Wölfe, Elenithiere, wilde Rennthiere, die nur Gott gehören, Zobel mit hellen Streifen auf dunklem Grunde, gefleckte Luchse, weisse Hermeline, schwarze Eichhörnchen, Füchse mit dunkelfarbiger Kehle.

Was seinem weiten Gebiet dagegen, das keinen Winter kennt, schreit der Adler, klappert der weisse Storch, schnarrt der Kranich, pfeift die Kronschnepfe, gärrt der

далбараі тајар, кынгыл көннегіндең калттысар, халбодой кайнаттых хомулдар, бірін кынгыл алаңатпіјар, шуестумустах мұміустар, съон-рахтах тікесар, шілдіх шілдітар, шуестах фар-бајар, көңілдік шуодујар, тілдіх тілдесар, кайратқа харабы, әйса-ото жиразылдаш шуеста түсійт, шуораса торонмот.

Үрүң харал сурға жыгуын болып тұсынбіт айдаған, дәм кіндең түрек ішті булалар, атын ојоросоң ырдатып, тілдіңдең тілдесар, кайратқа харабы, әйса-ото жиразылдаш шуеста түсійт, шуораса торонмот.

Шілдіх шуеста буоладына, жібек шуор: хандын ортегесар жысқаралып түрек түсіктік, тұбра мұншуктых жібектір хомус баладаных.

Баладана, жоңкубеттің тілін білең уон барадамы, оның жүзіндең тұбра хандын ортегесар, сандыр рибатып алған жаңа үрүң көңілес үрүңдіңдең тілдесар, дін, діндең күнсілі, көңілес шуеста да.

Калттын хаба жортуғатар, је қоған дахтар, сарыларан, сұраштаран, жүргүз, је тілдістах хатын осохтөл.

Едең күнкіліх білірдің, үон ојалық орнанды, діндең деңір салмаңды, салың ылғар саландастар, таңас ыңар тәзесіндік, көкүор ыңар қызылжыл, алға мің әншінің табас тұрағ.

Regenbachvogel, schwirrt die Lerche, quatschert der Kurras, flattert der Nestling; gesellen sich zu einander die mit den scheerenförmigen Flügeln; verbindet sich die mit den gewölkten Flügeln; strecken schmeißt vorbei die Renngeflügelten; kommen zusammen die mit den hörnernen Schnäbeln, finden sich zusammen die Gelätzten; wadebt auf und ab die Bezauberten; schreiten einher die Thiere mit Geweihen, bilden einen Haufen die mit dem Zopf an der Stieh (die Pferde); stampfen die mit Fersen Verschenen, lässt nicht nach zu rufen der Kuckuck, werden niemals gelb Bäume und Gräser, fallen nicht ab die Nadeln, stürzen nicht herab die Zapfen.

Wenn ein Reisender vorheigen sollte, würden die Seiten seines Pferdes nicht bis auf die Knochen durchreiben, wegen der Allänge seines weißen und schwarzen Viehes, das von selbst, hervorsprossend, sich erzeugt hat.

Was sein Haus und seine Feuerstelle anbetrifft, so hat er mitten auf seinem Felde, über dem ein blaues Lüftchen zittert, eine Jurte mit vierzig Fenstern und vier Ecken von glänzendem Silber, so dass die Augen davon geblendet werden.

Seine Jurte hat, damit sie nicht schwankt, fünfzig Pfosten, dreissig Querpfosten und vierfache Wände; damit der Regen nicht eindringt, ein dreifaches silbernes Dach, damit die Feuchtigkeit nicht eindringt, einen vierfachen goldenen Boden.

Mitten in seiner Jurte hat er einen Kamin von Umfang einer wohlbeleibten Frau, mit drei Rauchlöchern, die einen an drei nebeneinander stehende Frauen in vorgerückten Jahren erinnern.

Er hat fünf gemusterte Scheuerwände, zehn verzierte Wandbänke, einen Pflock, an dem er das Schlachtmesser hängt; einen Pfosten, an dem er Bogey und Pfeil hängt; einen Nagel, an den er die Kleider hängt; einen Haken, an den er die Schläuche hängt;

асар алтан ціб үйллак, сытар онурумар оюс саңа тімір мордоюлох, ат ёккіраттар көмүс кыллак, абыс кісі алтын халычылах, кәтәжаріңнің тар кайда кыллак, хаңас діәккітігәр уордах кыллак, уча діәккітігәр хахай кыллак, суюнан әныгар суор кыллак, көмүс долбұрдах, хоржолтун холмогурактах, тас нараңылах, туорда атахтах стуомлах, күндү маң олох маңтах, көлжә күйі саңа тас қызығылах, алас хонұтун саңа маң бұлудаллак, үрүң көмүс білкәллак, кысым көмүс хамылахтах, ыстал тімір бысаҳтах, токус томторбомбх тојон ажахтах, уон курдұллах жатарчах ісіттак, ўе курдұллах оюс чоренлах, сатта оюс тірітіттән тіхит сірі ісіттак.

Цілін тура ўс көсінан үрүң көмүс бүтәллак, көрүлір күрүшлак, шарбајар дамлах, сіәркәлә талғаеллак, кілбәрір тіәргәннәх, јб үрар тозус тімір хоснохтөх, ат турорар алтан амбардах, күлүн хәјар хоржоңун хасалах, сүсү хәјар сібінәс тілктак, сүон тілі сулумахтан оцорбут харыргейр хахай кыллак тозус томторбомбх тојон сәрпәллак, отон кыллак орто сәрпәллак, ылмбер чынхаттах ылғын сәрпәллак.

Нің діәккіті артіллән турар күләтін әныгтан көрө тәңыстағына, күбән үнбрән холұтун

eine fest schliessende Thür von Kupfer, die sechs Menschen, mit ausgespreizten Füssen sich anstemmend, öffnen müssen; eine eiserne Thürschwelle vom Umfange eines liegenden dreijährigen Ochsen; ein silbernes Vorhaus, in dem er sein Pferd galoppiren lässt; ein kupfernes Thor, das acht Männer nicht zu öffnen vermögen; einen Kuckuck an der Wand gegenüber dem Eingange, einen Panther zur linken¹⁾ Seite, einen Löwen zur rechten¹⁾ Seite, einen Raben an der Wand, wo sich der Eingang befindet; ein breites Wandbrett aus Zinn, ein schwächeres aus Silber, ein Brett über dem Kamin aus Stein, einen Tisch mit vier Beinen, einen Stuhl aus Edelholz, eine steinerne Tasse von der Grösse eines kleinen Sesss, eine hölzerne Schlüssel vom Umfange eines waldumsäumten Feldes, eine Gabel von weissem Silber, einen Löffel von rothem Golde, ein Messer von gestähltem Eisen, einen Hauptpokal mit neun Borden, einen hölzernen Becher mit zehn Reifen, einen kleinen Becher mit drei Reifen, ein aus sieben Ochsenhäuten genähtes Ledergass.

Um sein Haus hat er eine silberne Umsäunung: drei Kös im Umkreise; einen eingebegten Platz, auf dem er sich vergnügt; einen Viehbhof, wo er sich ergebt; einen Hof, der so glatt wie ein Spiegel ist; einen glänzenden andern Hof; neun eiserne Vorrauthskammern, wo er seine Schätze birgt; einen kupfernen Stall, in den er die Pferde stellt; einen zinnernen kalten Stall, wo er die Füllen einsperrt; einen bleiernen warmen Stall, wo er das grosse Vieh einsperrt; zum Anbinden der Pferde hat er einen aus einem dicken, von der Rinde und den Ästen befreiten Lärchenbaum verfertigten Hauptpfosten mit einem schützenden Löwen darauf; einen Pfosten von mittlerer Höhe mit einer Taube darauf; einen kleinen Pfosten mit einem Singvogel darauf.

Wenn man aus dem nach Osten gerichteten Eingange des Vorhauses hinaustritt,

¹⁾ Wenn man mit dem Gesicht zum Eingange steht.

ортотугар ўйж турар беккя суюх јылжлар мастих. Бу амса нас тубе усундай ишо
үйин кірбіт сілістіх, төрс халда толегонмарлығынан таңыбытты чыңырдастых. Сәнгі
былас сабір дахтах, тодусту былас турдах. Сілсін аныктаса албет жаңа ута үйн. Мұ-
тугустан турардан түрлі дәбірхан сұрағ шұптастар үрді. буланы сырынды түркін
қырсыбыз жеміт, мұбынан үрді харе сұраған мәндер тәрірде анықтастарына, салтас-
тарына, үрдеку жәр төт төлдерінде түсар жемуада буландахтара.

Согру түскін көрді таңытқонан, үрдік томондағы үрдінде олардың жаңа
тәрастарын жәткіл сібесінен тураларын курдаудар үткізді.

Ол анықтап отындару көрдін барынштап әрдір баласатыр қызының бирдейларын
сәксейчи кітап, астара ырдик, тоғ, бүолдар, буолтурған тураларым курдаудар
басаң да да.

Ара дақкі көрді таңытасына, әлдір үзіндең көрді барарынан олардың тәрастарын
жәткіл жаңқаласан тураларын курдауда көрді төт едіх.

Оны жаңа кірбінде, төрдің барынан төрдің төрдің гүзәнін барада сөлеуден
тураларын курдауда түң жарыға тылаш.

um sich einzusehen, so hat er einen König der Bäume, der mitten auf seiner Wiese,
über dem ein blaues Taufchen zittert, wacht und Jahrhunderte ohne Zahl als ist. Die
Wurzeln dieses seines Baumes sind in die Unterwelt durchgewachsen, die Spitzen haben
alle neun Himmel durchgestossen, jedes Blatt misst sieben Faden, jeder Zapfen neun
Faden. Unter seiner Wurzel sprudelt ewiges Wasser hervor. Wenn sein altgeworde-
nes, ausgehungertes und von Kräften gekommenes weisses und schwarzes Vieh, fliegen-
des und laufendes Wild den Saft und das Harz, die aus den Zweigen und Zapfen dieses
Baumes laufen, sich ansammeln und zu einem rauschenden Bach werden, kostet und
leckt: pflegt es seinen früheren Zustand der Jugend und Saatheit wieder zu erlangen.

Tritt man hinaus, um nach Süden zu schauen, so hat er auf einem bobeti Hügel
inselbildende Birken gleich Jungfrauen, die, in schüte Gewänder angezehnt, Hand in
Hand mit einander flüstern.

Dahinter hat er einen Wald von verworrenen Fichten, bei deren Anblick man an
Frauenzimmer denkt, die, eben zu altern beginnend, bei verworrenes Haaren ihre
Wintermütze nur leicht hin aufsetzen, in der Meinung, dass darauf nichts mehr ankomme.

Tritt man hinaus, um nach Westen zu schauen, so hat er ein hübsches Gehölz
von Lärchen, junge frische Bursche, die ihre Putzkleider angelegt, um zu einem Schaus-
spiel zu gehen, und nun in Reihe und Glied stehen.

Schaut man darüber hinweg, so hat er einen undurchdringlichen Tannenwald,
stattliche Herren, die zu altern beginnen, geräuschvoll ausspeien und das eine Bein
vorstrecken.

Хотугу бүтүп көрө таңыстаңына, удаңаш ұхталлар кулусуннан кырар таңастарын кәтән кырары кыныгыраса туралларын курдук талбіраң турар сәбірдәхтәрдәх тәтиң тумулдах.

Оғ аппараңы бүтүтәр сыранвара субуруібут тістірә бирамын сімәхсін әмбәхсітәр інйастыбіт жастарын сөссиң нөкөнчү сүтәс атәрбастәрін бирамынан іәнвәрін тасынан іәлләрін курдук самнархай үйт маетармын.

Бу үйттар сәрәләрінәр сасолых сониох ојулах атәрбастәх. Тонус оғодоро шәрәп кайдан сирсан іәлләрін курдук ыларға түбеләх.

Тадаса саба буомаңына, кіргіләх кіс ісіләх сонибх, күбх бро санылахтах, сілән буопудах буобра бәрләләх, тұна сымылах, соқолбх сутуруодах, комустах біләләх усуордах атәрбастәх, сінделәх кәтінчиләх, комүс курдах, солко кусахтах, да хашардах, сукұна салылах, азырыналәх кызылктах, сотон ылар хататтах, тыстах баттахтах голбониох үс тіріті таллактәх, хара сасыл суорданнах, күба тұтә сүттыктах.

Туттар саба буомаңына, алта кісі атышнат мүес салах, балыксын кісі мәс балаңын еңде маңтар онобостох, Сүортү үса охеубут сұлумах охтәх, шарын ўс охеубут

Tritt man hinaus, um sich die Nordseite anzusehen, so hat er ein Vorgöbirge von Espea mit zitternden Blättern. — Schamaninen, die, im Begriff zu zaubern, ihr mit Eisenblech behangenes Zauberkleid angelegt haben und damit rauschen.

Dahinter hat er zum Fallen geneigte Weidenbäume, alte Mütterchen mit Speichel- fluss und ausgefallenen Zahnen, die beim Aufladen der zusammengelesenen Holzspäne auf den Rücken zusammenknicken und beim Gehen sich mit den Riemen ihrer Stiefeln den Rücken peitschen.

In einer Reihe mit diesen Weiden hat ein ein Gehölz von Strauchern. — Tungusenkinder mit bemalten Pelzen und verzierten Stiefeln, die auf einem Fusse um die Wette häpfen.

Was seine Kleidungsstücke und sein Bettzeug anbetrifft, so hat er einen Unterpelz von Zobel mit hellen Streifen, auf dunklem Grunde, einen Oberpelz von blauem Wolfsfelle, eine Biberrüstze, vorn mit einem Besatz von Vielfrass verziert, Höschen von geerbtem Elchensleder, eine Beinbekleidung von Seide, gemusterte Stiefeln mit einem silberverzierten Umschlage, mit Reinhirschhaaren durchstickte Strümpfe, einen silbernen Gürtel, darüber einen breiten Gürtel von Seide, daran eine Tasche von chinesischem Seidenzeuge, einen tuchenen Tabackshentel, eine mit Glasperlen besetzte Fenertasche, einen Feuerstahl, der bei blossem Streichen Feuer giebt; ein Lager aus einem gefleckten ganzen Luchsfelle mit Pfoten und Kopf, eine Decke von schwarzem Fuchsfelle, ein Kissen mit Schwanendaunen.

Was seine Waffen anbetrifft, so hat er einen hörnernen Bogen, den sechs Mann nicht zu spannen vermögen; einen Pfeil mit hammersförmiger Spitze von der Größe einer holzernen Fischerhütte; einen Pfeil mit einfacher Spitze, den ein Schmied aus der

атырдах охтөх, Батылы ўса охсубут байра охтөх, ѹс пү, ўнұлак, білес нуд батырлар, тоғус нуд тімір чомпо сұлтастаҳ.

Көлөтө буолмақына, хамбылах жара аттах, сиәлләх сіәр аттах, шоруалур шуозур аттах, сүрүк кәрә аттах, бұлаттур булур аттах, көрүлүр көбөлтөр аттах, ұарбајар ұзынлых аттах, аяңца ыңғар ейттә былғас сиәлләх күдүрудах көпшіләх көңүс тұжаттах атта бұлда күтүрүктәх арасас аттах.

Күн кірдәсінә, түш буолмаға дібі, сунту сығылмақталай ѡс кіе таллапер суорданыгар сұланан утујан, күн таңытасынта, ұсқутуохха үолрастара пәні, тұра әккірін талбыт таңасын таңдаған хасанды асан сіні баран Ар-содотох ғайтар көрүлүр көбөлтөр атын ылғамшүрүц хара сүрүтүн көрөр ұсајар буолмаға, біләтір бұлаттур булур атын ынан хара тұзатындар тағсан хара жысқанызы қызыңын күбіх қонғұтупер баран қылтын қыннаттады қызыңын үләтігәр ыңғырдан асаған асан сән озорлою, туох да саваны сабну білінін, күттанары тұлта көрсүмүн, уолуяры гылта білсемдей, көктө да төріббүтүе ахтынына, туохтан да үбекәбітін тәжірьбә.

Gemeinde Suottu geschmiedet; einen gabelförmigen Pfeil, den ein berühmter Schmied geschmiedet; einen heugabelförmigen Pfeil, den ein Schmied aus dem Geschlecht Batyly geschmiedet; eine drei Pud schwere Lanze, ein fünf Pud schweres Schlachtmesser, eine neun Pud schwere eiserne Hammerwaffe.

Was seine Pferde anbetrifft, so hat er einen Rappen von gutem Schritt, einen rehbaaren Träber, einen getiegerten Passgänger, einen grauen Renner; ein Pferd von gemischem Haar, auf dem er jagt; ein schwarzgraues Pferd, auf dem er sich vergnügt; ein auf den Schulterblättern stark geflecktes Pferd, auf dem er herumreitet; ein gelbes Pferd mit sieben Faden langer Mähne, mit galocktem Zopfe auf der Stirn, mit silbernen Hufen und zottigem Schweife, das er auf Reisen besteigt.

Wenn die Sonne unterging, merkte er, dass die Nacht eingebrochen war und legte sich schlafen, indem er sich vollständig auskleidete und sich auf seinem Lager aus Luchs- oder Zobelfell in seine Decke hüllte; wenn die Sonne aufging, merkte Ar-soghotoch, dass es Zeit zum Aufstehen war, sprang auf, legte ausgewählte Kleider an und ritt, wenn er sich mit diesem und jenem Felle gesättigt hatte, auf seinem schwarzgrauen Pferde aus, das er zum Vergnügen hatte, zur Betrachtung seines weissen und schwarzen Viebes oder er bestieg sein Jagdross von gemischem Haar, betrat den schwarzen Wald, mähte hier das Wild mit langen schwarzen Haarspitzen nieder, ritt auf das grüne Feld, mähte hier das Wild mit gewölbten Flügeln nieder, packte Alles auf, brachte es in sein Haus und verzehrte es hier. Dahei kannte er keine Gedanken und keine Sorgen, lernte die Furcht nicht kennen, wusste nicht, was es besaß, den Kopf verlieren, erinnerte sich nicht, wem er seinen Ursprung verdankte und ahnte nicht, woher er stammte.

Үон ордуга тохсус хара туоларын саңыча чор чор сүрәй табар кәм кәм хана оргујар буолан барбытыш биләсә, килбашир сүсә кәрдистәнәр буолан бардаа, сурук хас сүлләстәр буолан бардаа, биlä илк саңа басыгар батайданнаа, истә илк чүңкүк мәјитігәр арилендә.

«Ат татаі оғодор! Көрөв бәләтән істәхтәнә, туох ханыңк бары ханыләх, кым ёмә «іккىл буолан сыңдар, котөр үон ёмә іккىл буолан сыңдар. Араи міңгінәй соютохту «абыта дуо? Суех! мін курдук кісі кәм ханна ёмә бар буолуоң.»

Бу сана ўодујан ўксўн утујар ўтуттан асыр асыттан оғодор олоңуттан асарап буолан бардаа. Бір кіәсә уядынбатах сүрәй уядылан ылабатах хараңа ытән, бүтүн түрү күн да гызымына күн тахса иігінә турал, хара үаі сыйстыбыта буолуоң дән, хара да-лајын ўтушан хасты охсунан, күбх кір сыйстыбыта буолуоң дән, күбх да-лајын ўтушан көңү охсунан барал, кәрә таңасын жәтән ўстә ўлән күн дәккі үңән барал хонұтун ор-тотугар ўнән турар дәр масыгар тоюи кіелі туттан бәрл кіелі мағыланан бардаа.

Масын төрдүгәр кәлән ўстә ўлән сүгүрүјан барал бәргәстін сәгйтән кыңысақты кітән турал атташ: «Ар масым іччітә хотун! ан доідум іччітә ѹбам! тулаjax бәйабын

Als aber sein neunzehnter Schnee zu Ende ging, bemerkte er, dass sein Herz unabhörlich zu schlagen und sein Blut von Zeit zu Zeit zu kochen begann; seine glänzende Stirn begann Falten zu ziehen, seine dichten Brauen fingen an sich zusammenzuziehen, es gingen ihm früher nicht bekannte Gedanken im Kopfe herum; eine Trauer, von der er früher nicht gehört hatte, drehte sich in seinem Gehirn herum.

«O, weh! Wenn ich mich umschau und aufmerke, so steht jedes Ding bei Einem von Seinesgleichen, das Wild geht gleichfalls paarweise, die Vögel und die Würmer gehen gleichfalls paarweise. Hat das Geschick einzig nur mich ohne Gefährten erschaffen? Nein! es muss noch irgendwo ein Mensch von Meinesgleichen sich finden.»

Als sich dieser Gedanke erzeugte und weiter um sich griff, begann er ihn des Schlafes, den er schlief, der Speise, die er speiste, und des Lebens, das er lebte, zu berauben. Eines Abends wurde sein Herz, das früher nicht weich geworden war, weich, und sein Auge, das früher nicht geweint hatte, weinte; nach einer schlaflos zugebrachten Nacht stand er vor Sonnenaufgang auf, streifte sich, bei dem Gedanken, dass schwarze Unreinigkeit an ihm hängen geblieben sein könnte, diese mit dem Wasser seiner schwäbischen Gewässer ab; wischte sich, bei dem Gedanken, dass blaue Unreinigkeit an ihm hängen geblieben sein könnte, diese mit dem Wasser seiner blauen Gewässer rein ab; legte darauf hübsche Gewänder an, verbeugte sich dreimal gegen die Sonne und begab sich, sich vornehm geberdend und die Miene eines bedeutenden Menschen annehmend, zum König der Bäume, der inmitten des Feldes wuchs.

Nachdem er bei der Wurzel seines Baumes angelangt war, sich dreimal verbeigt und sich auf ein Knie niedergelassen hatte, sprach er mit aufgeschlagener und auf einer Seite sitzender Mütze: «Göttlicher Geist meines Königs der Bäume! Grossmutter, Geist

«торо зуппугуц бара, күччугуц баябнай ултъынарбыгыц бара, ўруц сүрүклюв ўолутан хара «сүрүклюн харајаң қоторбун сүрәрбін күңжан хара да арым балыгын хаян омороруц «бара. Ісіт міңігін! Санабын мәйібін ашта да араңызытын білбаппін, сүрәкін баяр- «бын ғоюн да демгушкун білбаппін. Күң ың дега: угуяр ғы ү буолбата, оморор оло- «бум олох буолбата, сүрәр баян сұмых буолла, жүстіх баян улук буолла, саңыр санды «аңдаана, білгүр өйүн баралла. Кәсілбін жәнсіз күду! әлекүн ыңан күду! Абам! то- «ройшүт іїм буом! айыт айыт буом! сүгүрүјарбін көр! ятарбін ісіт!»

Нір кір әтің әппіт, дабыр дабыр саңыр түспүт, көтөр ўруц бымыттар хастубағ- ттар, чаңылдан чадырыбыт, тұмал салынна еабайыт, дөңкү донтуя түспүт, сір тітірі түспүт, брүс үта ўллубұт, бајаңал үта хамнабұт. Бу хәншіттән тұрадар әр мос кыкынаның салман салдан бәран тәкүргәс буолбут төрдүттән хәр курдағ астіх хабыјатав курдук аттәх, іккі көңір сімәр еңде әмпідәх, айы хотун әмбахең күрүсер діарі тассан оморон ат- тәйді: «Мін барытын білән олоробуң! санаремахын санарәйтадың, жарлесүйхүн көр- «е дәстебүц. Ісіт! Аи араң! Әр-тоjon, әи іїңдің Күбәй-хотун. Кінешір ўрлук айы әңорұтунаң «әйігін үсүс халық үрдүттән төрттөт түсәрбіттәрә бу дөңдуга, одо төртбен қон ўбекаттан

«meines Gebietes! Du hast mich, der ich eine Waie war, gross gezogen; du hast mich, «der ich klein war, gross werden lassen; du hast mein weisses Vieh hervorprossen «lassen, hast bis jetzt für mein schwarzes Vieh Sorge getragen, meine Flieger und «Läufer bewacht und die Fische meiner schwarzen Gewässer im Verschluss gehalten. «Höre mich! Ich bin mir nicht bewusst, dass ein Zauberer meinen Sinn und mein Gehirn «zerstreut hätte; ich bin mir nicht bewusst, dass ein Schaman mein Herz und meine «Leber in Wallung gebracht hätte. Tage und Monate sind verstrichen: der Schlaf, «den ich schlief, hat sich nicht zum Schlaf gestalten wollen; das Leben, das ich lebte, bat «sich nicht zum Leben gestalten wollen; der ich frisch umherlief, bin zu Käse geworden; «der ich kräftig war, bin erschöpft nun; die Gedanken, die ich dachte, sind zerrissen; «das Gedächtniss, mit dem ich dachte, ist dahin. Verkünde mir meine Zukunft! weise «mir mein Leben an! Grossmutter! werde mir Mutter, als wenn du mich geboren «hättest! werde mir Schöpferin, als wenn du mich erschaffen hättest! Siehe, wie ich «vor dir das Knie beuge! Höre auf meine Worte!»

Donner erschallte dumpf, Regen fiel in grossen Tropfen, es erschienen weiße Wolken im Fluge, Blitz erblitzte, des Windes Wehen erhob sich, die Welt schwankte, die Erde erzitterte, das Wasser im Flusse trat aus, das Wasser im Meere bewegte sich. Hierauf sprach eine bejahrte Göttin mit schneeweissen Haaren, mit einem Leibe so bunt wie das Rehhuhn und mit Brüsten von der Grösse zweier Schläuche, aus der Wurzel des Königs der Bäume, der unter beständigem Knarren immer kleiner und kleiner wurde, bis zum Gürtel hervorragend, dieses: «Ich bin von Altem unterrichtet: wohl «hast du Grund zu trauern und Forderungen zu machen. Höre! Dein Vater ist Әr- «tojon, deine Mutter Kübäi-chotun. Sobald sie dich erzeugt hatten, liessen sie

« кісі төрдө буол діәп. Бу кәм күлләк аң тутулујумуна аттац, бар чыңха согуру; суюлук юрайлах буолуоң; тулуң, юрай: инамаххын булауоң. Бырасты! ңолу соргуну ғытта сырыт! »

Бу алдыңызғы ғытта сілсін аныктан өлбөт мәңә үтуш ылан/хабаххә кутаи біәрдәйә/ « хаңас хондоуи асылтар баяйын, өлөр халару күңдәр тусымах буолуоң діәп. Баятә кыкынан кыкынан үрдүйік үрдүйік баран урукку төлшән ар маң буомап халдаға. »

Ар-сојотох шәтіріп төннүмүнай хонұтугар сұрап кірәй аяңда мінәр арақас атын үрдүгәр әліжан түсән үрүң хара сүргүттөн харыс хасалах тутуж саллах ейттә білән арара үрән ылан үстү сым курулабыт сүбм тастақ тостор чөбочоюх тәттә оғису таңас шәтіріп асылтатарас. Бу сүсүләрі үлтү әттіан күлә саға күбесүрәп бусартан айман саімас бір еіміртәххә еімән атын үза кулғаңар ішәрән кәбістәйә. Іде улларының таңасын жатын хандас кулғаңар ішәрән кәбістәйә. Атынтар сурасыннан сұлары жағаршыл, оғылах қоятосу байбыт, түң көмүс үнүнән үнвәбіт, иші туорда үтізак талшіятіан талшіжаләбіт. Хан-таңара ыңырылан ыңырлабыт. Ватасын садауын жағаң сабынан ат болтутар ар ма-

« dich nach der Fügung eines höheren Geschicks aus dem dritten Himmel auf diese Erde herab; damit du Kinder zeugtest, ein Völk hervorbrächtest und der Stammvater der Menschen würdest. Diese Zeit ist nun gekommen: besteige ohne Zögern dein Pferd und ziehe gerade nach Süden; dein Weg wird beschwerlich sein; halte aus und hoffe: du wirst finden, was dir bestimmt ist. Lebe wohl! Glück und Heil begleite dich auf deinem Wege! »

Sobald sie diesen Segen gesprochen, nahm sie unter der Wurzel das ewige Wasser Reizvor, goss es in eine Blase und gab es ihm mit den Worten: « Binde dir dies unter den linken Arm, es wird dir in der äussersten Not heilbringend sein! » Sie selbst wurde unter beständigem Knarren immer höher und höher und zuletzt wie früher wieder König der Bäume.

Ар-согбетох stürzte, ohne zuvor in sein Haus heimzukehren, auf's Feld, warf sich auf sein gelbes Pferd, das er auf Reisen besteigt, trieb von seinem weissen und schwarzen Vieh sieben Stuten mit spammendickem Bauchfette und faustdickem Kamminfette zur Seite, suchte sieben Ochsen aus, die drei Jahre hindurch sich gemästet hatten und bei denen das unter der Haut liegende Fett eine kleine Spalte dick war; das Fett um den Magen aber beinahe beristen wollte, und führte sie in sein Haus ab. Dieses Vieh-zerschnitt er in kleine Stücke, kochte es in einem Kessel vom Umfange eines Sees, brachte es durch beständiges Hin- und Herlegen in einen kleinen Schlauch hinein und barg es im rechten Ohr seines Pferdes. Seinem Pferde legte er eine gemusterte Halfter an, band einen vorzierten Riemen daran, zäumte es mit einem dicht mit Silber belegten Zaumzeug, legte ihm ein Schweinstuch der Hölle auf und sattelte es mit dem Sattel Chan-tangara's. Er selbst warf sich das Schlachtmesser und den Bogen

сыгар ўңан сүктән баразатын үрдүгәр көрлүк курлук шай түсән чыңхә согурү күтүктүү көттөөбө.

Алтасың көсү атыллатан сәттәлік көсү сиалларпән сүстү көсү сурлай (кысыны кырлынатынан байыр/сајыны) самырынан байыр/халыны тынта хабырына турар таң хајада жүлләй. Атыттан түсүмүй мус сатын маалэр оноғосун сүнгүрута гармыйланы ыланы/ы отут хонугун кіаоттән тураш кіреңтән асыктаи кабесінде онодосо сыржылай ет тажсылах тына хајапы үбөй көтөв тажсыбытын устун/сүрлай тарзиста.

Ісән ісән быныкка түләр/тәжир істірік ојурга калам урукту жайттынан/інде оноғосуан ытсан тажсан ыңы ыңылдан сыны сыйыланы аялда, уот тобонадын жет брускай/түләр кällәй.

Бу буонца калай тураш араңас ата ёттара: «Аңыз! Аң түс ша үрлүбүттән, миң сын-«кана түспүтүм гәннә холумчы діріккін озорон баран уштандык міндер, кійтес көріом.

Сір кыттата сібіктә буолан халыны жыныта болбұта буолан/Оңай бәйләрін тынта хабырысар ылсыларшар үюн уота күлбүрәні түгар, ми сардаңжаты ынвары ынгар еї-рігәр ўс ўйәні оюрон төрдүс ўјатін тәрүттүбүт/уеүн үзілдік жәтіл жәккілдік Уху-тојоз

um, legte sich seine Waffen hin, vernigte sich und beugte das Knie vor seinem Gebiet und vor seinem König der Bäume, warf sich darauf wie ein Habicht auf's Pferd und flog wie ein Pfeil gerade nach Süden.

Indem er sein Pferd jedesmal sechs Kös im Schritt geben, sieben Kös traben und hundert Kös galoppiren liess, den Winter an seinem Reife und den Sommer an seinem Regen erkannte, kam er an einen Felsen, der sich am Himmel rieb. Ohne von seinem Pferde abzusteigen, zog er plötzlich seinen hörnernen Bogen und seinen hammerförmigen Pfeil hervor, spannte die dreissig Tage und Nächte eines Monats in einem fort, und setzte im Galopp durch den Fels dem Wege entlang, wo der von der Sehne entlassene Pfeil so durchgeflogen war, dass ein Fuder Heu durchgeheen konnte.

Nach langem Reiten kam er an ein dichtes Gehölz von Eisen, das bis an die Wolken reichte, bahnte sich auch hier auf die frühere Weise einen Weg, indem er einen Pfeil abschoss; reiste darauf ganze Monate und Jahre und gelangte endlich zu einem feuerflammigen Flusse von Blut.

Als sein gelbes Pferd an dieses Hinderniss kam, blieb es stehen und sprach: «Gebieter! steige ab von mir, mache, nachdem ich ein wenig werde ausgeruht haben, meinen Sattelgurt und den Riemen daran zurecht und setze dich dann hübsch ordentlich auf: ich will versuchen zu fliegen.»

Wo der Saum der Erde, Schachtelhalm, und der Saum des Himmels, Cedern, sich reibend an einander fügen; wo die Strahlen der Sonne auflodernd anschlagen und wo der Mondschein sich fest anschmiegt, wohnte, drei Jahrhunderte im Rücken, das vierte Jahrhundert antretend, Gharachchan mit langem Glücke und weiter Zukunft, ein Nachkomme des Ulu-tojon, ein Enkel des Chan-tangara, im Besitz eines mit

1986-1987 1987-1988 1988-1989 1989-1990 1990-1991 1991-1992 1992-1993 1993-1994 1994-1995 1995-1996

Հայութեան բառը պատրաստված է առ հայութ կազմի և այս լին կարող է ունեցնել
այս առանձին բառականիք առջևում օգտագործելու համար: Այսպիսի բառը առանձ
այս բառի համար առանձին բառ առաջաւում է առանձին առանձին աշխարհում այսուհետու այս բառը առանձին առանձին բառ առաջաւում է առանձին առանձին աշխարհում այսուհետու:

Kon alpin, bei etwas, wie es sich eigentlich nicht so sehr um einen Bergkamm handelt, ein breiter

Die größte gesuchtheit ist Weißes, von reicher Säume und mit Tüchern, eines Falles von
unterkühlter Aspekte, von Vier- oder Fünf- und sechs Längen, das kann nur von Män-
nern getragen.

Keiner unter den Tüpfchen der Fäden, über Alles geübten jungenen Fäden
Gebäudes Schick ist Sonnenwärme; ihr Ausdruck weisen Silber, ihre Wogenwürfe
reinen Gold, ihre Nuppen schwärzen Silber, ihre Flecken sieben Farben farb, ihrer Spiegel
Silber, ihrer Glanz Elfen, Stunde ihres Glück erhebt die Meinheit durch, durch das Meinch
ihre Knechte, welche die Freuden der Welt hat sie Weisheit geschenkt, so erkennt
diese Freude: hat sie Schweres erlitten, so verbergt diese schwere der Boden, auf
dem sie schreitet, wird Rauschheit: der Boden, auf dem sie liegt, wird Kammett: der
Boden, auf dem sie läuft, wird Magenheit: auf dem sie schaut, der Kopf an zu Nebeln;
an dem sie antrifft, der wird Willkommen sein: die Hand, die sie anstreicht, bringt
Glück. Die Jungfrau war so froh, als dass man es ausdrücken, zu megenköstlich,
als dass man es erzählen könnte.

Ein alte Mutter kam mit trübsinnigen Augen von der Größe zweier Schöpfkellen, mit Speckfleiss, mit bedenklichen Träumen und unerfüllbaren Knoxeichen, das zugleich mit Charakterlos alt und auf diese Weise zur Gebieterin des Hauses geworden war, und als eine zweite Mutter erschien, trat eines Morgens vor ihrem Herrn, sah ihn mit seines Augen an und sprach mit vorgestreckten Beine, das ein abgetragener Stiel bedeutete: »Ich habe einen schrecklichen Traum geträumt, eine wunderbare Errscheinung, gewesen: ein Unglück ist im Anzuge, mit unsrem Leben ist es aus. Seid vorsichtig, »und euer Wider flut!»

die beim Sonnenuntergang und beim Schwinden der Abenddämmerung aus dient.

Geburten beschreibt. Einmal war die entsprechende Auseinandersetzung dieses Themas ebenfalls sehr wichtig und bestand auch unter den Freunden viele ältere Männer und auch die Zukunft war erwartungsvoll; aber schlimmste waren die Freunde die davon ein Kind zu empfangen und erwarte Kinderlosigkeit, welche waren nicht diese entzückende Verbindungsszene, auch wenn die Freude eines Kindes, so dass die Kinder aus der Freude ihrer Elterns noch die Freude ihrer Freunde zu erhalten. Alle in der Sache interessierten Freunde waren schon überzeugt und standen auf dem Stande der Freunde, dass sie die Spuren ihres Heimatlandes, in dem sie sich selbst geboren und gewachsen sind, so hielten. Nichts war die Freude schöner, als die neuen Eltern, nachdem sie zwei Kinder, zwei kleine doppelseitige schwarze Pfauenäderen Fertig und Manuskript und einen kleinen schwarzen Pfauenäderen Fertig und waren beide schwarz, so selbst ist von der Hand einer geformten Lippe, hat einen Kopf von der Form eines grossmächtigen Menschen, mitten auf der Stirn ein sichtbar schmerzhafte Augen aus der Brust eines Menschen, eine Zähne aus der Lippe eines Menschenwerks, zuführen auf die Brust eine einzige seidenlangen Haar ohne Finger von der Form von einem grossmächtigen Menschen, aus Schenkeln ein eisiges Blut von der Länge eines Menschen, aus beiden Wadenbeinen von Kopf bis zur Füsse hat er in Fässer gefüllt, er hat einen eisernen Beiger, einen schwarzen Fisch und eine kupferne Lippe.

Olde vom Werke zu steigen betrachtete er das alte Münztheum mit zerklaerndem
Augen und sprach: « Mein Name ist Baum-denk-aus, die Sacke des Flax-Loje ist die
» Hölle ist mein Reich, schwerer Aether und Lasset, welche Kugeln mein Blaum, meine Stiere
» über ist besser als Feuer, gegliedter Stein ist meine Sprache, Feuerflammen mein Lichtpunkt;
» ich habe einen unsterblichen Athos, einen unvergänglichen Hesper, meine Natur

յուշտի պարբեր համար անու առջ քաղաքացիք։ Ես բառացաւ, մը Հով-
հան, ազգային անհանուն, ուրե ժորդեն։ Խարած այսուհետ զինու տիկ։
Ըստ այս պարբեր խօսք առաջաւ, բայց այս այլ է։ Այս ճանձու բառաւութեան,
աշխատանքան, պահպան պահպան, ստորագու ստորագու, ուրաքան խոր արքա-
յանութեան պահպան պահպան։

Ես այս համապատասխան ուղարքը այս ամեր Ծառից կա պատճեն ուղարքին բարեկած լինելու հայտնաբերություն առել սկզբ առաջ կազմակերպության գործություններում:

Архітектурні фрагменти відтворюють зображення відомих пам'яток архітектури та мистецтва. Найважливішими є зображення палацово-паркової архітектури, які виконані в стилістиці бароко та класицизму.

- so beträchtiger Anzahl ohne Hörner und Klauen, mit scharfen Hörnern und gespitzten Scherenzähnen. Was mich Gewicht anbelangt, so erzeugte ich Test, welche das Kind und beide Tugelkäfer. Ich lasse geschworen, um die jüngste Tochter Charkischchans heimsuchbaren. Auf jenem steinernen Thron bliege vorde ich neuen Nachte vermehren und ihre Antwort erwartet. Sage Ihnen, dass, wenn sie die Tochter nicht geben, ich mich Gewalt vertheidigen werde, dass ich sie des Hauses und der Feuerstelle beraubten. Ihr Gedult im Ausdruck vertheidigen, Herr Vize wachsenden und sie von Haus zu Haus betriebschicken werden.

Kann, hatte er dieses Wort gesprochen, so trieb er sein blaues Pferd zum Feuerwagen hin, das hundert Füden davon stand. Da alte Mutterchen war so heftig erschrocken, dass ihr die Zunge auf die Brust fiel, die Augen zum Verkehren sich drehten, dass sie statt auf den Füßen auf den Händen ging, und als sie ins Haus stürzte, hier zusammenbrach, ohnmächtig wurde und bestimmtlos dahlag.

Nachdem nun im Verlauf von drei Stunden dreissig Zuber Wasser mit Eis über sie gegossen, sie ins Leben gebracht und wieder ihres Atmern verkommen hatte, weinte und schluchzte Charactheus mit seiner Familie auf das bitterste, und war auf einer Spur auszugeföhrt.

Nachdem Arvidich - baruidach Ar - sgho tech neunig Hindernisse und Be- schwerden ohne Zahl überwunden hatte, stiess er, als er, auf Charachchan's Gebiete angelegt, sein Pferd durch einen weiten Wald dorthintrieb, ganz unerwartet auf ein ausgestorbes Kind, das einen Oberzylinder von einem schwärzlichen Füllen. Stiefeln aus dem Hirsche und eine Mütze aus dem Kopfe dieses Thieres hatte, das auf einem räudigen Pferde mit dem Gesicht nach hinten gekehrt sass und das Thier am Schweif regierte.

zuweilen einzeln schreien. Sie wog über dem ersten Schlag und verlor nicht die gewohnte Kühle, sondern zog sich rasch zurück und schlug mit dem zweiten Schlag den Kopf - und der zweite Schlag war so heftig, daß er den Kopf des Kriegers zertrümmerte.

Der zweite Schlag traf den Krieger auf den Kopf, und der Krieger fiel zu Boden. Der dritte Schlag traf den Krieger auf den Hals, und der Krieger starb. Der vierte Schlag traf den Krieger auf den Rücken, und der Krieger starb. Der fünfte Schlag traf den Krieger auf den Bauch, und der Krieger starb. Der sechste Schlag traf den Krieger auf den Kopf, und der Krieger starb. Der siebte Schlag traf den Krieger auf den Rücken, und der Krieger starb. Der achte Schlag traf den Krieger auf den Bauch, und der Krieger starb. Der neunte Schlag traf den Krieger auf den Kopf, und der Krieger starb. Der zehnte Schlag traf den Krieger auf den Rücken, und der Krieger starb.

Der zweite Schlag traf den Krieger auf den Kopf, und der Krieger starb. Der dritte Schlag traf den Krieger auf den Hals, und der Krieger starb. Der vierte Schlag traf den Krieger auf den Rücken, und der Krieger starb. Der fünfte Schlag traf den Krieger auf den Bauch, und der Krieger starb. Der sechste Schlag traf den Krieger auf den Kopf, und der Krieger starb. Der siebte Schlag traf den Krieger auf den Rücken, und der Krieger starb. Der achte Schlag traf den Krieger auf den Bauch, und der Krieger starb. Der neunte Schlag traf den Krieger auf den Kopf, und der Krieger starb. Der zehnte Schlag traf den Krieger auf den Rücken, und der Krieger starb.

Nachdem das Kind des Statisten und der Bevölkerung, aber das aussichtsreichste der Männer des freien nichts geworden waren, um ein Amt der guten Regierung des Staates, war dann die Freude nicht gebliebt ihnen, überzeugt noch vom Leben, wenn Bevölkerung und von der Freiheit überzeugt waren. Nachdem sie aus dem Staate geschieden waren, und von den Seelenarten, den Werken und den Tatenungen des Irrthums geworfen waren, da sie hier keinem Gott dienen durften, gehörte es den Freien keinerlei.

Als der Mutter kam, und sie sah, daß kann auf der Seite langsam einzeln von zehn oder fünf Minuten, so nicht mehr zwei Stunden sie sich hielte, sie am Schmerzen brachte, in dem Mutter zuckte und verzerrte. Gedankt wie sie dies gezeigt waren, sprang Mutter - die durch auf und abwärts in einer verbreiteten Parochiesse - - sie hat sich ein Mutter gezeigt von vier unerhörtem Aussehen; er ließ sie nicht bei Nahrungen halten, mit mir zu kämpfen und sich zu schlagen.

Mind ein Wut zu sprechen gegen beide plötzlich ihre Augen und Mund zureißen und schmeissen aufeinander. Sie vertrieben alle ihre Fleibe und Gekreuzte, wenn dann die eine oder der andere auch nur einmal getroffen hätte, ihre zierlichen Hände stachen sich bis zum Fleis durch und ihre Knochen knospen zerplasterten. Als der Muttermesser sich durchzurütteln anlängte, schrie Lutte-dockhaus plötzlich auf und schoss den Ar-soghetach, der den Kopf in die Höhe gehoben hatte, unter der Achselgelenke vorbei gerade in's Herz. Das einzige Wasser, das er sich unter den Armen gehalten hatte, ergoss sich beim Aufplatzen der Blase, in der es enthalten war, tritt die Wunde, bestreute dieselbe in einem Augenblick und verließ dem Ar-soghetach innerhalb so viel Kraft, als er vorher besessen hatte.

Чаржите згушчени са употребявани за всички видове Аварии, които са извършени във въздуха.

Ап-кодираните дадени в тази задача съдържат също такива структури, както като алгоритмът на кръгов пресмятане.

Schade Ar-saglatoch bemerkte, dass seine Kräfte zusammengekommen hatten, schaute er laut auf, warf sich um den Leib Kurs-docharts, wo er am dünnsten war und schlugkerte ihn sieben Faden tief in die Erde, so dass das Weltall erbebte. Hierauf schnitt er ihm den Kopf ab, schlitzte ihm mit einem stahlernen Messer den Leib auf, riss ihm die Leder mit dem Herzen heraus, verstückelte dieselben und zerstreute sie in alle vier Winde. Nach einer Spalte vom Himmel blieb abwieg, wandelte sich in einen schwarzen Stabem um, und verschwand plötzlich mit den Worten »ich werde nicht auftauchen«. Dieser Geist erschien in die Kinder

Nachdem Oberstieffelmann's zusammengepresste Gefüge wie eine fliegende Vieh, das nach drei Gestossen von Wagen auf Eis ein Zicken in den Hainen bekam und zittert, gesstanden und darauf plötzlich in die Hände geschlagen hatte, kam es herbei gesturzt, stürzte einen Schreiterbanken an, verbrannte den toden Oberstieffelmann und zerstreute seine Asche in alle Welt.

Chachachan, der Herr, führte von 70 Mann gefästet, den Ar-sog-hutorch in sein Haus, ließ ihm längs einem weißen Pferdefelle schreiten, setzte ihn auf ein Luchsfell, bekleidete ihn auf Zobelfellen, bewies ihm die größten Ehren, bewirthete ihn auf's Beste, gab ihm seine jugende Tochter zur Frau und entliefen ihn nach Hause unter einem Gefleite von hundert Männern.

Als Gharabekan, nachdem seine Furcht und seine Bestürzung und das Geräusch der Abfertigung sich gelegt hatte, sein Vieh überzähle, fand er, dass ein Drittel davon von Bra-dochsan verzehrt worden war.

Als sagkloch kehrte in sein Land heim, fand, dass sein weisses und schwarzes Vieh nur das Doppelte zugenommen hatte, dass sein liegendes und laufendes Wild sich

卷之三

um das Flugelte verhindern kann. Nachdem er den Laster, der es nicht auf sich
eine Mordwaffe bewerfen kann, entzogen ist, kann, so wie die Schauspieler
nur zu zweit das eine heiligste Tage feiern und ohne Angst und Furcht. Das geschieht
in Folge der Wahrheit die die neuen Helden ausgesuchten Menschenkenntnis und
Gesprächsweise, die Freundschaften, die Freuden und Leidensart Wahrheit und des Gelingens und
Fehlens. Welch ein Augenblick! In stand dem einen heiligsten Tage hinzuholen eines neuen
und dieses nach einem vom neuen Sankt Petrus als Freuden, und er ist der einzige
derzeit im ersten und höchsten Stande und werdet auch am ersten Morgen vollkommenen Freude und
dieser Weise eingesetzt und sei Friede.

WANG YUAN

1. ఈ కృప దీపాలయిని వ్యవస్థ చేసి వ్యవస్థ మార్కెట్‌లో ఉన్నాయి?

2. వ్యవస్థ శ్రద్ధలో అంతరు అంతర్గత కుల్.

3. వ్యవస్థ శ్రద్ధలో అంతరు అంతర్గత కుల్.

4. వ్యవస్థ శ్రద్ధలో అంతరు అంతర్గత కుల్.

ESTATE PLANNING

- Wer mag zu sein, der ohne Unterdrückt sich im alten Spaziergang unterhält?
Der Wandertal zum dem 14. Mai 1906
 - Auf der Jurte soll Klein ungestraft liegen.
Die Eltern.
 - Auf der Jurte soll ein ungefährtes Liedel liegen.
Der Meind.
 - Warum zieht sich der Kindes Kopf, wenn ihm der Hund verläßt?
Das ist seltsam, wie ruhig der Hund hinter ihm läuft.
 - Es soll einen getüpferten Hengst mit ungebührter Speer geben er soll ohne Fliegen schweifen.
Ein Kasten
 - Mitten auf einer grossen Platte steht ein Buchhaus, es soll zwölf Aste haben, auf jedem Aste sollen sich vier Vogelhäuser und je jedem Neste sechzehn Eier befinden.
Das Jahr, die Monate, die Wochen und Tage.

ДИЛДАЙ БАЛЫКСЫНДАРДА КЫРГЫЗСТАНДАРДАРДА ДИЛДАЙ ОМКЕРДАРДА
КЫРГЫЗСТАНДАРДАРДА.

Білесар мінін пәндер, үркүт көрбүткө жиғүйесар: чын жаңай көттәндик көбән зуғураң атт., білесар әзінненде де хілдә аудауын бірнешер: шілдә Шілді көшілес жетекшілік атт., жілі ызынчылар жаңауын жүйесіндегі де салттар. Тының таңдағанын бірнешер, оғызын салынғандаңчынан жүзесар тұның зияндарды атт., тұның Әдебайда атт., жағын жетекшілік ішінде аудауын салынғандаңчынан жаңауын жүйесіндегі ішкі ардымбылтыгар. Үбебардақ жетекшілік атт. жаңауынде атт., жаңа жетекшілік түббүт атт. жаңауын атт., суралғандаған жетекшілік жетекшілігін жабайсан қарата Қарындағандаған жетекшілік жаңауын атт. жаңа жетекшілік жетекшілік жетекшілік жаңауын атт.

LIED EINES MÄDCHENS VOM VOLKE DER TSCHUDEN, DAS AM UFER DES FINNISCHEN MEERBUSENS WOHNT.

Wenn mein Bekannter käme, wenn mein vor Zeiten Lebhabter sich zeigte: ich sahte mich verstoßen und kusste ihn, wenn auch sein Mund mit Blut vom Wolfe gewandelt wäre: fast drückte ich ihm die Hand, wenn auch eine Schlange auf ihrer Flanke sich wände. Wenn der kalte Wind eine Zunge und das Feuerjahrhüftchen verstand hätte: würden sie Worte bringen, Worte hintragen und babsche Reden hin- und herleitern zwischen uns beiden, die sich gefunden und liebgewonnen haben. Lieber esse ich keine sinnreiche Speise, lieber vergesse ich das am Spieß gebratene Fleisch des Herrn, das mich sättigt, als dass ich meinen Freund, dem ich von Herzen gut bin, aufzugebe. Ihm schenkte ich mir den ganzen Sommer, ihn zog ich zu mir den ganzen Winter.